NOÉMI

írta
MISS ARNOLD

[illegible]

NOÉMI.

IMÁDSÁGOK ZSIDÓ LEÁNYOK SZÁMÁRA.

Irta:

Dr. KISS ARNOLD
budai főrabbi.

MÁSODIK EZER.

BUDAPEST, 1906
SCHLESINGER JÓZS. KÖNYVKERESKEDÉSE
VII., Király-utcza 1.

MÁRKUS SAMU KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.

E KÖNYVET FIUI SZERETETTEL
ÉS IGAZ HŰSÉGGEL

ÉDES ATYÁMNAK:

FŐTISZTELENDŐ

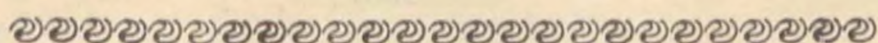
Dr. KLEIN MÓR

NAGYBECSKEREKI FŐRABBI
ÚRNAK,

A FERENCZ JÓZSEF REND
LOVAGJÁNAK

AJÁNLOM.

K. A.

ELŐSZÓ.

A judabeli Bethlehem városában élt egykoron egy boldog, szerencsés és bájos hajadon. A neve is boldogságot, üdvöt jelentett. Noéminek, a kellemesnek, a szépnek hívták. Ám a szerencse forgandó, az ifjuság, a bűbáj elmulandó, a boldogság idejéből keserűség napjai fakadhatnak.

Noémi idegenbe került: Moábnak országába. A hajának csillogása megfakult, a szemeinek ragyogása elhomályosodott, a szivét eltöltötte egészen a bánat. Egyedül maradt. Akik szerették, azokat elvette tőle a sors. Özvegy sorsban tengette beborult életét. És amikoron ujra visszakerül, megtépve a lét küzdelmeitől, szülőváro-

sába, azt mondja bús panaszkodással régi ismerőseinek: „ne nevezzetek engem többé Noémi-nek, a kellemesnek, hanem Márá-nak a keserűszívűnek!"

Ám mindent elvehetett a bibliai Noémitól a sors, csak egyet nem, szívének rendületlen, sziklaszilárd hitét, az ő istenbizodalmát. Imádság fakadt ajakán a verőfény napjaiban csakúgy, mint a balsors idejében. Akkor is, a mikor Noéminek hívták, akkor is, amikor Mára volt a neve.

Noémi a női lélekben lakozó hitnek ősi megszemélyesitője. Az ő alakja ragyogó tündérjelenésképen világíthat a zsidó leányok előtt minden időkben. Az ő sorsa tanuság a hitet szomjazó női lélek előtt. Az ő fohásza tanítás, amelynek világossága áttör minden sötétén, minden homályon.

Boldog, szerencsés, ifjukori időket élve, amikor a jövendő száz reménynyel kecsegtet, van-e a hajadonnak sugarasabb ékköve, lehet-e tündöklőbb diadémja, mint a lélekben rejtező ama lángolás, amely a köznapok szürkeségében, hevülő lobbanását az ég felé irányitja, és az üdvösség mögött az Istent keresi, akit szerencséje forrása gyanánt tanult megismerni?! Nincsen sivárabb látomány, mint fiatal leány, akinek lelkét elkápráztatná az a tetszetős tanitás, amely igazságot csakis a kételyben keres, s az ideáloktól harmatos leánylelket megteszi a férfi áldatlan, fásultlelkü versenytársává az élet nagyarányu küzdelmeiben, nemcsak a kenyérkereset gondjaiban, nemcsak az érvényesülés hajszájában, hanem a hitlenségnek, az erőtlen dacnak szomorúságos diadalmában is.

Hát még amikor a leány számára elérkezik Noémi Mára-korszaka. A szomorúság, a bánat, a csüggedés ideje. A mikor vergődve keresi a vigasznak országát, a balzsamnak gyógyitását, a mely tépett szivének enyhülést adna. Ilyenkoron a férfi is sokszor a porba roskad. Keresi az imát, amely megválthatná az ő nagy szomorúságát. Mert még a küzdelem, az élet robaja sem tudja véle feledtetni szivének izzó sajogását.

Mekkora erőssége a borulatban, az örömöknek, a reménységeknek alkonyatán: a leánynak az imádság! Milyen hősök, milyen erősek tudtak lenni egykoron hitükben, imájukkal a zsidó nők, a zsidó leányok! Amikor családjaikat, apáikat, testvéreiket üldözték, bántalmazták, amikor a gyötrelem lépten-nyomon követte őket: mi-

lyen világossá tudták tenni pénteki gyertyáik lobogásával, ünnepi imádságaik áhitatával a családi hajlékot! Hogy adta vissza az ő istenhezszálló fohászuk az elveszitett bátorságot, a tovatünő bizodalmat!

Bizvást mondhatjuk, Izrael fönnmaradásának egyik legfőbb erkölcsi inditó oka minden időkben leányainak, asszonyainak igaz vallásossága volt. Mert a viharral daczoló hatalmas tölgyet nemcsak a mennyboltozat napsugara s a viharok esője fejleszti sudárrá, hanem a hajnali harmatcsöpp is, amely ott rezeg lombozatján, s ott csillog gyökérszálain. Az isteni gondviselés napsugarán, s a zsidó férfiak türelmes, erős hősiességén kivül, a zsidó nők áhitata, vallásosága tartotta életben mindmáig Izraelt.

Magyar nyelven szólaltatom meg imádságos könyvemben Izrael fohá-

szainak hangulatát. Tanainak oktatását. Szárnyaló istenhitének bensőségét. Ami a héber imádságokból sejtésképen árad leányaink lelkületébe: a zsidó vallás erkölcsi magasztosságának igazsága, az megértésképen nemesítse át ifjú lelkeiket édes magyar nyelvünknek dallamos szavával.

Erősebben mint valaha hangozik fel a mi időnkben a követelés, hogy a nőknek megadassék a lét harczában az őket megillető szerep. Ismertessék el szellemük, szivük erényeinek egyenrangusága a férfiakéval. A mi hitünkből, a mi imáinkból kiáramlik az a tanitás, hogy a nő megbecsülhetetlen osztályostársa jóban és rossz sorsban egyaránt a férfinak.

Ha pedig uj jelszavaival vihart vetne a kor tanitása leányaink szivébe: Izrael imái megnyugovást hin-

tenek zaklatott bensőjükbe azzal a tannal, hogy az isteni gondviselés a nőnek a legfenségesebb hivatást juttatta osztályrészül.

Hét esztendővel ezelőtt írtam meg „Mirjam“ czimű imádságos könyvemet zsidó asszonyok számára. Az a szeretet, amelylyel a fohászok ama könyvét fogadta a magyar Izrael, azt a reményt ébreszti föl bennem, hogy ez uj imádságos könyvemet is, mely zsidó leányok imáit tartalmazza, ugyanaz a jóindulat fogja útján kisérni.

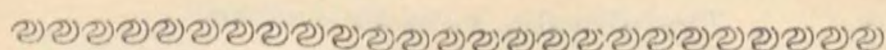
Hajadonok! akik e könyvből fohászkodtok, legyen kegyes hozzátok az Isten, ne legyetek sohasem Mára, kesergőlelküek, de mindig csak Noémik: boldogok, szerencsések!

Szent vallástoknak pedig a Noémi könyvének megható szavaival tegyetek vallomást:

„A hová te vezetsz, odamegyek én is . . . néped a népem, Istened az Istenem!" „Halljad Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!"

Budapest, 5666. ádár, / 1906. március havában.

KISS ARNOLD.

Templomban.

Én Uram! Istenem! áhitattal lépek a te szentélyedbe, és alázatos szeretettel hajtom meg fejemet a te irgalmas szined előtt. Fogadd el kegyelemben az én imádságom szavát, és ne vessed el magad elől az én fohászomat.

Uram! Istenem! te látod az én szivemet, te tudod azt, hogy milyen érzelmek fogják hálóba az én lelkemet. Te megérted sóhajom és kivánságaim, még mielőtt én szavaknak emberi köntösébe öltöztetném azokat. Ám azért mégis imádság szózatával keresem a te nagy irgalmadat. Mivelhogy boldoggá tesz

engem az a szentséges hitvallomás, hogy téged dicsérvén, tehozzád könyörögvén, te megfigyeled az én előtted való epedésem.

Áhitat szárnyai rebbentik körülöttem szárnyaik, és az én lelkem eleven hite tehozzád emel engem, jóságos, mennyei Atyám! ebben a te szent házadban. Lecsillapul a gond, a gyötrődés és a fájdalom ennek a boldogító hajléknak üde légkörében. Mintha balzsamos erdők hűs szellője suhanna rajta végig: földi vándorutunk tikkasztó küzdéseiben akképen hűsíti izzó homlokunk és égő szíveinket a te szent házad ihletének vigaszos enyhítése.

Óh tégy engem méltóvá irgalmas Istenem! a teelőtted való szolgálatra. A te közelségedben hadd váljék ünnepire szívem és bensőm minden érzelme. Őrizz meg engem a köznapi vágyak és gondolatok

kisértéseitől ez órán Istenem! hogy tehozzád tudjak emelkedni imádságommal, könyörgő fohászommal!

Hallgass meg engem Istenem! a kegyelem ideje hadd nyiljék meg számomra mostan! Jusson elébed szózatom, légy irgalommal hozzám! Ámen.

Má tóvu.

Templomba való belépéskor.

Mily szépek a te sátoraid Jákob!
Szent hajlékodban áhitattal járok.

Óh Izrael, mily áldott a szentélyed!
Ha benne vagyok, nincs amitől féljek!

Nagy irgalmadban bizakodva jöttem,
Mert angyalaid járnak most köröttem, —

Szent pitvarodba vont a lelkem vágya:
Óh Istenem! szivem kegyelmed várja.

Hadd boruljak le oltárod elébe,
Létemnek vagy te horgonya, reménye.

Úgy szeretem a templomodnak csöndjét,
Elkerülök itt mélységet és örvényt.

Itt megcsillan nagy dicsőséged fénye,
S ha fölvetem a szemeim az égre:

Az üdvnek percze nyilik akkor nékem.
A szirtem vagy te, biztos menedékem.

Leborulok, és téged magasztallak,
Dicsérni Isten, csak téged akarlak.

Teremtőm vagy te, egy a földön s égben,
A porba hullva úgy imádlak térden.

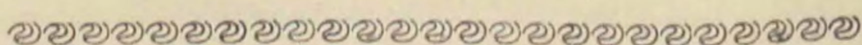
Én Istenem! óh legyen hát ez óra
Az irgalomnak szent fogantatója,

Az imádságom hadd jusson elébed,
Repesve keres az én szivem téged.

Hallgasss meg engem nagy jó kegyelmedben,
Hű szerelmeddel födözz Uram! engem.

Itt lecsillapul a lelki szomjuság,
S örömre válik minden szomoruság.

Légy irgalommal én Istenem, hozzám,
Légy közelemben óh Uram ez órán!

SZOMBAT.

PÉNTEK ESTE.

Lelkemre száll az ünnepi csönd, jóságos Istenem! és én dícsőítve magasztalom a te szent nevedet, mivelhogy te vagy az erőnek és a kitartó buzgalomnak adója, és te vagy az, aki pihenőt és megnyugovást rendelsz az emberi törekvések hétköznapi forrongásainak. Az ég peremén kigyulladt íme már az alkonycsillag szikrázó lobogása, és estének árnyai borulnak alá a földre. Más napon is nyugalomra int bennünket az estidőnek jötte, és amint a szürkület félhomályát fölváltja az éjszaka sötétje: fáradt testünk és elernyedt lelkünk nyugovóra vágy... óh de ebben a hétköznapi pihenőben ott leskődik a holnapnak gondja,

az uj munkának sürgetése. Küzdelem előtti, harczrakészülő nyugvás ez a mi meglankadásunk.

Óh de ez a mai este áldott és édes... Fénynyel, sugárral, melegséggel és boldogsággal van telve. Ihlett és fölmagasztosult a szombat estnek nyugodalma és békessége. Fehér terítős asztalunkon a péntek esti gyertyaszálak ragyogása: mintha csillanása a szombati csillag lángján gyulladt volna, olyan áhitatotsugárzó, olyan gondotoszlató, olyan szivetandalitó... Mintha a szombatnak angyalai járnának szerte hajlékunkban: zománczos ragyogást, szint és illatot és varázsos hangulatot nyer házunkban minden. Szemünkben ragyogás, sziveinkben ájtat... a holnap sem vár reánk az aggodalmaknak, a gondoknak seregével, mert te elparancsoltad a lihegő fáradalmat, az

izzó töprengéseket, a sarkalló vágyakat a küszöbünkről . . .

Te vagy az, irgalmas Istenem! aki megszentelted a munkát, és hat napot arra rendeltél, hogy a munkával nemesitsük önmagunkat, hogy arczaink verejtékével és kezeink ügyekvésével, hogy szellemünk szárnyalásával töltsük be rendeltetésünket ezen a földön. Te tanitottál bennünket arra a nagy és szentséges igazságra, hogy isteni a munka, mert hiszen te is, kegyelmes Istenem, mennyei Atyám, hat napon át dolgoztál, és a te munkáddal lett megteremtve ez a nagy világ: ég és föld, napok és csillagok, erdők és mezők, hegyek, halmok, völgyek és tündérszinekben viruló pástok. De szentté tetted a szombatnak pihenőjét is, a hetedik napot, hogy ne váljék önössé, állativá a mi fáradalmunk. Hogy a he-

tedik napon tehozzád emelkedjünk imádság, lelki vágyódás röpülő szárnyain. Isteni a nyugalom is, mert megpihentél te is a hetedik napon. „És elvégeztetett az ég és a föld, és minden seregeik. Befejezte Isten a hetedik napon művét, melyet alkotott és megnyugodott a hetedik napon minden művétől, melyet alkotott. És megáldotta Isten a hetedik napot és megszentelte azt, mert azon nyugodott meg minden művétől, melyet alkotott.“ Áldalak téged, irgalmas jó Istenem! ezért a szombati napért. A boldogságért, a békéért, a csöndért és az áhitatért, amely e napon szivemet eltölti.

Óh áldjad meg Istenem! ezt a mi szombati ünneplésünket. Adj benne uj erőt az eljövendő fáradalmakra és küzdelmekre.

Áldjad meg édes jó apámat gond-

talan és derüs élettel, azért a buzgalomért és jóságért, amelylyel a mi kenyerünkről gondoskodik. Keze áldólag nyugodott ma este fejemen: adj neki boldogságot gyermekeiben, hogy áldása teljesedjék rajtunk.

Áldd meg és őrizd meg édes jó anyámat, aki ma ünnepi gyertyát lobbantott ki teelőtted a szombat tiszteletére, hogy ez az ünnepi fény hajlékunkban sötétre ne váljék. Gyöngéd szivéért, hűséges gondosságáért hadd legyen része boldogságban, örömben, szerencsés, zavartalan életben.

A te mennyei áldásod lengjen testvéreim fölött, egész háznépemen!

Szenteljed meg a mi szombatunkat, aminthogy én is meg akarom azt szentelni Izrael jámborainak szellemében, szent hitem rendelése szerint: nyugalomra, békes-

ségre, a te nagy és magasztos nevednek imádására!

Ámen.

Szombati zsoltár.

92.

Mily üdv Uram! tenéked hálálkodni,
És szent nevednek dalkoszorut fonni,
Nagy kegyelmedet elmondani reggel,
A hüségedet, ha leszáll az éjjel.
A furulyán, a citerán s a hárfán,
Hadd áldjalak zengő daloknak szárnyán.
Mert tetteid megörvendeztetének:
Ujjongok Uram! a kezed művének.
Mily nagyságosak alkotásid Isten!
A terveidnek vége sehol nincsen.
A balga sziv ezt belátni nem tudja,
És dőrék előtt rejtély Isten útja.
Ha virulnak is, mint a sás, a rosszak,
És mint a fű, akképen a gonoszak,
Az osztályuk mégis örök enyészet,
De te Uram! — örök a dicsőséged!
Mert íme a te ellenségid Isten!
Mert íme a te ellenségid ittlenn:

Elvesznek ők, és minden elpusztulnak,
És kárhozatba, enyészetbe hullnak, —
De fölemelsz te engemet a porból,
És friss babérral fejem büszkén hordom.
Meglátja szemem vesztét irigyemnek,
Meghallom én, ha romlásomra kelnek.
Mikép a pálma, úgy virul a jámbor,
Mint cédrusfa, melyet növelt Libánon;
Ültetve vannak az Úrnak házában,
Fakasztnak bimbót Isten pitvarában,
S ha leszáll rájuk alkony borulása,
Erőt nem vehet rajtuk hervadása:
Még aggkorban is zöldelve virulnak,
Oly frissek ők, oly üdék és nedvdúsak —
Hogy hirdessék: ez Isten igazsága!
A szirtem Ő! se mása nincs, se árnya!

Péntek esti ima.

Én kegyelmes Istenem! Atyáim Istene! legyen tetszetős teelőtted a mi szombati nyugovásunk, szenteljen meg bennünket a te parancsolataiddal, hadd legyen a te szent

tanod a mi üdvösséges osztályrészünk. A te javaid legyenek a mi lelkeinknek tápláléka, a te segitséged legyen a mi örvendezésünk. Mentsed meg szivünket a salaktól, hogy igazságban szolgálhassunk téged. Óh hadd maradjon a te szent szombatod a mi örökünk. Ezt végezzed szeretetben és irgalomban. Pihenőt leljen a te néped Izrael, a te nevednek megszentelője, ezen a boldog szombaton. Dicsérlek téged én Istenem! aki megszentelted a szombat napját.

Igédben vagyon az én apáim pajzsa, halott lelkeket ébreszt a te varázsos szózatod. Szent Isten vagy te, hozzád hasonló nincsen. Te vagy az, Uram! aki pihenőt adsz a te népednek, a szent szombatnak üdvösségén. Nagy irgalomra méltattál minket, mert békesség száll alá ma a mi kebleinkre. Bensősé-

ges ájtattal és megalázkodó istenfélelemmel szolgálunk mi téged. A te nevedet magasztaljuk minden nappal ujra. Mert a te kegyelmed napról-napra megujul rajtunk mindig. Hála illet meg téged Istenünk! te vagy a békesség Ura, aki megszentelted a szombatot, megáldottad a hetedik napot, és szentségben adtál nyugodalmat a te népednek, amelyre ki nem apadó áramlatban boldogság és üdvösség árad, a teremtés művére való áhitatos megemlékezésből.

Szeretettel és hálával gondolok óh én jóságos Istenem! apáim Istene! mindarra a kegyelemre, amelyet eddig végeztél rajtam, és bizakodó sejtelemmel várom a te jóságodat a jövendőben is: énhozzám, és a te földi teremtményeidhez. Békesség Istene! Irgalom Atyja! legyen a te kegyelmes akaratod,

hogy áldásodban részeltess engem, és rendelj nekem boldog és békességes életet. Add meg énnekem, (édes jó atyámnak, édes jó anyámnak, szeretett testvéreimnek) és egész háznépemnek, hogy a mi cselekvéseink tetszést találjanak tenálad, és embertársaink előtt is.

Sok boldog szombat virradjon míreánk. Jólétnek szombatja, szombat, amelytől maradjon távol a gond, a csalatkozás, megszégyenülés, a nyomoruság kenyeretlensége, a szegénységnek panaszos kenyere. Ments meg engem és családomat, Izráelt, és minden igaz embert betegségtől, könnytől, síralomtól. Nemes érzések hassanak által minket, hogy szeretetben, igazságban és hűségben legyünk a te nevednek vallói.

Óh én Uram! Istenem! őrzésemre rendeld a békesség követeit, a szombatnak angyalait, hogy ezen

a szent napon üdvre, életre, áldásra és békességre legyen az én életem megjelölve — mostantól fogva amaz örök szombatig, amely vár reám esendő földi halandóra, a te szent akaratod végzése szerint, vagy közelben már, holnap, avagy még messze, majdan, egykoron, —

Úgy légyen! Ámen.

A béke sátra.

(Háskivénu.)

Leszáll az alkony — nyugovóra térünk,
Az éji csöndben légy óh Uram! vélünk.
S ha ujra pirkad majd a hajnal fénye,
Hadd intsen nékünk uj élet reménye.

Boritsd fölénk a békességed sátrát,
Ha csüggedésnek sötét árnya szállt ránk,
Apaszszad el mi fájó könnyhullásunk,
Mert te vagy Uram! a mi erős várunk.

Gonosz ellenség kaján tervelése,
A gyülöletnek ellenünk kelése,
Sorvasztó láznak gyötrelme és kínja
Ne légyen Isten! végzetünkbe írva.

Távol maradjon házunktól az éhség,
Bús csüggedés, amelyben nincs reménység.
Födözz be Uram! szárnyaiddal minket,
Óh védd meg Uram! édes szüleinket!

Tiéd óh Isten! minden szívverésünk!
Óh őrizzed meg jövésünk, menésünk!
Legyen békesség életünk osztálya,
Nagy irgalmad mi árva lelkünk várja.

A béke sátrát terítsed fölébünk,
Dicsőség néked! benned mi remélünk;
Világmegváltó békességnek sátra
Küzdő szívünknek tündérfényes álma.

A szombat.
(Vesomru.)

És őrizze meg Izraelnek népe
A szombatot, mely ősi öröksége,
Hogy nemzedékről nemzedékre szálljon,
És szilárd frigyként rendületlen álljon.

Örök jele az Isten nagyságának,
És hirül adja Izráel házának:
Hogy hat nap alatt teremtett világot,
S a hetediken pihenőre szállott.

Szombat reggel.

Hála néked jóságos Istenem! aki pihenőt és üdülést adtál testemnek, és a te kegyelmedben ezt a mai szentséges szombatnapot virrasztottad énreám.

Az ébredő napsugár ma enyhülést és szeretetet hirdet. A munkának és a küzdelemnek szerszámai ma nem forognak kezeinkben, a te nagy és szent neved dicsőítésének és a mi szivünk nemesitésének akarjuk szentelni a szombat eme napját.

Bölcseséged határtalanságában és irgalmad teljében adtad Izrael-

nek. Istenünk, a hetedik nap áhitatát. Vigasza volt apáinknak sötét, elborult időkben, amikor küzdelmek és gyötrelmek, az emberekben való fájdalmas csalatkozás korszakában, megtörött lelkük a szombat derüjében találta meg az elveszitett reménységet, és a hozzád emelkedő bizodalmat.

És a kenyérszerzésnek önös gondjaiban, a földi sikereknek önmegfeledkező hajszájában tehozzád vezette vissza ujra meg ujra ennek a napnak szelid tanitása Izrael hitének követőit.

Óh mennyi boldogság áradt mindenkoron a szombat áhitatából Izrael családi körére. Tiszta jámborság és igazi erkölcsnek páratlan sugárzása. Ennek a napnak szelleme hatotta át hétköznapi törekvéseinket is ihlettel és emberi méltósággal. Ezen a napon nyilnak meg előttünk

zavartalan bensőségben tóránk kapui, és megtanitanak bennünket arra, hogy miképen uralkodjunk az önzésen, hogy miképen éljünk feladatainknak hűséges odaadással, hogy miképen öleljünk keblünkre tiszta szeretet lángolásával minden embert, hogy miképen legyünk megelégedve sorsunkkal, elért eredményeinkkel. Ezen a nyugovónapon eszmélhetünk csak igazán önmagunkra, és hálával ismerhetjük el édes apánk szorgalmát miérettünk, édes jó anyánk gondoskodását rólunk. Ma ébred fel a testvérszeretet bensősége a leghatalmasabban a sziveinkben, mert családi körünk a szombat fenséges ragyogásában válik a legmeghittebbé, a legboldogabbá. Ma hallgat a bánat, és elsimul a gond.

Óh én Uram! Istenem! áldj meg bennünket a te szombati áldásod-

dal. Ne engedd, hogy a holnap kétsége mégis előtörjön rejtekeiből, és megvérezze jó szüleim lelkét. Adj nekünk teljes szombati nyugovást, és engedd, hogy szivünk fölemelkedjék az igazi áhitat szárnyain a lelki nemesbülésnek magas szirtfokára.

Én is apáim ősi hitének szellemében akarok ünnepelni előtted. Kezemből kihull a köznapok foglalatossága, óh nem henyélésre, hanem azért, hogy az én lelkem merüljön el szent munkásságba. Terólad akarok gondolkozni, hozzád akarok fohászkodni, nyugovásomat a szeretet érzelmeinek szentelni, hogy enyéim körében találjak pihenőt és boldogságot.

Óh erősitsed meg szivemben az apáim magasztos hitéhez való ragaszkodásnak érzéseit. Tégy méltóvá engem drága jó szüleim és

testvéreim szeretetére, őrizd meg a szombat boldogságát sok szombatra az én családomnak. Amiképen a mi munkánkat, akképen áldjad meg a mi pihenőnket!

Én pedig fogadalmat teszek előtted én jó Istenem! hogy amiként szorgalommal és munkássággal akarom megszentelni a hét hat napját, akképen a szombatnapot, annak szentségét soha meg nem töröm, soha meg nem szegem. Azt mindenkoron neked szentelem imával, fohászszal, és teelőtted való őszinte alázattal és gyermeki bizodalommal.

Világok Ura! Te vagy az, aki uralkodtál, még mielőtt teremtmény élt a földön. Mióta a nagy mindenség a te akaratodtól életre kelt: királya vagy te a létnek mindöröktől fogva, és ha majd egykoron elmúlik minden, akkoron is még, te egyedül fogsz uralkodni óh

Mindenható! Amilyen voltál olyan vagy te, és olyan is leszel, dicsőségben. Te egyetlen vagy, más lény tehozzád nincsen hasonló, és hozzád fogható nincs más. Kezdet és végnélküli vagy te, tiéd a hatalom és uralom. De te vagy az én Istenem is, az én eleven megváltóm, sziklám a szorultságban és a panasznak idejében. Te vagy az én pajzsom, és te vagy az én menedékem, az én kelyhemnek osztályrésze az nap, amidőn hivlak téged. Kezedbe ajánlom az én lelkemet, amikor alszom én, s amikor ébredek, és lelkemmel együtt a testemet is. Enyém az Isten. És nem félek én.

Te vagy az Örökkévaló, a mi Istenünk az égben és a földön, és a nagy világegyetemben mindenütt. Kétség ahhoz nem fér, és tiszta valóság, hogy te vagy a kezdet és

te vagy a vég, és rajtad kívül nincsen Isten. Óh hogy a világnak minden lakói megismernék ezt, és bevallanák, hogy te Isten, egyedül vagy az Úr a nagy mindenségben. Te alkottad az eget és a földet, a tengereket, és mindent, ami betölti azokat. A mélységben és a magasságban, ki az, a te teremtményeid közül, aki a te mindenhatóságod műveit tetézni tudná? Óh mi Atyánk az égben! a te nagy és szent nevedért légy kegyelmes mihozzánk!

Halljad Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!

Szeretlek téged én Uram! Istenem! az én teljes szívemmel, az én teljes lelkemmel, az én egész tehetségemmel! Ámen.

34. Zsoltár.

Mindenkoron dicsérem én az Istent,
Dicsőségét a szám hirdeti mindig,
Dicsekszik lelkem az én Istenemmel,
Alázatosak örvendve halljátok.
Óh hirdessétek nagyságát énvélem,
Hogy szent nevét együttesen dicsérjük.
Kerestem Istent, és ő felelt nékem,
Megmentett engem minden szorongásból,
Kik reá néznek, meg nem szégyenülnek.
Ha szegény hívja, meghallgatja Isten,
Megszabadítja minden válságából,
Az istenfélők őrzésére gyülnek
Az angyalok, akiket Isten rendelt,
Hogy táborokat verjenek körültük.
Figyeljetek és lássátok: mily jó Ő,
A férfiunak üdv, ki benne bizik.
Oroszlánkölykek éhezve tengődnek,
De nincs hiányuk istentkeresőknek.
Óh gyermekek! figyeljetek szavamra,
Hadd tanitsalak istenfélelemre.
Ki az az ember, aki szeret élni?!
Hogy üdvöt lásson, szereti a létet?!
Őrizd meg akkor szádat a gonosztól,
És ajkaidat a hamis beszédtől.
Kerüld a bűnt, s az erényt gyakoroljad,
Békére törj, és mindig azt kövessed.

Az Úr szeme a jámborokra néz le,
És füle nyitva könyörgéseiknek.
De azokat is meglátja az Isten
Akik kajánul gonoszságra törnek,
Hogy emléküket kiirtsa a földről.
És akik hozzá buzgón könyörögnek:
Azokra hallgat irgalommal Isten,
És minden bajból meg is menti őket.
Közel van Ő a megtörött szivekhez,
És segitsége nyomottlelküekhez.
S ha baj is érhet sokszor igaz embert:
Megmenti öt mégis az Úr kegyével.
Megőrzi annak minden csontocskáját,
Nem szenved egysem sérülést közöttük.
A büne viszi a gonoszt halálba,
És elpusztulnak önnön vétkeiktől:
Kik gyülölik a jámborok erényét.
Megváltja Isten szolgáinak lelkét,
Kik benne biznak meg nem szégyenülnek.

Szombat reggel.
(Nismát.)

Te vagy óh Örökkévaló, Izraelnek Istene, a mi egyetlen menedékünk, és a mi bizodalmas szirt-

fokunk! Világok omlottak körülöttünk romba, de te olyan voltál minékünk mindig, mint tengereknek viharverésében a soha meg nem ingó kőszikla, erősen diadalmas, mulandóságok fölött uralkodó, meneküléssel biztató.

A te néped az, amelyet a gyűlölet pihenni soha nem engedett; a te néped az, amelyet korán megtanitottak arra, hogy a biztos nyugalomnak édessége ezen a földön nem az ő számára termett. Szenvedéssel akarták a mi elleneseink hétköznapokká tenni a mi szentséges ünnepeinket, és a vándorbot volt a mi apáink gyötrelmeinek jelképe. Minden nép és minden ország azt kiáltotta felénk: „ne nyugodj sohasem!“ minden idő és minden korszak kigúnyolt minket: „ne légyen békés álmotok!“

De te irgalomnak és kegyelem-

nek hűséges Istene! mást parancsoltál örök szentségképen minekünk: „Emlékezz meg a szombat napról, hogy azt megszenteljed. Hat napon át dolgozzál, és végezzed minden munkádat. A hetedik nap azonban szombat az Örökkévaló, a te Istenednek. Ne végezz azon semmiféle munkát“ . . .

És azért megemlékezünk arról, hogy a mi atyáink és anyáink hűségesek valának a te parancsolatodhoz. Megvédelmezték a szívük vérével. Megőrizték mint kincseknek kincsét a sorsnak minden forgandóságainak közepette. Vártak reá hat napon át, mint vőlegény eseng a menyasszony felé. Semmiféle üldözés el nem tudta oltani a szombati gyertyát. Semmiféle jólét el nem tudta csábitani őrizése mellől Izraelt. Palotában a gazdag, kunyhóban a szegény, biztos otthonban

a sors kegyeltje, vándorsátrakban a bolyongó család, epedve vágyott erre a szombati lángra, amely ha hajlékában kigyúlt az alkonyi csöndességben, kedélyt melegitett, reményre intett, türelemre oktatott.

Olyan vagy nékünk édes szombati pihenés, szentséges szombati nap, mint egy semmiféle drágasággal föl nem cserélhető örökség. S dícsérünk téged Izraelnek Istene! hogy nekünk adtad osztályrészül ezt az égben született kincset. Minden élőnek lelke magasztalja azért a te nevedet Örökkévaló! mi Istenünk, aki vezérled világodat irgalomban, és teremtményeidet kegyelemben, mivelhogy nem lankad el szempillád, és le nem csukódik szendergőre a te jóságos szemed sohasem; te vagy az, aki fölserkenti az alvókat, és te vagy az, aki fölébreszti a szunnyadókat, te, aki

beszédessé teszed a némákat, és szabadságot adsz a béklyóban sinylődőnek, aki támogatod az elesőket, és egyenessé teszed a görnyedttermetüeket, egyedül Tenéked szól a mi hálánk. Énekkel ha tele volna a mi szájunk, úgy a mint a tenger vizzel, ujjongással a mi nyelvünk, hatalmatos, mint a tornyos, fodros hullám, ajakunkon dicsőséged végtelen, mint egek boltja, ha a szemünk úgy csillogna, mint a napfény, s mint a holdnak sugara, kezeink meg kiterjesztve, mint a szárnyak sasmadarak testén, s könynyed lenne a mi léptünk, mint a zergék szökellése: akkoron sem mondhatnók el úgy amint kell, a mi hálánk tenéked, Örökkévaló, mi Istenünk, és a mi atyáink Istene! akkoron sem dicsérhetnők kellőképen a te nevedet azokért az ezereknek ezreivel sokszorozott jóté-

teményekért, amelyeket atyáinkkal és mivélünk cselekedtél. Egyptomból kiváltottál minket, rabszolgákból néppé tettél minket! éhségnek idején tápláltál minket! bőségben ápoltál minket! kard élétől megmentettél, járványoktól megkíméltél, állandó betegségtől megőriztél. Mind a mai napig segitett minket a te irgalmad, és el nem hagyott cserben a te kegyelmed — ne is hagyj el örökkétig bennünket Isten, a mi Istenünk! Azért hát, minden ér, amelyben vérünk hevül, a szellem és a lélek, amiket belénk leheltél, és a nyelv, amelyet szájunkba tettél — ezek és mindezek dicsérjenek és áldjanak, magasztaljanak és tiszteljenek, emeljék magosra és zöngjék fönnen, szenteljék meg és hódolattal emlegessék a te nevedet Urunk! Királyunk! Mert hiszen úgy kelletik: minden ajak

tenéked mondjon hálát, és minden nyelv tereád esküdjék, minden térd előtted hajoljon meg, és minden termet előtted omoljék porba, és minden szív téged imádjon, és minden kebel és minden benső a te nevednek rebegjen zsoltárt, amaz ige szerint, amelyben meg vagyon írva: „én minden csontjaim hirdetik fennen: Örökkévaló! ki hasonlít hozzád?!" Aki a nyomorultat megmenti a nálánál erősebbtől, a szegényt és az elhagyottat zsarnokától. Ki az, aki vetélyre szállhat teveled? ki az, aki egyenlő teveled? Fenséges, hatalmas, félelmetes Isten, magasságos Úr, aki szerezted az eget és a földet. Hadd dícsérjünk téged, és hadd áldhassuk a te szentséged nevét, aminthogy írva vagyon: „Dícsérjed lelkem az Örökkévalót, én egész bensőm szent nevét."

Hajlong a szívem teelőtted, mivel-

hogy megadtad nekünk ezt a nyugvónapot, a tereád való emlékezésre, — szombatra gyűlnek bennem az én lelkemnek gondolatai: Hallgassad meg dicsérő zengésemet én Uram! nyissad meg előttem a te irgalmadnak kapuit! Ámen!

A tóra kivételekor.

Amidőn útra kelt a szent frigyszekrény, ekképen szólott Mózes: „Kelj föl, óh Örökkévaló, hadd széledjenek el a te ellenségeid, és hadd fussanak előtted a te gyűlölőid. Mert Cionból indul ki a tóra, és az Örökkévaló igéje Jerusálemből.“

Dicsérve legyen a te nagy neved, világ Ura! áldott legyen a te dicsőségednek koronája, áldott a hely, amelyen te trónolsz. Óh lengjen a te atyai kegyelmed mindörökké a

te néped, Izrael fölött, hogy a te kezednek segítsége látható legyen a te néped fölött, a te szent templomodban; hogy kristályragyogással és mennyei szelídséggel ömöljék felénk a te égi világosságod, hogy irgalmat találjon a mi imádságunk, és kegyelmet a mi fohászkodásunk. Óh legyen meg a te akaratod, hogy életet adj nekünk, hogy megáldjad a mi napjainkat mind a te javaiddal. Emlékezzél meg Atyám az égban, rólam is, az igazak és jámborok között. Könyörülj rajtam, őrizz meg és oltalmazz meg engemet, engem és az én családomat, és mindeneket, akik Izrael hitét vallják.

Te vagy az, aki mindeneket táplálsz és életben tartasz. Te vagy az, aki a világ fölött állasz, királyok fölött és fejedelmek fölött uralkodol. Tied az ország és a birodalom!

Alázatosságban, szolgaképen állok itt a szent Isten előtt, a kinek a neve legyen áldott, az ő szolgálatára készen és engedékeny szívvel, és térdet hajtok őelőtte, és az ő szent tórája előtt, ma és mindenkoron. Nem emberekben bizakodom én, és nem is azokban, akik magukat isteneknek tartják, reméllek és hiszek én: Istenben bízom én, Istenben az égben; mert Ő az Isten az igazságban, az ő tórája: igazság, az ő prófétái: igazság. Ő az, aki irgalmasan cselekszik, és csudákat végez igazságban. Benne bizakodom én, és Ő az én támaszom, az ő szent nevét dicsérem és magasztalom én, szívemmel és számmal. Óh legyen meg a te akaratod, hogy szívemet megnyissad a te isteni tanodnak, és váltsad valóra lelkemnek kívánságait, az én óhajaimat, és a te egész népednek, Izraelnek vágyait, hogy

életben, boldogságban és békességben legyen részünk. Úgy legyen a te szent akaratod. Ámen.

Ujhold hirdetésekor.

Mélységes áhitattal imádkozom előtted Istenem! hogy a közelgő hónap üdvöt, áldást és örömet hozzon minekünk. Adj nekünk zavartalan, szerencsés életet, amelyben a béke öleljen által minket. Keressen fel minket abban a szerencse, a kezünk és a szellemünk munkájának boldogságos eredménye. Keresetünk ne legyen szűkös, kenyerünk ne legyen panaszos benne. Szégyen és megalázkodás maradjon távol tőlünk. A testünk épségét el ne vedd Uram! a szemünknek ragyogását könnyekkel el ne homályositsad Istenem! Add meg ne-

künk a sorsunkkal való megelégedésnek érzelmét, mennyei Atyám, hogy másokat meg ne irigyeljünk, és ellened és végzetünk ellen ne zúgolódjunk. Életért epedünk hozzád, életért, amelyben jólét és emberek tisztességadása legyen a részünk, életért, amelyet átihlet a tóra iránti szeretet és az igaz istenfélelem, életért, amelyben beteljesedjenek üdvre mind, a mi szíveink kívánságai! Úgy legyen! Ámen!

Óh Istenem! Atyám! te aki csudákat végeztél a mi apáinkkal, és megváltottad az ő rabságukat szabadságra: lássad meg a mi világgá szétszórt hitsorsosaink szenvedéseit, azoknak nyomoruságát, akiknek szemeiből könnyeket sajtol ki még mai napság is a gyűlölet, a gonoszság, az embertelenség. Testvéreink ők, mind a szenvedők. Légy irgalmas őhozzájuk. Küldjed el a sze-

retetnek szellemét az egész világra, az egész emberiségre. Úgy legyen! Ámen!

Óh szent és örök Isten! dicsértessék a te nagy neved! virraszszad reánk és egész Izraelre ezt az eljövendő hónapot, életre és békességre! örömre és boldogságra! segitségre és vigasztalódásra! Úgy legyen! Ámen.

A tóra visszavitelekor.

És amikoron a frigyláda pihenőre tért, igy szólott Mózes: „Térj vissza óh Örökkévaló, Izrael ezreinek százezreihez. Emelkedjél föl Isten, a te nyugalmadra, te és a te világhóditó frigyládádnak legyőzhetetlen erőssége! Öltözzenek a te papjaid igazságba, és a te jámboraid fakadjanak ujjongásra.“

Mert üdvötsarjasztó tanítást adott nekünk az Isten, esküszöm, hogy soha hűtelen szent tanunkhoz, vallásunkhoz nem leszek. Nyelvem ínyemhez ragadjon, jobb kezem meg elfonnyadjon, soha szerencsés ne legyek, ha apáim hitéhez, Izrael vallásához hűtelen lennék valaha, ha elfeledném bármiért: kincsért, rangért, ha akár szegénységben, akár gazdagságban, ifju és aggkoromban, egész a síromig nem ragaszkodnék hozzá. Fogadom, hogy halálom órájáig, amíg végső percem el nem érkezik, életben és halálban el nem tántorodom Izraeltől, és utolsó sóhajom is az lesz: „Halljad Izrael! az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!

Életnek fája a tóra mindazoknak, akik hozzá ragaszkodnak, és akik támogatják, boldogok mindig. Utjai

kellemnek utjai, és minden ösvénye békesség. Térits magadhoz bennünket Istenünk hogy megtérjünk hozzád, ujitsad meg a mi napjainkat, hogy napfényesek legyenek mint egykoriban. Ámen!

Szombati muszáf.

A te hatalmas alkotó igédtől kelt életre irgalmas Istenem, az ég és a föld, és mindaz a végtelen csoda, amelylyel betöltötted az alkotás művét. Az ég felé törő, magassudáru iharfa, valamiképen a pálmák tövében alázatosan megvonuló völgyi mohar egyképen a te dicsőségedet hirdeté. A te törvényeidet követé a mennyrobajlás, a villámnak czikkázása, felhősuhanás és napsugárzás.

És az ember is a te teremtő szavadra nyert életet. Lelkébe adtad a szabad akarat erejét, hogy a te törvényeidnek önként, szabad lélekkel engedelmeskedjék. Az egész földet, és annak minden teremtményét alárendeléd az ő akaratának, az ő kormányzásának.

És akkoron a te végtelen bölcseségedben művedet megkoronáztad a teremtés munkájának hetedik napjával, és elrendeléd azt óh Isten, ujból meg ujból megjelenő szentséggé és örök áldássá. Hogy az ember az ő méltóságában meg ne feledkezzék rólad, hogy az ő akaratának által adott világot ne tekintse a saját birtokának, hogy önkény ne vezesse cselekvéseiben, és a te világodban ne a maga kénye-kedve szerint kormányozzon. Szentséges jellé tetted a szombatot én mennyei Atyám! hogy megujra arra emlé-

keztesse a mulandó földi embert, hogy a te világodban a te szolgáddá alkotád őt, és szentséges hivatásnak öntudata égjen a kebelében. Áldásnak adtad a szombatot, hogy szelleme és kedélye az ő feladatának betöltésére, hétről-hétre megujjuló erőt nyerjen.

A te világuralmadnak, Izrael hivatásának, és a földi halandó méltóságának örök emlékjele azért a szombat.

„Hat napon át cselekedjed és végezzed mind a te munkádat, de a hetedik nap szombat legyen az Örökkévalónak, a te Istenednek tiszteletére.“

A szentirásnak ez igéje arra tanit engem, hogy hat napon át van joga a földi uralomra az ember fiának, és Istennek akarata szerint hat napon át rendelheti alá akaratának a föld erőit és neki

általadott alkotásait, de a hetedik napra megtiltottad Istenünk minekünk, hogy munkával használjuk fel a mi czéljainkra a te műveidet. Mert nem a mi birtokunk a föld, és mindaz, ami benne és rajta van, mert nem mi saját magunk szereztük meg önmagunknak a világkormányzás jogát, nem a mi önkényünk szerint szabad kormányoznunk idelenn a csillagok alatt, hanem a te birtokod, a te országod, a te hatalmad idelenn és mindenütt minden. Te küldted az embert a földre, és csak a te akaratod szerint végezheti munkáját abban a világban, amely egyedül a tiéd, és amelyet mintegy ujra visszaadunk a hetedik napon néked, hogy megmutassuk és megbizonyitsuk, hogy kölcsönképen van minálunk tőled minden földi szerzemény és mind a mi uralkodásunk.

Te vagy a nagy mindenség alkotója és egyedüli igaz Ura, te vagy a mi teremtőnk, tőled jönnek a mi örömeink és a mi fájdalmaink, a mi sikereink, a mi csalatkozásaink. Te rendeléd az idők fölé a szombatot, és mi a te szolgálatodra vagyunk elhivatva; szövetség jele a szombat közted és Izrael között, hogy mi a te birtokod vagyunk, hogy a mi legszentebb feladatunk a te életnemesitő törvényeidnek betartása; áldásunk a szombat pihenője minékünk, mivelhogy ezen a napon adsz te irgalmas Isten, szellemünknek uj világosságot, szivünknek uj melegséget, a mi nagy és szent hivatásunk betöltésére nekünk uj erőt, és ezen a napon ismerjük mi meg azt, hogy csupán a test munkája, az ihletnélküli dologtevés állattá alacsonyitana le minket, de az öntudatos munkásság, amelynek

serkentő foglalatja a szombat: egyedül az tesz bennünket méltóvá az „ember“ magasztos nevére, egyedül az tesz bennünket hasonlóvá a te képmásodhoz, kegyelmes Istenünk! A te világuralmadnak örvendeznek mindazok, akik megőrzik a szombatot, és akik boldogságot találnak benne, a nép, amely megszenteli a hetedik napot. Üdvöt és nyugodalmat hoz a szombat minekünk. A te akaratod nyilvánult meg benne, megszenteléd, és a világkezdet alkotásának emlékjelévé tetted.

Istenünk! és atyáink Istene! legyen tetszésed a mi nyugvásunkban, szentelj meg bennünket a te törvényeiddel, hadd legyen részünk a te szent tanodban. A te javaidban részeltess minket, a te segítségeddel örvendeztessél meg bennünket. Tisztítsad meg sziveinket, hogy igaz-

ságban szolgálhassunk téged, Istenünk! Óh Istenünk, a te szent szombatod, szeretetedben és irgalmadban hadd legyen a mi örökségünk, hadd nyugodjék rajta Izrael, amidőn megszenteli a te nevedet. Dicsérlek téged Istenem! aki megszenteled a szombatod. Hallgassad meg az én imádságomat, őrizd meg az én egész drága családomat, figyeljed meg a mi fohászainkat! Úgy legyen a te szent akaratod! Ámen.

Szombat délután.

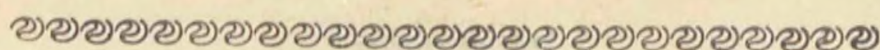
Mincha.

Te egyetlen vagy, és a te neved is egyetlen. És hol van olyan nép a földön, mint a te néped Izrael, olyan egyetlen nép, amely minden szenvedések és gyötrelmek között

föl nem adta sohasem a te igazaidnak hirdetését, és amelyet egyedül a te istenigéd őrizett meg, hogy éljen?! A te nagyságodnak dicsőítésére és az üdvösségnek koronája gyanánt a nyugalomnak és a szentségnek ezt a szombatnapját adtad a te népednek. Ábrahám ősatyánk örvendezett benne, Izsák ősatyánk ujjongott rajta, Jákob apánk és az ő fiai pihentek ezen a szent napon. A szeretetnek és az önfeláldozásnak, az igazságnak és a bizalomnak, a békességnek és az enyhülésnek, a csöndnek és az áhitatnak pihenője az, tökéletes pihenő, amelyben kedvet találsz jó Istenünk! A te gyermekeid beismerik és vallomással vallják, hogy a te áldásod a szombat, és az ő szentséges nyugalmáért most és mindenkoron a te nevedet áldják. Ámen.

Szombat este.

Te vagy az, aki a te szent tanodnak megismerésére méltattál minket, és arra tanitottál, hogy a te akaratodnak törvényeit azoknak szellemében teljesitsük. Te vagy az Istenünk, aki megkülömböztetted a szentséget a köznapitól, a világosságot a sötétségtől, a hetedik napot a hat munkanaptól. Atyánk! Istenünk! hadd legyenek a jövendő napok a mi üdvösségünkre, a mi békességünkre, áldd meg a kezünk munkáját, adj nekünk buzgóságot, és lankadatlan előretörekvésnek vágyát, ments meg csalódástól, sikeretlenségtől, hadd kerüljük el a bűnnek ösvényeit. Óh hadd munkálkodjunk a te szellemedben, áldásra, üdvre és boldogságra! Úgy legyen! Ámen.

Pészach.

A szabadság ünnepén.

Dícsértessél Örökkévaló! szent Istenünk! aki évezredekkel ezelőtt nagy és felejthetetlen irgalmat tanusitottál a mi atyáinkkal szemben. Megoldottad rabbilincseiket, megalázott fejeikre a szabadság koronáját tetted.

Kegyelmedre méltattad a te népedet, Izraelt, megszentelted a te parancsaiddal, a te szolgálatodra jelöltél ki minket, és megmutattad, hogy a gőgös Pháraók földi hatalma porszem a te kezedben, megmutattad, hogy te szabadságra alkottad a föld fiait, és nem tűröd a zsarnokságot, az önkényt sohasem.

És százszor is összetépted Izraelnek rabszíjjait, mert sokszoron tört miellenünk a gyülölet vihara, sok-

szoron akarták a régi igát nyakunkba fonni — de te Miczrájim óta mindig a mi segitségünk voltál, és hamuvá tetted a mi elnyomóinkat, az ő minden hatalmukat — de a mi szabadságunk, a mi népünk, a mi szent hitünk él még ma is, és a te nagy nevednek, és a te nagy csudáidnak örökbeszédü hirdetője. Szereteted kifogyhatatlanságában adtad óh Istenünk minékünk a mi ünnepeinket boldogságos megemlékezésre, és a szabadság eme dicsőséges napjait szentséges gyülekezetre, az Egyptomból való kivonulás emlékére.

Istenünk! Atyáink Istene! jusson elébed a mi fohászkodásunk, gondolj mireánk; hallgassad meg ami imáinkat a mi jámbor őseink érdemei miatt. Zsoltáraink szárnyaló dicshimnuszait ne vessed el magadtól, te aki fölötte állsz minden dicsé-

retnek és minden magasztalásnak. Busongó szent városunknak, Jeruzsálemnek sok szenvedése legyen váltság a mi gyarlandó büneinkért. Ami gyötrelmes multunknak kinja legyen eltörlője Izrael minden eljövendő bánatának. Világositsad fel az emberiség lelkületét a szeretetnek ragyogásával, hogy a gyöngéknek elnyomása ne legyen többé kegyetlen kedvtelése. Szüntessed meg Izrael minden megkisértéseit, hogy testvérekké váljanak az emberek a földön. Üdvre, kegyelemre és irgalomra, a mi javunkra, ami életünkre, a mi fájdalmainkból való örökös megmenekülésre add nekünk a pészach eme napját. Emlékezzél meg rólunk mi Istenünk, szerencsére, figyelj ami esdésünkre, hogy megáldassunk, és segits meg bennünket, hogy életre legyünk előtted feljegyezve.

Könyörülj rajtunk, légy a mi oltalmazónk. Mert hozzád emeljük föl a mi szemeinket, te vagy a mi pajzsunk és ami szirtfokunk.

Egyedül te voltál a multban ami védelmezőnk, egyedül tenéked köszönhetjük a mi szabadulásunkat Egyptomból, későbbi rabságból és gyötrelmekből, te vagy a szabadság Istene, óh légy velünk a jövendőben is, mert te vagy a mi reménységünk, hitünk és örök bizodalmunk.

Dicsértessél te Örökkévaló! Mi Istenünk! Királya te a mindenségnek! Aki életben tartottál bennünket, megőrizted a mi létünk, és eléretted mivelünk az örömnek, a kegyeletes megemlékezésnek és a szabadságnak ezt a dicsőséges napját!

Hallel zsoltárok.

Dicsértessél te Örökkévaló, mi Istenünk, királya te a létnek, aki megszenteltél bennünket törvényeiddel, és megparancsoltad nekünk, hogy a Hallel imával fohászkodjunk Hozzád!

---

113. zsoltár.

Dicsérjétek szent Istenünk, ti szolgái az Úrnak,
Öröktől fogva örökig legyen a neve áldott,
Napkelettől napnyugotig neve dicsőitessék,
Halandók fölött magasan trónol az örök Isten,
Egek fölött túlszárnyaló az ő nagy dicsősége.
Hát ki hasonlít őhozzá, ki oly elérhetetlen?!
Ki mélyre lát, az égben is, s a földnek rejtekébe,
A szenvedőt fölemeli a pornak nyomorából,
Fölemeli a nyomorút a kinlódás sarából,
Hogy fejedelmek társává tegye őt kegyelmében,

Dalt fakaszt anyák ajakán az ő nagy irgalmával,
Hogy gyermekeik örömén találjanak ők üdvöt.

114. zsoltár.

Midőn Izrael népe Egyptom országából
Megszabadult, és Jákob a rabság jármából,
Jehudát szentélyévé tevé meg akkor Isten,
Izrael lőn uralma boldog alattvalója.
Meglátta ezt a tenger, és gyorsan megfutamlott,
A Jordán is habjával szökésnek eredt aztán.
A hegyek úgy szökeltek, mikép kosok csapatja,
A dombok úgy kerengtek, miképen a bárányok,
Mi bajod néked tenger? hogy úgy visszahátráltál?!
Mi bajod néked Jordán? hogy úgy visszavonultál?!
Ti hegyek, mint a kosok, miért hogy úgy szökeltek?!
Ti völgyek, báránymódra, hogy akképen kerengtek?!

Az Úr előtt remegj meg te föld nagy félelemben,
Jákob szent Istenének hódolj meg rettegésben.
Ki sziklát vízpatakká átváltoztathat menten,
Zuhatag vízforrássá kavics kemény kövét is.

---

115. zsoltár.

Óh ne nékünk adj Isten! dicsőséget ne nékünk,
Hanem te nagy nevednek, az irgalmadra kérünk,
Miért mondják a népek: hol van hát az istenjük?!
A mi Urunk a mennyben, az égben van a szentünk.
Ő megcselekszi mindazt, amit tervel fenségben,
De ők kedvet találnak esendő bálványképben,
Emberkéz gyatra müve, ezüst arany: bálványuk,
Kik szólani nem tudnak, bár van is nékik szájuk,

Nem látnak ők, habár néznek szemekkel,
Nem hallanak, bár bírnak is fülekkel,
Bár orruk van, illathoz nincs szímatjuk,
Merev és mozdulatlan a kezük, és a karjuk,
Van lábuk is, de járni mégsem tudnak,
És szava, hangja síncsen kőbűlvaló torkuknak.
Hozzájuk hasonlókká az alkotóik lesznek,
Akik oltalmat náluk reménykedőn keresnek.
Óh Izrael! te bízzál egyedül Istenedben,
Nagy, bíztos szírtfokodban, erős, igaz hitedben.
Óh Áron háza! bízzál egyetlen, szent Uradban,
Ki soha nem hagyott el, reménykedj fennen abban,
Ti félői az Úrnak! akik az Úrban éltek,
Az osztályotok üdv lesz, mert őbenne reméltek!

---

115. zsoltár folytatása.

Reánk gondol az Isten örök, dús áldásával,
És jót cselekszik áldón Izráel szent házával,
Megáldja irgalommal Áron főpap családját, —

Minden kicsinyjét, nagyját, kik nagy kegyelmét várják.
Megsokasit az Isten titeket gyermekekkel,
Áldottjai az Úrnak vagytok ti szeretetben.
Ő alkotá az égnek s a földnek nagy csodáját,
Megtartotta magának az égnek minden táját, —
S a földnek birodalmát a föld fiának adta,
Gyönyörre, élvezésre a halandó úgy kapta.
Óh Istenünk! halottak nem dicsérhetnek téged,
A sir csöndes lakói nem zengik dicsőséged, —
De mi dicsérünk téged, kik itt élünk a földön,
Nagy neved legyen áldott mostan és mindörökkön!
Hallelujah!

---

116. zsoltár.

Szeretem az Istent, mert szavam meghallja,
Eljut bizton hozzá esdeklésem hangja, —
Reám figyelt gyakran, szólitom a bajban,

Szorongásom napján őt hivja az ajkam.
Halálos félelmek ha környülöveznek,
Ha üzőbe vesznek siri ijedelmek,
Gond és siralom ha lépten-nyomon kerget,
És ha fondor gazság ásna nekem vermet:
Isten nevét hivom: „Mentsd meg árva
lelkem!"
Irgalmas az Isten, megoltalmaz engem.
Akik elhagyottan, tanács nélkül járnak,
Segitséget, üdvöt csak nála találnak.
Oly nyomorult voltam! s ő volt segit-
ségem,
Én szomorú lelkem pihenőre térjen,
Mert az örök Isten reád gondolt kegygyel,
Pihenőre szállj hát én szomorú lelkem!
Uram! megmentetted szivemet haláltól,
És a szememet is sürü könnyhullástól,
Lábamat botlástól te őrizted Isten,
Járni fogok én hát teelőtted itt lenn,
Az élőknek földjén teelőtted járok,
Hiszek és reméllek, kegyelmedre várok,
Bárha azt is hittem, hogy az éltem árva,
Bárha azt vallottam menekvő futásba:
Csalárd minden ember, romlásomra törnek,
Gyülölettel, kinnal halálra gyötörnek —
Fölragyog most hitem tündérfényes napja,
Hű fiadnak Uram! te vagy védő Apja!

---

116. zsoltár folytatása.

Hogy háláljam meg Néki
Minden jó cselekvését!
Fölemelem magosra
Az üdvnek teli kelyhét.
És hirdetem az Istent
Világok előtt bátran,
Beteljesitem hévvel,
Amit fogadott szájam.
A jámborok halála
Az Úr szemében drága,
Hogy ők is sirba szállnak:
Nehéz lélekkel látja.
Óh Istenem! könyörgve
Én is tehozzád esdék,
Kiöntém bizalommal
Előtted szivem terhét.
Szolgád vagyok óh Isten!
Fia hű szolgálódnak,
Uram, az intésedtől
Láncaim megoldódtak.
Vedd el hát irgalomban
Én hálaáldozásom,
Azért szent áhitattal
Neved dicsérve áldom.
Megtartom fogadalmam,
Népek előtt merészen, —

A szent templomcsarnokba
Óh bár vezetne léptem!
„Dícsérjétek az Istent“!
Ha szemem rád vethetném,
Tebenned Jeruzsálem
Hírdetni ezt szeretném.
Hallelujah!

117. zsoltár.

Istenünket dícsérjétek — mind tí népek, nemzetek!
Rajtunk nyugszík szent kegyelme, hűséges, nagy szeretet!
Hallelujah!

118. zsoltár.

Adjatok hálát az Úrnak, mert jóságos Ő,
Mert mindörökig tart az ő kegyelme!
Szóljon hát Izrael népe,
Mert mindörökig tart az ő kegyelme!

Szóljon hát Áronnak háza,
Mert mindörökig tart az ő kegyelme!
Szóljanak hát mind az istenfélők,
Mert mindörökig tart az ő kegyelme!

A mélységből hivtam én az Istent, felel ő nekem isteni szabaditásban. Enyém az Isten, nem félek én, mit tehet nekem ember fia?! Ha az Örökkévaló van én velem az én segitőim között, akkor megnyugodva tekintek az én gyülölőimre. Jobb az Örökkévalóban bizakodni, mint bizni az emberekben. Jobb az Örökkévalóban bizakodni, mint bizni fejedelmekben. Körülvettenek engem mind a népek — az Úr nevében szállok én ellenük. Körülöveztek engem, körbe is fogtak — az Úr nevében szállok én ellenük. Körülrajzottak mint a méhek, de el lettek oltva, mint tövisek lángolása — az Úr nevében szállok én ellenük. Szorongatva szorongattak engem,

hogy elessem, de az Örökkévaló megsegített engem. Erőm és énekem az Isten, és lőn segítségemre. Ujjongásnak és segítségnek hangja van a jámborok sátraiban, az Örökkévaló jobbja győzelmet szerez. Az Örökkévaló magasztos, az Örökkévaló jobbja győzelmet szerez. Nem halok én meg, hanem élni fogok én, és elbeszélem Istennek cselekedeteit. Fenyítve fenyített meg engem az Isten, de a halálnak mégsem adott által. Nyissátok ki előttem az igazság kapúját, hadd menjek be rajtuk, hadd adjak az Istennek hálát. Ez a kapú az Örökkévalóé, az igazak haladnak azokon át. Hálát adok tenéked Istenem, mert meghallgattál engem, és segítségemre lettél nékem. Az a kő, amelyet az épitők megvetettek: sarokkövé az lett éppen. Az Örökkévaló cselekedte ezt igyen, csudá-

latos ez a mi szemeinkben. Ezt a napot az Örökkévaló szerezte, ujjongjunk és örvendjünk rajta.
Óh Örökkévaló! segíts mi rajtunk!
Óh Örökkévaló! segíts mi rajtunk!
Óh Örökkévaló! tégy boldoggá minket!
Óh Örökkévaló! tégy boldoggá minket!

„Áldott legyen, aki jön az Úr nevében! az Úrnak templomából áldunk mi titeket!“ „Isten az Örökkévaló, aki világit nekünk. „Istenem vagy te, tenéked hálálkodom, Istenem téged magasztallak!“ Adjatok hálát az Úrnak, mert jóságos ő, mert mindörökig tart az ő kegyelme.

A tóra kivételekor, pészach napján.

„Örökkévaló! Örökkévaló! Kegyelmes Isten! irgalmas Isten, hosszantűrő, és nagyszerelmü, igaz

Isten! aki megőrzi az ő kegyelmét ezer íziglen — aki bűnt törül, és vétket öl, és megbocsát hibánkért, s föloldja azt, aki bűnös."

(Háromszor.)

A nagy világnak hatalmas, egyetlen királya! óh teljesítsed be az én szívemnek imádságos kívánságait, vágyaimat el ne taszítsad magad elől, és hallgass meg engem e szent napon. Adj hosszu és boldog életet énnekem, (szüleimnek, testvéreimnek, férjemnek, gyermekeimnek) és az én kedveseimnek, hogy tökéletes szívvel, bánattól el nem ernyedt kedélylyel csüggjünk a te szentséges törvényeiden. Ments meg mibennünket minden rossz indulattól. Hadd legyen a mi részünk a te hitednek szeretete. Hadd nyilvánuljon életünkben, gondolatainkban és a mi tetteinkben a te isteni hatalmadnak és dicsőségednek fényes-

sége. Bő sugarakban áradjon mireánk a bölcseségnek és az értelemnek szelleme, hogy valóra váljék mirajtunk az írás szava: „És nyugodni fog rajta az Örökkévaló szelleme, a bölcseségnek és az értelemnek szelleme a tanácsnak és a hatalomnak szelleme, a megismerésnek és az istenfélelemnek szelleme." Mi Istenünk! Atyáink Istene! kedvelj meg mibennünket, és úgy legyen a te szent akaratod, hogy a lelkem olyan cselekedetek felé vonjon engem, amelyek nemesek, és amelyek kedvesek teelőtted. Hogy az igazak útján járjak teelőtted. Szentelj meg mindnyájunkat törvényeid által, hogy ezen a földön békesség és a napok telje legyen a mi osztályrészünk, és a másvilágon odaát az örök életben részeltessünk. És őrizz meg bennünket minden rossz cselekedettől, és minden fájdalomteljes

tapasztalattól, amelyet a jövő magában rejthet. Hiszen aki tebenned bízik, szeretet és irgalom veszi azt körül. És én bízom tebenned utolsó pillanatomig, Istenem! Atyám! Ámen!

Ünnepi nismat.

Minden élőnek lelke hadd magasztalja a te nevedet Örökkévaló! mi Istenünk! minden porhüvelyben rejtező lélek emelje magosságba és szentelje meg a reád való emlékezést — örökös királyunk! mennyei Urunk! Világok jöttétől világok multáig te vagy az Isten! terajtad kívül nincsen minékünk olyan királyunk, aki megvált és aki megsegít, aki megment, és aki oltalmaz, aki táplál, és aki irgalmaz: minden időben, bajban, és szorongásban. Nincsen minékünk más

Urunk, egyedül te vagy az, Isten, aki volt a kezdet előtt, Isten, aki lesz a vég után. Minden teremtménynek Istene vagy te, ura minden létrejövőnek, akinek neve dícsérő zsolozsmák végtelen száma által sincsen eléggé megmagasztalva, te vagy az, aki vezeted világodat szeretettel, és kormányzod teremtményeidet irgalommal, mivelhogy nem lankad el a te szempillád, és le nem csukódik szendergőre a te jóságos szemed sohasem. Te vagy az, aki fölserkenti az alvókat, és te vagy az, aki fölébreszti a szunnyadókat, te, aki beszédessé teszed a némákat, és szabadságot adsz a béklyóban sinylődőnek, aki támogatod az elesőket, és egyenessé teszed a görnyedttermetüeket, egyedül tenéked szól a mi hálánk. Énekkel ha tele volna a mi szájunk, úgy amint a tenger vizzel, ujjon-

gással a mi nyelvünk, hatalmatos, mint a tornyos, fodros hullám, ajakunkon dicsőséged végtelen, mint egek boltja, ha a szemünk úgy csillogna, mint a napfény, s mint a holdnak sugara, kezeink meg kiterjesztve, mint a szárnyak sasmadarak testén, s könnyed lenne a mi léptünk, mint a zergék szökellése: akkoron sem mondhatnók el úgy, amint kell, a mi hálánk tenéked Örökkévaló, mi Istenünk, és a mi atyáink Istene! akkoron sem dícsérhetnők kellőképen a te nevedet azokért az ezereknek ezreivel sokszorozott jótéteményekért, amelyeket atyáinkkal és mivélünk cselekedtél. Egyptomból kiváltottál minket, rabszolgákból néppé tettél minket! éhségnek idején tápláltál! bőségben ápoltál minket! kard élétől megmentettél, járványoktól megkiméltél, állandó betegségtől meg-

őriztél. Mind a mai napig segitett minket a te irgalmad, és el nem hagyott cserben a te kegyelmed — ne is hagyj el örökkétig bennünket Isten, a mi Istenünk! Azért hát, minden ér, amelyben vérünk hevül, a szellem és a lélek, amiket belénk leheltél, és a nyelv, amelyet szájunkba tettél — ezek és mindezek dicsérjenek és áldjanak, magasztaljanak és tiszteljenek, emeljék magosra és zöngjék fönnen, szenteljék meg és hódolattal emlegessék a te nevedet Urunk! Királyunk! Mert hiszen úgy kelletik: minden ajak tenéked mondjon hálát, és minden nyelv tereád esküdjék, minden térd előtted hajoljon meg, és minden termet előtted omoljék porba, és minden sziv téged imádjon, és minden kebel és minden benső a te nevednek rebegjen zsoltárt, amaz ige szerint, amelyben

meg vagyon irva: „én minden csontjaim hirdetik fennen: Örökkévaló! ki hasonlit hozzád?!“ Aki a nyomorultat megmenti a nálánál erősebbtől, a szegényt és az elhagyottat zsarnokától. Ki az, aki vetélyre szállhat teveled! ki az, aki egyenlő teveled? Fenséges, hatalmas, félelmetes Isten, magasságos Úr, aki szerezted az eget és a földet. Hadd dicsérjünk téged, hadd magasztaljunk téged, hadd imádjunk téged, és hadd áldhassuk a te szentséged nevét, aminthogy irva vagyon: „Dicsérjed lelkem az Örökkévalót, én egész bensőm szent nevét.“

Hajlong a szivem teelőtted, mivelhogy megadtad nekünk ezt a nyugvó napot, a tereád való emlékezésre — s szombatra gyülnek bennem az én lelkemnek gondolatai. Hallgassad meg dicsérő zen-

gésemet én Uram! nyissad meg előttem a te irgalmadnak kapuit! Ámen!

Szabadság ünnepén.

Ünnepi elmélkedés.

A hosszú, szintelen, fáradalmas hétköznapok után végre beköszöntött egy magasztos, dicsőséges ünnep, a szabadság ünnepe. Illatos tavaszi estnek áldott csöndjén összeülünk a családi asztal köré mi emlékező utódok, és az édes apa ajakáról ájtatos nyugalommal hallgatunk végig egy régi-régi történetet. A Nilus folyamának mentén egy csodálatos történet esett meg ezer esztendőkkel ezelőtt . . . és amint a széderestnek zsongó dallama lelkünkbe cseng, álmodva gondolunk vissza a multra, és az imádság folyamán megelevenednek előttünk a tündér-

meséhez hasonló történet képei: amint egy bűvös, varázsos tavaszi éjjelen, rózsákathajtó Niszán havának napjain egy rabszolga nemzet vonul ki Egyiptom országából, szabaddá téve magát a zsarnok uralom alól, és feledni vágyik a hosszú évek kinteljes emlékeit, amikor Izrael népének rabmunkát kellett végeznie idegen földön, őseinek földjétől távol, hazátlanul, összetörten... elől megy Mózes, a bölcs törvényhozó, és vezeti népét az igéret földje felé, uj hazába; utána lanttal és pengő hangszerekkel a zsidó nők ezrei, és a szabadság diadalától, egy uj élet álmaitól mámoros néptömeg dalaikba Isten nevének, a szabadság Istenének dicsőségét kiáltja belé. A kivonulás ünnepét üljük ma, és megemlékezünk őseink történetéről Egyptom földjén, a sok panaszról és könyről, amelyet a megkinzott

Izrael ontott, a csodás büntetésekről, amelyeket Fáraóra mért a népét szerető jó Isten, a szabadság éjszakájáról, amikor a gőgös király elbocsátja országából Izraelt, és a kovásztalan keserű kenyérről, amelyet minden drága ételnél, minden élvezetnél és minden pihenésnél jobban szeretett Izrael népe, mert az a szabadság kenyere volt.

A széderestnek van egy kedves, szép jelenete, amikor a családnak legfiatalabb gyermeke megkérdezi a családfőt, hogy miben külömbözik ez az éjszaka a többi éjjelektől, mi a jelentősége ennek az örömünnepnek, miért őrizzük olyan féltékenyen ez ünnep törvényeit, miért nem szabad ezen az ünnepen olyan élvezetekből részt kérnünk, amiket más napon bűn nélkül élvezhetünk? Ez a gyermeki kérdés mintegy bevezetője az egész ünnepi estnek,

mert erre indul meg a zengő ének felelete, hogy emlékezés napjai ezek, mert „szolgák voltak őseink Egyiptom országában," és fölzeng a Hallél dallama, a sanyargatások fölemlítése.

Ennek a gyermekajakról elhangozó kérdésnek mély értelme van. Mert legfőképen az ifjuságnak mondják el a pészach történetét, hogy okuljanak belőle, és ne feledkezzenek meg sohasem atyáink történetéről. A szentirási törvény is azt parancsolja a szülőknek: „gyermekeiteknek mondjátok el Istennek jóságát, ha azok azt megkérdezik tőletek; s az ifjuságnak is egyik főkötelessége, hogy megkérdezze az ünnepek jelentőségét azoktól, akik arra feleletet tudnak adni, szülőktől, tanitóktól, könyveiktől. Mily vonzó kép, amikor az ifjúság kérdő arccal fordul az öregebbekhez,

megmutatva és bebizonyitva azt, hogy a szép, a jó, a fenséges, a nemes eszmék és gondolatok iránt érdeklődik, és lelke, észjárása nemcsak hétköznapi gondolatakkal van eltelve. A jövő fordul itt a benső tűztől, lelkesedéstől átszellemült ragyogó arccal a jelen felé, a mult felé, hogy útmutatást, irányt nyerjen az élet eljövendő idejére nézve. És minél többen, és minél mélyebb ragaszkodással, és minél hevülőbb érdeklődéssel, és minél hangosabban tudakozódik Izrael véneinél az ifjúság, annál szebben bontakoznak ki a jövő Izrael körvonalai a rejtelmes jövő homályából, annál több joga van Istenét áldani a zsidó szülőnek, hogy olyan gyermekekkel áldotta meg őket a jóságos gondviselés, akik nem feledkezve meg az ősök történetéről, bizonyára nem fognak megfeledkezni majdan őróluk sem,

ha jönni fognak a gyorsanrobogó idők, és a gyermekekből felnőttek lesznek, akik az otthon tisztaságát, becsületét, jámbor gondolkozását, nemes érzelmeit át fogják vinni az ő életükbe is. Mint a rózsa ég felé törő, a menny felé irányitott kehellyel szórja illatát a légbe, úgy az ifjúság is akkor jogosit fel a legszebb reményekre, ha lelkének gondolatai az ég felé törnek, és a szívnek illata a földtől, a köznapi gondolkozástól minél messzebb távozva, az eszmék magasságába tör. Tudnunk kell azt, hogy amint a hétköznapoknak meg vannak a maguk feladatai, úgy az ünnepnapok is követelésekkel lépnek fel az emberrel szemben. Tanulunk, dolgozunk, készülünk az élet legtöbb napján az életre, hogy a társadalomnak, felekezetünknek hasznos tagjai lehessünk majdan — de üres az olyan

sziv, amely nem ismeri az ünnepi hangulatot, és nem érdeklödik a nemesebb, magasztosabb gondolatok iránt, népének multja iránt. Ilyen nyugalmas csöndes órában a fenkölten érző ifjú sziv elöveszi a szentirás történetének könyveit, és egy kis időt annak szentel, hogy megismerje azt a földet, amelyen léte fakadt.

Az olyan emberek, akik egész életükben csak a testi jólétet tartják főcélnak, durvaszivüek, érzéketlenek, és sivárkedélyüek. Mert aki őszinte szivvel, örömteljes kedélylyel nem tud visszaemlékezni a gyermekkor ájtatos óráira, az egyáltalában nem is emlékezik vissza semmi szépre életében, mert elmulasztott szép emlékeket gyüjteni az ünnepi hangulat idejében. Ha látunk egy durva embert kárörvendve gúnyolni egy bússzivű embert, ha lát-

játok, hogy egy gőgös ember hidegen halad el egy beteg koldus mellett — meg lehetünk győződve róla, hogy ennek ifjusága idején nem voltak ünnepnapjai, és a virágokban tavaszkor csak úgy tellett kedve, ha azokat eltiporhatta, a pillangókban, ha szárnyaikat kitépdeshette. Azért kérdezünk mi ifjuságunkban szülőket és tanitókat a multak felől, mert azok történeteikkel szivetnemesitők, és boldogságotnyujtók. Érdeklődésünknek első és főfeltétele pedig, hogy az őszinte és örömteljes legyen. Ne tekintsük gyülölt, únott munkának, amikor azokat a gyönyörű, Isten jóságát hirdető történeteket tanuljuk, amelyek Izrael történetét mondják el. Tudnunk kell azt, hogy különösen a vallástan az, amely nemcsak az ész tanulmánya, hanem a szivé is. Hiszen azt tanul-

juk belőle, mint kell Istenben bízni, hogyan kell gyógyszert találni a csapások ellen. Hát lehet e gyülölt munka az, amelyből megtanuljuk, hogy édes szüleinket hogyan szeressük a legjobban?! Hát lehet-e fáradságos feladat, ami arra int, hogy testvéreinket, családunkat, embertársainkat szeressük?! Van-e gazdagabb kincsesbánya a nagy világon annál, amely olyanná tesz bennünket, hogy a hétköznapi emberek tömegéből kiemelkedve, azt mondhatjuk magunknak: mi mások vagyunk, mint a rossz, a durva, a közönséges emberek. Izrael egyik bölcse egyszer egy tanitványával kiment az erdőbe sétálni — igy mondja el egy rege — és útjokban találkoztak az ország királyának leányával, akinek fején drágaköves korona ragyogott, és udvarhölgyei mély tisztelettel vették őt körül.

Amint mentek, az erdő egyik ösvényén egy sirva vergődő madárfiókot láttak a porban feküdni, mely egy alacsony fáról, az anyai fészekből hullott a földre. Anyja pedig fájdalmasan röpködött fölötte, nem tudva segiteni a kis madár sorsán. A királyleány hidegen haladt el a kis madár előtt, szólván: királyleány nem hajol le. Ekkor egy szegényes ruhába öltözött leány jött az erdőn által, meglátta a madarat, és gondolkozás nélkül tette azt vissza a fészekbe. Elragadtatva szólt ekkor a bölcs tanitványához: „Látod annak a leánynak fején a koronát? látod-e mint hajlonganak előtte a fák, és mint zengenek dicsérő dallamot neki az erdő madarai? „A királyleányt érted?“ kérdé a tanitvány.“ Nem fiam! — szólott a bölcs —, a másikat, mert annak fején a szentirás erényeinek koro-

náját látom tündökölni, míg amannak fején csak földi emberek által készitett korona villog." Ez a leány elolvasta bizonyára a peszach történetét, a szabadság ünnepének regéjét, és attól lett a lelke fényes. Aki megismeri, hogy Isten ezer bajból megszabadította népét, az mások baján is segiteni fog, és szeretni fogják azt az emberek.

Kérdezzünk hát a peszach ünnepen! tanuljunk erényt és jóságot és istenfélelmet és szeretetet a szentirási történetből! hogy olyanok legyünk, aminőnek a mai ünnepen a peszach-hagada mondája nevezi a gyermekeket: királyleányoknak, mert a mai ünnepen a szabadság királya az édes apa, királynője az édes anya. Fényes lesz a szív! fényes az elme! fejedelmi öltöny rajtunk az erények! korona fejeinken az emlékezés! áldás a lelkünkön a

szabadság ünnepének tanulsága! Ámen!

Pészachkor.

Urunk! Istenünk! Mennyei Atyánk az égben! Uj dallal és uj imával lépünk elébed, hogy hálát rebegjünk néked a te mírajtunk végzett csudáidért, és tanuságot tegyünk a mi tehozzád való hűségünkről e szent napon. Óh mert te megmutatod minékünk napról-napra, hogy te vagy a régi csudákatvégző, hogy te vagy a szabadság örök Istene, és hogy mi vagyunk a törpék, a kicsinyek, a vakszemüek, a halandók és a hervadók — a te szent szined előtt. Uj tavaszt látunk, uj éneket hallunk, balzsam tódul a a tüdőinkbe, a szemeinkben vágyak csillannak, remények tükröződnek,

— tied a dicsőség érte, hogy a tompaságnak, a zárkozottságnak bilincseiből fölszabaditottad a mi testünk, a mi lelkünk! és elfelejteted vélünk biboros hajnalok rózsafényével, mosolygó édes napsugárral, virágfakadás mámorával: a mi siralmainkat, a mi bánatunkat, eltörülöd a mi csüggedő rosszkedvünket, a mi meglankadó életerőnket, azt a sejtelmet, hogy mi virágok vagyunk s a mi számunkra idelenn a földön nincsen ébredés, nincsen föltámadás! Tied a csudák ereje, hogy lelkünkre boritod a feledés fátyolát ragyogó tavaszi napsugárból szőve, és mi nem látjuk a mi földi küzdelmeink és csalatkozásaink bántalmait; hiszünk ideálokban ujra, szeretjük tovább hivatásunkat, s elölről kezdjük a visszagördülő nehéz munkát, és minden gonoszság és minden nemtelen indulat, és minden

alacsony önzésnek megismerése dacára hinni tudunk ujra az emberekben — egy kicsiny napsugárban mekkora hatalmad van tenéked óh Istenünk! Atyánk! te voltál az, aki évezredekkel ezelőtt is ugyanezt a diadalmat szerzéd. Akkor is elküldted a Nilus partjára a te tavaszi hiradóid: pacsirták énekét, fellegek eloszlását, napsugár ragyogását, és akkor is rablelkekbe oltottad a bizalomnak, a hivatásnak ébredését. Koronákat összetörtél, kardokat megaláztál, pajzsokat összezúztál, és győzelmet szereztél a szabadságnak. Megmutattad, hogy az erőszak felett nagyobb hatalom a te isteni gondviselésed! megmutattad, hogy az emberi tervek fölött áll a te akaratod, és hogy a gyöngéknek tebenned van az ő segitségük. Te adtál nekünk lobogó zászlót, hatalmas vértet, szentséges

tórát, rendületlen bizodalmat, örökkétartó szabadságot — hegyeket völgygyé változtattál, száraz avart rohanó folyamárrá, és a folyamok megforditák habjaikat, és a tenger szárazzá válott, és a te néped, és a te fölszabadult nemzeted bátorságban kivonult a szolgaságnak országából. És eljő mindezekért évről-évre a Niszán havi áhitatos széder esti hangulat. És mi ma is még, ugy amint apáink tették könynyek között is, sokszor vándorutakon, hazátlanul bolygva: összegyüjtjük a gyermekeink, és megindult lélekkel mondjuk el nekik a mi sokszoros szabadulásunkat vérpadról, hóhérkezekből, gyötrelemből, kinból; és körénk gyülnek a meghalt apák, akik hitükért vértanuságot szenvedének, sokan és ezren, és ránk mosolyognak a halovány anyák, akik a széder esték

boldog áhitatában mentek lator kezektől szivenszúrva a vérvádak miatt át a halálba, kicsiny gyermekek, akik korán lettek hitükért hős martyrok, és velünk zengik, és földöntúli hatalmas karban velünk éneklik a Hallelnek csudálatosan bübájos dicsérő zsolozsmáit. Azért nem félünk mi oroszlánok fenyegetései előtt sem. Azért nem csuklik össze ijedtségben a térdünk uj viharok láttára sem. Azért nem csüggedünk, ha látjuk köreinkben a hitszegő gyávák árulását napról-napra. Azért bizakodunk benne, hogy az ujra ébredő gyülölet és harag a mi hitünk, a mi fajunk ellen: erőtlen düh, és czéltalan czédaság leszen — és azért rendületlenül bizunk benne, hogy mint ezerszer már, és soha sem hasztalanul dicsérve áldották repeső ujjongással a te nagy nevedet a mi

őseink, úgy mi is uj segitség, uj győzelem, uj szabadulás csudáit fogjuk áldani a te hatalmad révén, — s áthatva a multak emlékétől, im hálában borulunk le teelőtted, és fennen magasztaljuk a te nagy neved, téged, akit dicsér napkeltétől-napnyugotig minden. Téged, akit az ébredő természet magasztal zengő énekekkel. Téged, akinek nagyságát halandó ajak el nem tudja mondani, de aki kedvesebben fogadod halandók ajkán a zsolozsmát, a hajnali csillagok minden kardalánál inkább! óh, hogy minden sziv tégen dicsérjen! óh, hogy minden térd előtted boruljon porba! óh, hogy minden lélekbe átszálljon a te ihleted, és minden akarat és minden vágy és minden érzelem tebenned legyen megszentelve! Istenem! Örökkévaló! Izrael Szentje! Úgy légyen a te szent akaratod! Ámen!

Mazkir a pészach ünnepen.

(Elmélkedés.)

Ihlettel teli jóslatnak szavaival bucsuzik tőlünk a pészach ünnepe. Az ünnepi prófétai szakasz a lelkesedés fenséges zsoltárszárnyalásával írja le az eljövendő világbékének magasztos idejét, amikor majd hallgatni fog minden torzsalkodás a földön, a gyűlöletnek méregfoga ki leszen ütve, és a szeretetnek ujdon világa támad a régi helyébe. „Ma még magasan áll a nap korongja; delelőn kereng — de íme meglendíti lassan kezét Cíón leányának hegye fölött, Jeruzsálem dombja fölött. Ime! az Ur, a seregek Ura, lombtalanná teszi a koronát, a fáknak ékességét, rettenetes hatalommal, a magossudaruak ledöntetnek, az égbenyúlók porba sujtatnak. Az erdőségnek kusza

szederindája vassal irtatik széjjel és a Libanon elesik a hatalmas előtt. De uj sarj virul Jisaj törzsökéből és csemete támad a gyökerén. Nyugodni fog rajta az Örökkévaló szelleme, a bölcseségnek és az istenfélelemnek szelleme. Beléje lehel szellemet isteni irgalommal vegyest, úgy, hogy nem a szemek látománya szerint és nem a füleknek hallomása szerint határoz. És megitéli igazsággal a szegényeket, döntést hoz egyenességben a megalázottak üdvére az országban, országokat ver meg szájának vesszejével és ajkainak leheletével megöli a vétkezőket. És lészen igazság a derekának keritője, és a hit csipőinek ágyazója. És lakni fog a farkas a báránynyal, és a párducz a gödölyével tanyáz majd együtt, borju, oroszlánnal békességben él, és egy kis fiu vezeti majd őket. Üsző és

nőstény medve együtt legelésznek, borjaik szeretik egymást, és az oroszlán szalmával él, csakugy mint a szérűhöz kötött vemhe. Csecsemő játszik majd a csörgőkígyó barlangszádájánál, és a baziliskus odvába bátorsággal nyujtja be kezét a gyermek. Nem cselekesznek gonoszat, nem vétkeznek többé majd szentségem egész hegyén, mert telve lészen a föld az Isten ismeretével, amint a vizek eltakarják a tengert. És lészen azon a napon, Isajnak sarjadéka lészen a népeknek zászlóvivője, és a nemzetek hozzája fognak zarándokolni. És lészen az ő nyugalma dicsőség." Huszonnégy könyvből áll a szentírás, Izrael vallásának alapja, és mind a huszonnégy könyvben Ezsaiás prófétának eme jóslata, amelyet a szabadságünnepének utolsó napján olvasunk fel, a prófétai zsidóság legszentebb

öröksége. Ez a végczél. Ez a jutalom, ez az ábránd. Ez a mesék világa. Ez a sejtelmek birodalma, ez a jutalom. Ez a zsidó másvilág. Lapozzatok buzgón, kutatva, fürkészőn, vágyakozón a szentírások könyveiben, keressétek lázas szemekkel, ideges kezekkel azt a világos helyet, ahol a hivő lelket csodás káprázatú túlvilággal kecsegteti Izrael hite, és lankadtan hanyatlik le majd két kezetek, mert nem találtok reá. Ostromoljátok meg zúgolódó szivvel hitetek kapuit, zörgessetek rajta véresre ütött ököllel, s kérdezzétek: mi lakik túl a siron, az enyésző ködpárák mögött? nem kaptok feleletet. Kulcsoljátok csak össze remegő áhitattal fájdalomtól görcsös ujjaitokat, álljatok meg egy kicsiny hantnak nektek oly drága göröngye előtt, s vergődjetek zokogó kétséggel: „tegnap zárta le két

szemét valaki, tegnaptól fogva árva vagyok, óh mert lennének bár hosszú és régen elsuhant évek, amikor anyám ajaka csókolni megszünt engem, epedő ajakam tegnapnak véli a tünt időt! felelj nekem, te néma hant, aki ottlenn nyugszik, s akinek az emlőjén nevekedtem, porrá lészen-e egészen, elenyészik-e nyomtalan? felelj nekem, apámnak öreg imakönyve, hol keressem kedves arczvonásait, édes testének drága nyomait? a kis virágban-e, amelyet szíve fölött lenget a kikeleti szellő, avagy a szomorufüznek halovány lombjaiban, amely az ő sírhelyén tenyészik árnyéka borulásával? felelj nekem vallásom tanitása: ha majdan egykor, elfárad az én sokatsírt és sokatlátott szemem is, és cserepet tesznek reája — majd akkor, viszontlátom-e azokat, akik szerettek en-

gem igazán, s akiket én szerettem szívbeli hévteljes szerelemmel? van-e a földön túl egy ország, ahol a halottak találkoznak? van-e a csillagok mögött a hervadó test számára uj ifjuság? van-e az égben irgalom az itteni szenvedésért? van-e a földi légkörön túl gyógyulás a kedveseinktől való elválás sebe számára? van-e jutalom odafenn a hűségért, a szeretetért, az istenbizalomért idelenn? van-e büntetés a hűtlenségért, a gonoszságért, az istentelenségért, amelyet elkövettek húsból és vérből való emberek? avagy üres a menny világa, és párából, suhanó csapadékból áll csupán az égnek kékje? és az igazak csontja összevegyül a rosszakéval, és nincsen különbség koponya és koponya között, akár Jóbnak istenhite, akár pedig Korachnak lázongása lakott valaha benne? szív és szív között,

akár angyalok szelídsége, akár pedig démonok vadsága hevítette egykoron? Föltámadunk-e? uj vér gyülemlik-e egykor, elsorvadt ereinkbe? a földön keressük-e föl régi lakhelyünket ujra, avagy a mennyekben él majd csupán a szellem? A hant, az imakönyv, a szentírás, a csillagok, a felhők hallgatnak ez ostromló kérdésekre, nincs rájuk felelet. Hát csakugyan a zsidó vallás lenne a legkegyetlenebb? Amikor minden más vallás ezer csábító ajakkal hirdeti nyíltan a túlvilágot, a viszontlátást a síron túl, a mennyországot, amelyben angyalok öltöztetik selyembe és bíborba az Isten embereit, a kárhozatot, ahol rossz szellemek kavarják a tűzzel telí üstöt, a tisztító máglyát a veszendő lelkek számára, — csak a zsidó vallásnak ne lenne egyetlen vigasztaló szava a földi nyomoruságokkal

szemben? Csak a mi számunkra nincs jutalom az erényekért? Csak Izráel hitéé lenne az a sivár tan, hogy pusztán a földnek élünk, czél nélkül, siron túl való remények nélkül? Úgy van, a zsidó tan irtózik a babonától és nem fenyeget a pokollal — de azért ismer jutalmat és ismer büntetést a siron túl is. Nincs egyetlen helye sem a szentirásnak, amely túlvilágról beszél — minek is?! hiszen Izrael hitének egész szelleme ezt hirdeti. A szellem pedig több mint a szó, és több mint az irás. Igenis! van föltámadás a siron túl, a halálon túl.

Azoké a másvilág, a feltámadás, a jobb létnek balzsamos vigasza, akik itt a földön sebeket hordanak a szivük fölött. Akik elveszitették az ég alatt, a tarkaszárnyú reménységnek kaczéran ide-oda röpködő

madarát szemük elől végképen, bágyadó képzeletükben fölvillan egy czikkázószárnyalású sólyommadárnak látománya, amint soha nem fáradó röpüléssel föltör egyenesen a mennyeknek országába, és amerre ér a szárnya lebbenése, a föllegek haragos méhe tündökletesen világosra válik, és rajta semmisem földi, de minden isteni, a halhatatlan lélek ez a sólyommadár. Akiknek a szíve a gyász feketeségében megnyugodni nem tud sohasem, és nem hiszik el bánattól szétmarcangolt kedélylyel azt, hogy a sírban soha nem virradó örökös éjszaka van, azok meséket álmodnak lihegő szenvedéstől összegyűrt vánkosukon, és úgy gondolják, hogy egyszeri időben majdan az az égbetűnt sólyommadár ujra visszaszáll a sírok fölébe: lengeti fölöttük csillogó szárnyait, és megnyilik a

föld röge, és a csontok megelevenednek és a merevnézésü koponyákra ráfekszik az egykori üdeség és báj, és jönnek majd hosszú sorban a sokáig nem látott, a sokáig pihent alakok; ünnepelni jő majd az édes atya, fölkeresi kedveseit, és beleül régi karosszékébe, és föltámadt melódiával zöngi el az örök pészachnak szentséges szabadságénekét; lobban az éjféli mécses, és jő jól ismert ruhájában a hűséges anyai sziv, és ünnepre igazitja a karos gyertyatartókat: gyöngéden puhitja, lágy kézzel veregeti gyermekének nyugovó párnáját; jönnek a korán pihenni tért hitvesek ölelni a rájuk várakozó hitvest! kicsiny gyermekek a szülőket; testvér a testvért; rokonok rokoni szivre vágynak. Akiknek az élet szenvedést és kárhozatot adott osztályrészül, biznak egy jobb korszakban, amikor a

tövisből símogató bársony leszen; akiknek a kenyere panaszos volt, szeretnek hinni abban, hogy egykoron majd édesebb és puhább lesz az a keserü kenyér; a kikre vassal és lángoló tűzzel támadt reá az emberek szeretetetirtó, gyűlöletes földi háborúja, álmodnak egy békességes időszakról, amikor majd úr leszen mindenek felett a szeretet . . . igen azoké legtöbb joggal az ujraéledés, a föltámadás reménységének vígaszos tana, akik szenvedéseknek árán váltottak maguknak jogot erre a káprázatos fényességű hitre.

És Izrael ne hinne a föltámadás tanában?! Izrael ne vágyódnék egy más világ után? Izrael lenne annyira megelégedve az ő földi sorsával, hogy a lelke ne keresne kiutat egy szebb, egy jobb jövő felé?! Óh nézzetek csak Izrael alakjára,

nézzetek a szeme közé, hogy kiolvassátok onnan az ő örökös, az ő lelkettüzelő hitvallomását. Görnyedttermetű férfiu Izrael; sajátságos tünemény, regebeli alak ez a népcsoport. Félig aggastyán es félig ifju. Hajlott a háta, óriás bugyrot hord rajta, s annak a terhe alatt roskadoz. „Mi van szegény elfáradt vándor abban a rossz bugyorban?“ kérdik töle világútjában a népek és nemzetek. „Az öregapám öröksége, — felel Izrael — két nehéz kőtábla, rajtuk tiz varázsige, azért olyan nehéz, mivel a nagy világot hordozza magán ez a tiz ige. Benne van még a tórám: az emberszeretetnek, az igazságnak, a legnemesebb gondolatoknak magasztos tana. Azonkivül a hagyományaim, az őseim regéi, az emlékeim, Egyiptomtól kezdve a földkerekség minden zúgában lejátszódva. Van még

más is ebben a végtelen csomóban. Ha az nem lenne benne, sokkal könnyebben hordanám. A ti gyülöletek: népek és nemzetek. A ti méltatlan haragtok: nagyok és hatalmasok. A ti rágalmatok és vádjaitok: emberek. És van még egy kő is azonkivül egyenesen a szivem fölött, azért vánszorgok olyan nehezen. Mivelhogy fölváltva visszük mi, Izrael követői ezt a terhet, egyszer a fiataljaink segitenek, másszor a korosabbjaink; az asszonyaink is emelgetik néha, a vállunkra segitik, könnyebbre igazitják. És egyszer-egyszer azt is kell látnom, hogy latroknak vállán volt a régi kincs; nehéznek találták, s néha egy-egy könnyüvérü kalandor a porba dobta a tiz igét, ott feküdt a sárban, és rajta keresztülgázolt őrült iramban ezer meg ezer önérzetnélküli ember. Mintha csak a

szivemen tapostak volna. Mivel a saját véreim voltak a hűtlenek. Ugy vettem fel onnan a porból újra az én régi terhemet. „És meddig vándorolsz még Izrael?“ Kérdik újból a népek és a nemzetek. „Miért nem dobod el te is azt a terhet, ha látod, hogy a saját véreid jobban boldogulnak hitük nélkül?“ Hogy meddig és hova vándorolok?! Hát nem látjátok, hogy mi van a fejem fölött? Egy tündöklőszárnyú sólyommadár. A Sinái alján jártam, amikor Egyiptomból kiszabadultam, akkor röpült fejem fölé ez a sólyom, az égből jött, s az égbe visz: a halhatatlanság. Nem látjátok, hogy mi van a kezemben?! Egy hárfa, Dávid király, a zsoltárok királya pöngette egykor, és a nagy világé lettek a dalai. Nem látjátok, hogy mi van a szememben?! Egy sugár. Egykor majd megmutatom

azt, hogy koldus a gyémánt és törpe a smaragdnak fénye ezzel a sugárral szemben. Vándorlok addig, amíg elérem a föltámadás kapuját, egy más világot, egy új birodalmat. Én hiszem azt, hogy enyésző jelenség és porszemnyi akadály minden, ami ma még utamban áll. Porszem a ti gyülöletetek és nem győz le engem. Porszem a gőgös újkori szellem — ma még tudomány a neve, holnap egy ujabb kor nevet majd rajta; porszem a gazdagoknak pénzcsörgetése; nyilalásül az ágyékukba, s a betegágyon nincsen sem előkelő, sem megvetett, csak nyomorultan vergődő ember, — porszem a közöny, amely ünnepnapjaimat hétköznappá teszi, lót-fut, izzad és megalázkodik, mintha a vagyontöbblet boldoggá tehetné gyermekeiket, és nem éntőlem, az én Istenemtől függne, mit adok jövendő

sorsnak a gyermekeiknek? Én hiszem azt, hogy egykoron eljő majd az az idő, a mikor sirva jönnek el a hűtelenek templomaim pitvarába, seregestől, s halovány orczával keresik majd elő fakultlevelü imádságoskönyveiket, s lapozgatnak benne izgatott kezekkel, hogy megtalálják azt a helyet benne, amelyet apjuk ajka csókolt egyszer, s hogy nehéz dadogással sirják el azt a régi melódiát, amelyet anyjuk énekelgetett egyszer. Én hiszem azt, hogy föltámadok! Föltámadok, mint fegyveres seregek nőnek a földből; föltámadok védő pajzsoknak csattanó dübörgésével, föltámadok támadó kardoknak sikongó sirásával, föltámadok összetört embereknek megszeppent rivásával, föltámadok boruló fellegek zivataros villámával, föltámadok gőgötsujtoló fenyegetésekkel, föltámadok hajnali fényre, föl-

támadok esteli kergető gondra. Föltámad velem a régi hit, és hallani fogják hangomat a rozsdásszívüek; föltámad ujra az én népem; föltámad ujra az én Istenem, aki nem halt meg sohasem: az Örökkévaló! föltámad a mi Istenünk, aki nem egyeseknek Istene, de mindeneké; föltámad az egyetlenben való bizodalom, és Ő lészen egyetlenegy az idők végéig. Igen! úgy van. Izraelnek kell hinni a feltámadás, egy más világnak tanításában. Mivelhogy a szenvedések iskolájában edzette magát erre a hitre. Az a teremtő, aki lelkébe ültette a türelem tövises rózsabokrát, nem akarhatja, hogy csak a tüske hajtson elő szúrós megsebzésére, hanem fakadásnak idejét is elhozza egyszer. És a szabadság ünneplő napjaiban az énekek énekével sóhajtja el Izrael az ő sziklaszilárd hitének győzelmi

dallamát: „Én édes hitem, olyan vagy mint a szabadság bajnokának paripaszáguldása, viszed a képzeletemet egy ujból viruló világba.“ „Lánczokba vertek bár, szép a te halovány orczád, nyakadon pergő kaláris a szemedből aláhulló könnycsepp.“

„Irásodnak minden sorocskája aranyom énnekem, minden pont a szent könyvemben ezüstnél többet ér.“

„Királyok gyöngyházas palotában nem olyan boldogok, mint mikor bóditó illatát árasztja fűszeres olajágam, az én hitem!“

„Levendulás mirrha a kedvesem, pihen a keblemen. Ciprusfa édesnedvü bogyója vagy te kedvesem, Engedi szőllőhegyén mely termett. Óh milyen bájos vagy édesem, ha rámcsapott a vijjogó vércse, szemedbe néztem, a gerlék vigaszát

láttam benne. És ha a házam gerendája gyönge cédrus lenne is, cipressus bár a folyosóm: nem hagylak el téged sohasem. Óh erősitsetek hát tüzelő hévvel, orgonavirággal, almahajtással üditsetek, mivel a szeretetnek betege vagyok én.“ „Mivel a szeretetnek betege vagyok én.“ ezzel a kifejezéssel Izrael a legtalálóbban jellemzi egész sorsát, minden viszontagságát, teljes jellemét, jövendőbeli reménységét. Egész lénye szeretetet lehel, és hogy kevésszer, ritkán akad szeretetre: ez az ő végzete. Melységes rajongó szerelemmel csüngött Istenén: tüzeknek lángja, vizeknek árja, bántalmak durvasága ki nem tépte kebeléből hitének gyökérszálát, betege volt e szeretetnek, mivelhogy miatta verték ezerszer sebesre a testét, a lelkét. Óh milyen igazuk van a bölcsek szavainak, amidőn azt kér-

dezik: „milyen nagy a távolság a pokol és a paradicsom között?" és azt felelik: „nem nagyobb mint egy arasz. A paradicsom, a Gán Éden volt a multakban az ő szűk utczáktól, lánczokkal elkeritett családi otthona, amelyben izmának minden erejét, buzgalmának minden lelkesedését hitvesért, gyermekért áldozta fel kész örömest az atya. Az anya virrasztott, örült és siratott, egyedül családjáért élve. A gyermekek magukba szivták azt a balzsamot, azt az istenfélelmet, amely az egyedüli vért a sorscsapással szemben. Volt egy közös családi szentély, amelyben naponta kétszer mindenki találkozhatott hitsorsosaival: a templom. Volt egy közös kapocs, amely a lelkeket egymáshoz fűzte: a bész hamidrás. A tanulmányok háza. Hogy mit tanultak?! Hogyan kell nemesen gondolkozni. Hogyan kell

önérzetes ifjuságot nevelni. Hogyan kell tartózkodni az irigységtől, az emberszólástól, az elégedetlenségtől. Hogyan kell minden embert szeretni. Mert a szeretetnek betege volt Izrael. Hiszen a paradicsomtól egy arasznyira már kezdődött a pokol. A zsidó negyeden túl gyülölték. Gyülölték azért, mert annyira tudott szeretni. Mert annyira nem tudott feledni. Mert olyan irtatlan módon csüggött az apja emlékezetén, miként a levél is, ha leszakitják az ágról, elsenyved menthetetlenül, elaszik éltető nedv hiányán.

A szeretetnek betege Izrael népe. De a szeretet hatalmas erö, a csillagokig ér, és világokat hidal át, aranyveretü hiddal. A nép, amely ennek az érzelemnek betege, fölgyógyul bajából, ha beteljesiti majdan hivatását. Mint az a regebeli

hattyu, amelyet hófehér tollazata mögött megsebzett egy éles nyílvessző: megborzong a hattyumadár a testébe fúródó nyílnak fájdalmától, és sebesülten uszik tovább a folyamnak habjain. Amint átszeli a habokat, szárnyainak minden suhanásánál egy-egy piros vércsepp hull testéből a vizbe, és vérpiros lesz tőle az egész folyam. Csak úgy csi log a naplementi fényben. Haldokolva érkezik meg végre a hattyuházhoz, és panaszosan sir fel a hattyudal. Akkor aztán az a regebeli haldokló hattyu uj erőt kap hirtelen. Mintha nem hullatta volna vérét el, mintha csak nem is az ő vérétől piroslana véges végig a folyamnak habja. Csattog a szárnya, és felrepül az égbe. Föltámadt, és mennybe szállt. Megsebzett hattyu: Izrael uszik a történelem folyamán, nyílvessző hószín szárnyai mögött: gyülölet es rága-

lom és félreértés. Az ő vére festi be vörösre a néptengerek habjait. Az ő fölgyujtott házainak lángja lobogja be pirosra a láthatárt. És amikor majd haldokló hattyudallal elérkezik a kivánt czélhoz, amikor majd a szeretetnek árja égő pirosra változtat át minden csöppet az emberi szivekben: akkor majd fölgyógyul a szeretetnek betege. Uj erőt nyer, föltámad, égbe tör. Tudjátok mi ez a hit, mi ez a hattyudal?! Maga a föltámadás. Tudjátok, mi a zsidó föltámadás?! Az eszmék föltámadása. Az emberiségnek és az emberiességnek ujjáébredése. Hogy vajjon a hús és a csont fölkél-e ujra sirjából majd, hogy vajjon a testek ujra járni és lélegzeni fognak-e a földön? — ne kutassatok rejtélyeket! szól Izrael hite. Nézzétek meg ilyenkor tavaszi hajnalhasadáskor — mondja a mid-

rás — azt a nyomorult hernyót. Ki súgja meg neki, hogy gubót fonjon finom selyemszálakkal magának, koporsót teste számára, ki tanította meg arra a hitre, hogy abból a koporsóból ő fel fog támadni egy szebb, egy mámorral telibb életre, és mint lepke tör majd elő a hálószövedékből?! Ember fia! gondolj erre! ki tudja nem-e ilyen gubó-e a te gyászos ravatalod is? Hiszen az egyén elsorvad, elvész, az egyik űrt betölti egy másik lét, a mi kicsinyes, fontosnak tartott gyerekjátékaink egyszer csak véget érnek, aludni térünk mind a mi nagyságos álmainkkal, a mi magasanhordott fejeinkkel, a mi suhogó czímeinkkel. Nem mindegy-e annak az örökkön égő napnak, annak a csöndesen mosolygó holdvilágnak, vajjon mi tapossuk idelenn a rögöket, avagy más hoz-

zánk hasonló lények vigadnak és sirnak az ég alatt?! — Hanem a szellem az örökkévaló. És a szellem rész a mi részünkből. A föltámadáson kell dolgoznunk, hogy a próféta világa elérkezzék. Hogy eljöjjön az a más világ, a mely idelenn a földön támad. Az emberek szeressék egymàst, végtelenü', tiszta kebellel, s mindnyájan érezzük, hogy egy Atyánk van odafönn az égben! Ámen.

Pészach utolsó napján.

(Az ifjusághoz.)

Sok váddal illették már a mi népünket, — de van egy erénye, amelyet soha kétségbe nem vont senki, amely minden sötétség idején olyan volt számára mint egy örök lámpa, fölfüggesztve a lélek

szentélyének legmélyebb mélyén, ez az a páratlan, mások által utól nem ért gyöngédség és szeretet, hűség és odaadás, aggodalom és bensőségteljes vonzalom, amelylyel a zsidó család tagjai egymás iránt viseltetnek. Láttatok már kedveseim! viharnak idejében egy virágos kertet? amint a szélvész, és az omló zápor végig sivít a kertnek fái között, a lombok aggódva hajlanak egymás fölébe, az eső által hajlottfejű virágok harmatos, könnyhöz hasonló csillogással borulnak egymásra, mintha félve ölelnék át egymást, és a magos tölgyeknek levélkoronája védőleg terjeszti ki óvósátrát a tövében reszkető félénk kis ibolyára. Ilyen kert kedves ifjuság, a zsidó család! A zsidó házban öröm és bánat nem lehet megosztva; ha baj éri a családnak egyik tagját, reszketve gyűl össze

aggódó imával szivében a ház kicsinye-nagyja, és a lázbeteg kis nővér betegágya fölött úgy remeg az élet viharaival bátran küzdő édes apa, mint az a hatalmas tölgyfa a viharnak idejében az alatta viruló ibolya fölött? És a zsidó anya?! kell-e tinektek kedves gyermekeim, az édes anyának szeretetét, hűségét, jóságát, gondoskodását, sokszor túlzott aggodalmait és gyöngédségét ecsetelni? tinektek?! akik napról-napra, óráról-órára ott vagytok áldott közelében az édes anyának, és érezitek, és áldjátok azt a forrongó melegséget, amely az ő szivéből átárad a ti szivetekbe! tinéktek?! akiket ha egyenként megkérdeznének és felszólitanának, hogy beszéljen, szóljon édes anyjáról, annak iránta való jóságáról, gondolataitok hirtelen szárnyakat öltenének, és ha máskor külömben még olyan

csöndesek és nyugodtak lennétek is, akkor váratlanul kifogyhatatlanúl tudnátok regélni, szólni, rajongani, — mindegyik szólva a legjobb édes anyáról? Minden zsidó háznak van egy védangyala: ez az édes anya; minden zsidó háznak van egy hőse: ez az édes anya; minden zsidó háznak van egy utólérhetetlen tanitója: ez az édes anya. Védangyala, mert gyermekeinek minden lépte fölött úgy őrködik, mintha egyenesen Isten küldötte volna le a földre, hogy fiatal életük útjából minden akadályt elgörditsen. Leszáll az este, ti békés nyugalomban hajtjátok fejeiteket gondtalan édes álomra, álmaitokban tündérképei a nappali boldogságnak lebegnek körülöttetek — a házban minden csöndes és hallgatag — csak egy alak van ébren, és mintha angyal volna, hozzátok lopódzik,

gyöngéd kezét homlokotokra teszi, és aggódva lesi annak forróságát, mert napközben valami kis bajról panaszkodtatok. És hőssé lesz akkor, ha értetek, a ti javatokért kell gondoskodnia. Nem ismer fáradságot, nem ismer nyugalmat, egy czél van előtte: gyermekeinek boldogsága. A haja korán őszül, mert ti bánatok okoztatok neki: de azért nem szűnik meg szeretni benneteket. Beteggé lesz miattatok, mert néha fiatal könnyelműséggel olyat cselekedtek, ami ártalmatokra válik: de nem érezi, hogy beteg, mert rólatot kell gondoskodnia. Ti vagytok reményei! imádságai! álmai! örömei! bajai! szenvedései! És a legjobb tanító azért, mert vallásoságra, tiszta életmódra, nemes gondolkozásra, a jövendő életre oktat benneteket. Azért hát tudjátok meg! ha eddig nem tudtátok volna, hogy

a szülőket szeretni — vallásos gyermeknek főkötelessége. A szentírás a tízparancsolat, a legszentebb törvények között sorolja ezt fel. És első pillanatra úgy látszik nekünk — mintha ez teljesen fölösleges intés lenne. Avagy nem természetes dolog-e az, hogy szüleinket szeretjük, tiszteljük? Kell-e arra külön parancsolat? amikor a szívnek minden egyes húrja erről beszél, erre int? Akad-e olyan elvetemült, aki szüleinek jóságát hálátlansággal, szeretetlenséggel fizetné vissza? Mit akar hát kedveseim! szentírásunk könyve tőlünk, amidőn a szülők iránti tiszteletre oktat? Nem, nem egyedül azt a szeretetet, amely természeténél fogva minden gyermeki lélekben megvan. Többet annál! Mindent! a szentírás minden törvénye benne van ebben a parancsolatban: „tiszteljed atyádat és

anyádat." Mert hiszen be is kell bizonyitani azt a rajongó hűséget, amellyel irántuk viseltetünk. És mivel lehetne nagyobb örömet okozni azoknak, akiknek lelke a mi lelkünkkel össze van forrva, mintha jámbor, nemeslelkű emberekké igyekszünk válni?! Szülők gyermekeiknek csak úgy örülhetnek, ha látják, hogy gyermekeiket mások is, idegenek is szeretik. Ha nem feledkezünk meg az emberszeretet tanairól, ha szerények vagyunk, ha intéseikre úgy emlékezünk, mintha egy élő szentirás szavait hallanók. Ti fejlődtök, és napról-napra idősebbek lesztek, lássa meg az édes apa, könyes szemekkel vegye észre az édes anya, hogy amig ők lassan-lassan öregszenek — bennetek megujulnak, megifjuhodnak, nemcsak arcvonásaikban, hanem a lelkük erényeiben, a szivük nemességében.

Az emlékezésnek, a peszach kegyeletnek napja van ma. Óh hány árva gyermek sír ma Istenem, teelőtted, mivel a széder este áhitatán az ősrégi kérdést nem intézhetik többé édes jó szüleikhez, és azok többé nem felelhetnek nekik.

Óh Istenünk, a te mennyeidnek országában emlékezzél szeretettel az elköltözött kedvesekről. Üdvöt és boldogságot, nyugalmat és békés pihenőt adj nekik. Hallgassad meg a szerető leánynak imáját, amidőn szavakat nem talál, csak szivének hullámzó pihegése árulja el teelőtted, hogy édes anyjáért vagy édes jó atyjáért imádkozik. Aki angyal volt a földön, az elhúnyt édes anyának adj szárnyakat az égben, hogy azokkal lelkével szeretett árva gyermekét onnan a magasból befödje, betakarja, megőrizze rossztól és bajtól, gondtól és bútól, megtö-

réstől és csüggedéstől megőrizze. És ha ottfenn is még, távol a földtől aggódva félnének a jó szülők gyermekeiknek sorsa miatt, óhmutassad meg a magasságokból önékik gyermekeiket, hogy lássák, mint fejlődnek, mint virulnak, testben és lélekben, vallásosságban és lelki nemességben. Mutassad meg nekik e pillanatban őket; amint a te áldott, nyugasztaló, vigasztaló, könynyetszikasztó enyhe házadban összegyűlve imádkoznak érettük, lehajtott fővel, elborult szívvel. Körüllebegnek az elköltözöttek árnyai bennünket! Óh add, hogy az áhitat ez órái szívetnemesitők legyenek! hogy emberek előtt kedvessé és tetszetőssé váljanak az árvák, lelköknek jósága által, és ne érezzék sohasem azt, hogy árvák! mert hiszen te megihletted az emberek szívét, és Izrael közepette a leg-

árvább árvák sincsenek elhagyatva. Te egy családdá tetted Izraelt, és testvér minékünk az árvagyermek. Szívükbe oltsd a hála és szeretet érzelmeit! Küldj vigaszt sebzett lelkükre! találjanak örömet az élet útjain! Kezöknél fogva vezessed őket — és könnytőlázott arczukon fusson ujra végig az életöröm éltető napsugara. Istenünk! Menedékünk! Mindnyájunk atyja! — Ámen! Ámen!

Pészach ima.

Téged illet minden dicséret és minden dicsőség ezen a földön Mindenható, egyetlen Istenünk, Izrael Istene. Vezetted kegyelemben a népet, amelyet megváltottál, — te vezetted azt irgalmadban szentséges nyugvóhelyedre. Csudásan bűvös volt a szabadságnak legelső

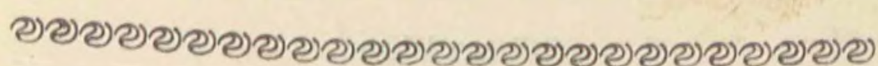
éjszakája, villámokatszóró jobboddal porba sujtottad az emberi gőgöt, és világmegváltó hivatásra avattad föl a te elnyomott népedet, Jákobnak maradékát. Sivó sivatagban vándoroltunk, panaszos kenyér volt a táplálékunk, üldöző ellen volt az osztályrészünk — de te ki nem ejtettél minket a te kegyelmedből sohasem. Koldussá tettél bennünket a népek közöít, azoknak adtad a koronák ragyogását, a fegyverek diadalmát, a hatalomnak fényét: mitőlünk elvetted a mi országunkat, világgá szórtál széjjel minket — és mégis amazoknál elhervadt a koronáknak ragyogása, eltompult a fegyverek éle, és avatag sírhantokban porladnak porrá válott tetemeik. De az egyptomi elnyomott nemzedéknek örök életet adtál, és koldusbotját megtetted az eszme vezénylő kormánypálczájává.

Mivel a lelkünket váltottad meg irgalmas Istenünk a haláltól, azért él a mi testünk, mivel eszméknek terjesztése volt a mi szenvedéseinknek czélja, azert járunk mi mindörökké a te kegyelmednek árnyékában, az életnek birodalmában szüntelen. És hétköznapok mulanak, és ünnepi mámor, áhitatos érzelem szállja meg íme az élet keserűségeitől, gondjaitól csüggedt lelkünket, és lerázva saruinkról a mi kicsinyes küzdelmeink szürke utiporát: szárnyakat ölt bennünk az emlékezés, a mi apáinknak története merengő hangulattal ihleti meg bensőnk, szivünknek tompaságban dermedő húrjait lágyan. Magasbaszárnyaló sasként keres a lelkünk téged, jóságos Istenünk! és mind ami bánt, mind ami köznapi durvasággal a földhöz kötött minket: széjjeloszlik a te kö-

zelségednek áldott nyugalmában. És mint a kicsiny gyermek könynyektől ázott arccal hajtja le fejét édes anyja ölébe, s úgy hallgatja álmodó lélekkel a multak emlékeit, ha sírbannyugvó apjáról regél neki az anyai szív — akképen hajtjuk le mi is, Izrael gyermekei, fejünket a te szentélyednek zsámolyára, Istenünk! és sejtelmesen hallgatjuk ünnepi hangulatban a multak regéit a mi apáinkról, hős küzdelmeikről, szabadulásuk csudájáról, hontalan bolyongásaikról, sok szenvedéseikről, amint azt fájdalmas melódiával es évezredes énekkel hirdeti az ágáda merengése, Hallelnek ujjongása, zsoltárok imádsága. Óh vedd el mi Atyánk! Istenünk! irgalmasan a mi hálánknak forró fohászát, mivel belénk oltottad a halhatatlan eszmék iránti szeretetnek érzelmeit is, s nem en-

gedted azt, hogy elmerüljünk végképen a földi harczoknak röghözkötött tompaságába. Fogadd magadhoz vágyó szíveinket, és add, hogy minden kebel tisztult érzésekkel jelenjék meg előtted a szabadság fenséges ünnepén, és az apák emlékezete összekösse közös szeretetben a késő unokákat, fölébreszsze bennünk az ősi hivatás szentséges tudatát, és szűnve szűnjék körülöttünk és közöttünk minden harag és minden gyülölet, minden ármány és minden rosszaság! Tégy csudát ujra csudáknak Istene! mint akkoron Egyptom földjén, és ébreszszed föl uj szabadságra, uj életre, uj lendületre a szunnyadó, az ellankadt, a tompakedvü népet. Te vagy a Mindenható, aki szóltál, te hivtad a földet napkeltétől—napnyugtáig — és íme, föltámadt a hegyi csermely, és illatot szór az erdőnek

mélye, és verőfényt ont az égboltozat kékje. És minden kékellő kicsiny ibolyaszem terólad regél, és amiképen minden harmatos fűszál a te nevedet hirdeti, akképen legyen telve minden sziv a földön a te imádásoddal Istenem! akképen magasztalja minden lélek a te nagyságodat, Atyám az égben! akképen szenteltessék meg teáltalad és teveled a nagy világ, és dicsérve légy te nemzedékről-nemzedékre, Izrael Istene! Izrael megváltója! akiben bizunk és nem remegünk — s akinek ölébe fejünket bizalommal hajtjuk, sirnyiltáig, virághervadásig, utolsó éjszakánkig, mindig és mindenkoron! Ámen.

Sebuoth.

(Kinyilatkoztatás ünnepén.)

Dícsőség adassék a te szentséges nevednek óh Urunk, Királyunk! te aki a tavaszi hónap bűbáját a nyárszak hevére változtatod, aki az ujjongó örvendezésnek és a békességes lelkinyugalomnak ünnepét felvirrasztod, te aki megadtad minekünk ezt a mi mai dícsőséges ünnepünket.

Évezredekkel ezelőtt villám és mennymorajlás közepette nyilvánítottad ki minekünk a mi szent tóránkat, általadtad azt ami apáinknak és az ő gyermekeiknek, a multnak és a jövendőnek, és azután a mi legfőbb üdvösségünkre válott a te szent igéd: élet fájává, az igazság világosságává, a szere-

tetnek forrásává, a méltányosság szirtfokává, a szabadság pajzsává, a béke menhelyévé — dicsérünk téged mi Urunk! Istenünk! mert a te szent tóráddal avattál fel minket az isteneszme és a legtisztább erkölcsiség bajnokaivá, az emberi egyenlőség és a felebaráti szeretet legelső, legősibb hirdetőivé, a haladásnak és a művelődésnek harcosaivá. Erővel és bátorsággal öveztél körül minket, hogy a zsidóság ősi dicsőséges lobogója kezeinkből soha ki ne essék, és hogy a szivünk e szent tanért szilárd legyen minden megkisértések és minden szenvedések elviselésére. Dicsérünk téged Istenünk, téged, aki maga vagy a szeretet, téged, aki szeretetet gyakorolsz kifogyhatatlanul, téged, akinek „trónszékéből a szabadságnak tűzfolyama árad szerte az emberi nagy világba, téged, akit

teremtő erők ezrei környeznek szentséges félelemben," és akinek jósága kifogyhatatlan a te teremtményeiddel szemben.

A Sínáj szent hegyén állottak egykoron, ősidőkben a mi apáink, és akkoron a végtelen magasból a te szent szavadat hallották, amely egy uj erkölcsi világrendnek alapjaira fekteté a nagy világot. Ma is, a mi szent ünnepünkön a te szavadat halljuk mi Istenünk, ma is képzeletben ott állunk a lobogó Sínáj hegye előtt. Itt vagyunk a te színed előtt mi Urunk, Istenünk! Óh hadd legyen a tóra a mi erőnk és a mi vigaszunk, hadd legyünk méltóak a te szentséges szolgálatodra. Fogadjuk előtted hittel, hogy hívek maradunk mindhalálig a te igédhez, Izrael dicső vallásához. Te pedig légy hozzánk azonképen irgalmas! Őrizzed meg

a sziveink minden örömét, ments meg bennünket bánattól és szomorúságtól! nyissad ki előttünk a te kegyelmed kapúit! óvjad meg a mi jó szüleinket, vezess bennünket az igazságnak ösvényén, hogy meg ne szégyenüljünk a mi ifjúságunknak hajnalidejében.

Áldassék a te nagy neved, aki minékünk adtad a te szent tórádat, és örök életre jegyezted fel azzal Izrael nevét! Ámen!

Ezután

„Ünnepi nismát"-ot,

a 66. oldalon, majd pedig

„A tóra kivételekor"

cimű imát, a 63. oldalon, mondanak.

Sebuoth.

Viharbazúgó kürtnek hangjain
Adál örök törvényt nekünk,
Villámotszóró fellegek között
Nyilatkozál meg Istenünk!

Azóta sokszor, sok vihar kitört,
És drága hitünk üldözék,
Azóta mindig a vihar között
Te jöttél jó Atyánk közénk.

Ha fájt a bú, és égetett a köny
Eljött a mult idők dala,
Lelkünkbe súgta vigaszálmait
Sínáj hegyének szózata.

Mint frigyszekrényben tóra — él hitünk:
Mi szíveinkben szent tanunk,
Csak életünkkel válunk tőle meg,
S érette bátran meghalunk.

Óh védelmezzed életünk, atyánk!
Nekünk a lelket te adod!
Hogy égjen benne tiszta hit tüze,
S viruljon benne szent tanod.

Sebuothkor.

(Szózat az ifjusághoz.)

Örömünnepet ülünk a mai napon, annak emlékére, hogy Isten Izrael népének adta a szent tant, a mi hitünknek, a mi erkölcseinknek, a mi büszkeségünknek és a mi reményeinknek ki nem apadó kincsesházát. Sinai hegyén láng lobogott, mennydörgés reszkettette meg a nagy világot, és a ködös hegyormok tetején a villámok úgy czikkáztak, mintha egy-egy lángoló zászlót tűztek volna ki a messze csúcsokra, amelyek világgá hirdették, hogy az emberek életében, az egész föld történetében, örökké emlékezetes nap állott be, mert megteremtetett a vallásos életmód, az istenbizalom, az emberek egymás iránt való szeretetének, és bizalmának szentséges tana. Annak a szent könyvnek kinyilatkoztatását is

ünnepeljük ma, amelyből hétről-hétre annyi fenséges, gyönyörűséges, bánatos és vidám, fájdalmas és örömteljes történetet és tanítást olvasunk Istenünk házában, amely Izrael népét magasztos feladatokra szólította fel, amelyért őseink annyit szenvedtek, és nem hagytak el soha, amelyről meg van mondva: „legyen az mélyen bevésve a gyermekek szívébe, arról szólj, ha jársz, ha útra kelsz, ha álom száll szempilláidra, és ha föl ébreszt a hajnalpirkadás. Ne feledd el sohasem a jeligét, amely Izrael népének évezredes jelszava: „Halljad Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk egyetlen egy!“ Lássátok kedveseim! ebben a mi örömünkben az egész nagy természet velünk együtt ünnepel. Halovány rózsaszálak, magasba törő pálmaágak, szerényen meghúzódó, ünnepi csokorba hajló ibo-

lyák lágyan, nesztelenül borulnak egymás fölébe, őrt állanak a frigyszekrény előtt, és gyorsanhervadó szirmuk illatát itt lehelik ki a soha nem múló, soha nem hervadó, örökké üde szent tan körött. Mert évrőlévre uj virág nyit, és friss lomb serked — de Istennek tana megmarad. És korról-korra, századokról-századokra más-más emberek jönnek ünnepelni, jönnek hálát adni, dicsérő dallamot zengeni, megemlékezni a multakról, szivöknek illatával, lelköknek érzelmeivel — a szent tant egyedül az, ami örökké megmarad. Izrael népét a mai ünnep arra figyelmezteti, hogy egyesek, emberek, egyének múlhatnak, tűnhetnek, de maga a vallás, a nép, a felekezet megmarad örökkön által, mert „életnek fája a szent tóra azok számára, akik hozzá ragaszkodnak“. Arra

figyelmeztet bennünket ez a mai nap, hogy nekünk magasztos hivatásunk van, és hogy az emberek között nem élünk hiába. Őseink élete példaadás a nagy világnak arra, hogy miképen kell isteni tanokért hevülni, lelkesedni, és el nem csüggedni. A képzelmet elandalító monda mesés világa úgy regéli, hogy amikor Isten a szent tant megteremtette, megkinálta vele a földkerekség összes népeit. És a népek közül egy sem akarta magára vállalni, hogy Isten tanának őrizője, megvédője legyen. Mert a feladat, amely reájuk várakozott nagy és fáradságos lett volna az ő számukra. Mert hiszen — úgy hitték — a zsidó tanok az emberi élet boldogságát megrontják, az örömöket féken tartják, és a zsidó életmód szomorú és egyhangú, mint maguk azok a mély-

ségesen búsongó, fáradtan megtörött, kesergően epedő dalok, amelyekkel Izrael népe multját őrzi, könnyes szemekkel emlegeti. Ekkor Izrael felé fordult Isten: „Akarjátok-e ti az én tanomat?“ A népet kétely szállta meg. Akadtak olyanok, akik félve tanácsolták, „ezeket a törvényeket mi nem tudjuk megtartani,“ majd kislelküek szólottak: vissza Egyiptom felé, ahol a rabság nyugalma integet, míg künn a pusztán a szabadság fáradalma fenyeget. Már-már tagadó feleletet készült adni a nép többsége, már-már ajkukon lebegett a „nem“ szó, amikor — így regéli, egy másik monda — kicsiny angyalok szálltak le észrevétlenül a Sinai hegyén álló nép közé, a gyermekek közé vegyültek, karjaikkal általfonták azoknak nyakát, fülükbe súgtak dallamos

szóval valamit, s íme csoda történt, ezer meg ezer gyermekajakról mint egy tüneményesen bűvös ének zúgott fel, mikép ezüstcsengettyüknek tiszta zöngése a szó: „Akarjuk Istenünk!“ És amikor az apák és az anyák gyermekeiknek szívükbeszálló hangját meghallották, szemükbe köny szökött, szavuk elakadt a zokogástól, majd pedig hegy és völgy, erdő és mező harsány hangon zúgta vissza a büszke szót: „Akarjuk, megvédelmezzük, megőrizzük.“ Azóta kedveseim! azért a szent tanért atyáink mérhetetlen sokat szenvedtek. Irigység, rágalom, rosszakarat, gyűlölet, gonoszszívűség kezet nyujtottak egymásnak, s úgy követték Izraelt lépten-nyomon. Olyan volt a mi népünk, mint egy gyönge galamb, amely mitsem sejtve száll fel a messze magas levegőbe, amikor egy-egy

durva ember utána lő; egyenesen a szárnyai közé czéloztak, magát a mi szent tanunkat rágalmazták, Izraelnek eme, a tiszta, becsületes életmód magasságaiba vivó hófehér szárnyaira, azt vélve, hogyha apáink elvesztik tanukat — porba roskadnak. Óh kedveseim! egyes galambok porba hulltak, sziven találták őket, tanitóink, apáink közül, bölcseink, vezetőink közül sokan éltüket áldozták tanukért — de az összesség, az az üldözött galambsereg szállt-szállt messzire, ahova utána nem ért se üldözés, se gúny, se rágalom se szenvedés. Mint a vándormadarak raja, amely tengeren általkelve uj hazát keres magának, ha az otthoni földön hideg és fagy terjed, úgy vándoroltak apáink az ő szent tanukkal országokon keresztül, ha otthon nem szerették őket. Mert Izrael hazája

nemcsak az, ahol honfitársai élnek és őket szeretik, hanem az is, ahol erkölcstana, hitének fája s temploma áll fönn. A multban Izrael népének feladata az volt — hogy szenvedjen, hogy tűrjön, hogy könnyezzen vallása miatt. A jelenben csöndes és nyugodt a mi életünk. Istennek hála nem kell fegyvert fognunk, halállal halnunk hitünkért, a becsületes embert mindenütt szeretik és becsülik, bármilyen vallású legyen is — de azért élnünk kell szent vallásunkért. Nem szabad elfelejtenünk intéseit, nem szabad elfelejtenünk azt, hogy zsidók vagyunk! Nem szabad szégyenkeznünk szokásaink miatt, és kötelességünk magasra emelni föl fejünket, ha arról van szó, hogy vallásunk követői legyünk. És úgy kell éreznünk — hogy még ma is készen állanánk a mi álmaink-

ért, a mi törvényeinkért, a mi drága büszkeségeinkért — szenvedni és küzdeni, és azt minden támadással szemben megvédelmezni. Egyedül a fenkölt gondolkozású ember az — aki vallásos ember! Egyedül az az igazi nemes ember — a ki vallásos gondolkozásmódjával megmutatja, hogy Sínai hegyének örökségéből neki is jutott rész. Óh mert szomorú látvány az a testvéreknek, ha egyik testvérükről azt veszik észre, hogy apáik örökségéről megfeledkezett, és kialudt szivében a lángként lobogott lelkesedésnek utolsó szikrája is. Óh ha a jövendőben Izrael leányai nem lennének olyanok, mint aminők egykoron anyáik voltak, nemesszivüek és magasztosgondolkozásuak, ha vallástalanság, üreslelküség, gyöngédtelenség ejtené hatalmába Izrael leányifjúságát, akkor egyenként szo-

morúan bágyadnának el az ünnepi gyertyák az ünnepi estkor, és sötétség borulna Izreel házaira, szívére, gyermekeire! Óh akarjátok azt kedveseim! hogy az ne legyen így! hogy ének és boldogság, istenfélelem és szeretet, erő és hit, diadal és büszkeség vonuljanak be, mintegy a multak országából érkező diadalmas hadsereg, Izrael épülő házaiba. Ott álltok Izrael ifjúsága! ma is éltetek zsenge ifjúkorán a lángban lobogó Sinai hegy tövében, látjátok-e, halljátok-e, mint szállanak le közétek a kicsiny angyalok, mint fonnak által bársonyöleléssel benneteket, mint susognak körültetek?! — szóljatok, tegyetek fogadást, akarjátok erősen: hogy megbecsülitek, megszeretitek, megőrzitek szent hitünket! Úgy legyen. Ámen.

Ima Sevuósz ünnepére.

Mindenható! Időknek Ura! Népeknek vezetője!

Akinek kezében rózsa lett a magból — és szavadra édes igérettel ring a buzaföld; akinek hatalmát hirdeti a nyári alkony lángszin ragyogása, rónákon általsiető patakok csevegése; akinek ünnepi zsolozsmája a mennydörgésnek világrengető orgonaszava; aki évrőlévre megujjitod a nagy természet csodás forrongását, és csillagszögeknek ezreivel szegezed oda trónusod szőnyege gyanánt a mennyboltozat kéklő kárpitját: „Dicsérve légy ma, Örökkévaló! Istenünk! világ Ura! aki ősidőkben egykoron kiválasztottál bennünket a földnek minden pogány nemzete közül, és nekünk adtad a te szent Tóradat!“

Agyagból formál művész szobrot,

márványból alkot maradandónak vélt emlékoszlopot a teremtő emberi kéz — a művész dermedt ujjai közül kihull a csákány, a véső porban fekszik — ember, ki alkot, s lelket lehel a kőbe, nem éli túl a művét, síroknak mélyén porladoz a teste — évezredeknek sulya ledönti talapzatáról magát a vasból készült művet is — alkotni te tudsz egyedül! teremtő művész te vagy egyedül!

Egy elzüllött népet ragadtál ki az embertömegek közül, s annak a lelkét formáltad istenire!

A port tanítottad meg repülni!

Az elmulónak adtál örökkévalóságot!

Műhelyed volt a Sinai hegye, csákány kezedben a Tóra szava! És az erkölcsiség, az emberszeretet, az istenbizodalom, az emberi méltóság és önérzet vasfúróival vésted

és faragtad, gyúrtad és hajlítottad, vágtad és széttördelted a halandó lelket — és a te dicsőséged élő emlékoszlopának neve ma is még: Izraél!

Ez az élő szobormű a nagy világon van örök tanuságnak fölállítva. Talapzata a földkerekség, és századosidők emelték végetlen magasba.

Ez a te mesterműved nem hasonlítható emberek gyarló munkájához! mert nem egyes embernek alakját ábrázolja, hanem ezer meg ezer síró és kaczagó, diadaltzúggató és vereségetpanaszoló, lobogó zászlót lengető és törött kardok fölé boruló, villogó koronákat hordó és rongyköpenybe burkolt alak mozog rajta, egymásra támaszkodva, egymásba fonódva!

Egy rettenetes, óriásaranyu Laokooncsoport! amelynek története az ősrégi multból huzódik át az

eleven jelenbe. A talapzaton martyrhalált szenvedett tetemeknek ezrei; s fölöttük állanak a küzködő hősök, az éneklő léviták, a komoly irástudók, a vándorló csapatok seregei, a lantos költők, bölcs államférfiak, hitükért rajongó férfiak, gyöngédszívü asszonyok, halálraváró gyermekek. Óh minő megrenditő részleteket faragtál, haragos Isten, e fenséges műre! Itt riadót pörget a csatábahivó dobszó — és az apa hitvese karjába dobja gyermekét, úgy megy meghalni Istenért, hitért. Amott egy anya emeli föl a légbe két karjával kis fiát, mert alatta máglya tüze gomolyog, hogy a lángnyelv későbben perzselje gyermeke testét. Az egyik helyen a rágalom kigyói fonódnak halálraroppantó öleléssel Izrael tanitóinak dereka köré, a másik helyen fejszével támad gyönge ifjak

ellen a fölszabadított népdüh. Itt a szeretet mirtuskoszoruival ékitve jön az Úr nevében az egyistenség hirdetője, ajakán lebegni látszik a megejtő szózat: „testvér“ — s reája ront vérbenforgó szemekkel a veszett indulat: „nem vagyok testvér — hóhérod vagyok!“ Lándzsák suhognak! szitokszó tölti be a levegőt, temetésreszólitó sirató ének búg föl, sikoltás hangzik, ágyuknak szava dörren — de mintha mind e vad morajlást túlzöngné a harsonák szava, amott egy hős csoport ezer trombitát emel az ajkaihoz a Sinai igéjével: „Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened, aki kivezettelek Egyiptomból!“ És a kép fölött a tóratekercsek kitárják röpülő pergamentköpenyeik, és a szent tan igéinek tűzparázsát ejtik le a szivbe; s a szabadság hévfolyama ömlik át az emberek

lelkén, s a szeretetnek koronáit teszi föl a megszelidült erkölcsiség a világbiró feje fölé.

Egy szárnyas cherubalak tetőzi be Izrael szobrát: két kezében a két kőtábla, a tíz parancs.

Egy egész világ támadt ez elevenerejü szobor ellen, de mindhiába. Egy földühödt népóceán zajgatta körötte tarajos ostromhabjait, de le nem döntötte sohasem.

Sivítva röpült a kőtábláknak, nyilas parittyák zápora, de lepattant róluk.

Mert a te műved hatalmas Isten! mert a te néped győzelem Ura! mindétigtartó! mert te virrasztasz az idők éjfelén Izrael fölött, és nincsen porból a te karod, hogy ellankadjon! Mivel te féltékenyen őrizted a te szent tanodat, és enyészettel verted meg azokat, akik vassal rohantak mireánk! Mivel te

együtt élsz a te alkotásoddal, és az időnek nincs határa a te számodra!

A szenvedés, amit reánk küldtél, izzó kohónk volt minekünk, amelyben érccé edződött minden tagunk.

Oroszlánokat szelidítettünk a te tanoddal, és bárányokat tettünk hősökké a te szavaddal.

A láncból, amit reánk vertek a zsarnokok, szabadság kardja lett; — a kardból, amelyet mi suhogtattunk az eszméinkért, a békesség boronája lőn; — az ekevasból, a boronákból, amelyek a kölcsönös türelem földjének barázdáit szántották föl — koporsók lettek, amikben a butaság, a gyülölet, a rágalomnak kisérteteit vittük a sirba; — a koporsókból pedig égbe tört az eszme: Izrael!

Ezért dicsérünk téged, rózsákban

ékes Sevuósz napján, Isten a fellegek mögött.

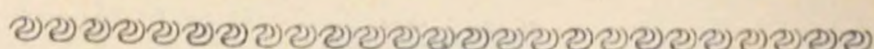
Ezért regélünk szent tórádról ez ünnepen.

Ezek miatt gyülünk egybe vigadó órán zsoltárok énekével, a Hallél dalával.

Ezért a Káboras látnokának temetők magányában hangozó szózata: „Keljetek uj életre holt csontok a holt rög mögött“, áradjon szívünkön át az ősök szelleme!

Ezért zöndül meg imádságos szavunknak sóhajtó zsoltárdala: „Örökkévaló Istenem! szirtfokom vagy te énnekem! olyanná teszed léptemet, mint a szarvasét, és magaslatokra állítasz engem“.

Mesternek szól a mi imánk, a húros hangszer lágyan penegve hal el a te dicsőítésedben, Uram! Szelah! Ámen!

Sátrak ünnepe.

(Előbb „ü n n e p i n i s m á t“ a 66. oldalon, a „H a l l e l z s o l t á r o k“ az 53. oldalon, és a t ó r a k i v é t e l e k o r“ című imát a 63. oldalon mondanak.)

A te kegyelmedről, a te szeretetedről emlékezem meg mennyei Atyám! a mai szent ünnepen. Amikor megszabaditottad apáinkat Egyptomból, a rabszolgák házából, a szabadság dicsőséges koronája ott ragyogott a mi őseink fején, de elveszitették megszokott otthonukat, a házi tűzhely melegét, a családi hajlék enyhe békességét. A pusztaság vette őket körül, ahol szabadon dúl a fergeteg szélsikongása, ahol féktelenül dühöng az orkán, és a viharnak villámai rémletes világosságot gyujtanak. Akkoron

te otthont adtál ott a sivatagban a bolyongó Izraelnek: sátrakban lakattad őket, megvédelmezted népedet a puszta dúvadjától, az ellenség csörtető haragjától, a hontalanság keservétől. Felhőoszlopod nappal járt mögöttük, hogy befödje őket az üldözők elől, és a te tűzoszlopod éjszaka, hogy útat mutasson nekik a világtalan borulatban. És az ő pihenőjükön biztosságos oltalomképen borult fölébük a te sátraid sásfödele, a békesség menynyezetes megnyugtatója.

Áhitattal ismerem be én is, késő utódja dicsőséges emlékű őseimnek, hogy tiéd a mi életünk békéje, boldogsága, nyugodalma. Te vezetsz bennünket a létnek ösvényein, tenálad van a védelem a sors keserűségei ellen. Nélküled puszta, sivatag az emberi élet, veled biztos és veszélyektől ment a mi földi ván-

dorlásunk. Ha te nem kisérsz bennünket a mi törekvéseinkben, ha megfeledkezünk rólad a mi terveinkben: paloták fényében és ragyogásában is elhagyott, sivár a mi szivünk. De ha te velünk vagy, de ha tebenned hinni és remélni meg nem szününk sohasem: a kicsiny, nádfedeles kunyhó, a sivó pusztaság is békés és boldog menedékké válhatik. Mert üres a palota Isten nélkül, de fénynyel van telve a sátor is a hitnek világosságától.

Hálával borulok le teelőtted jóságos Istenem! nemcsak a multakban tanusitott irgalmadért a mi apáinkkal szemben, hanem azért a jóságért is, mivel nekem is otthont adtál szeretettel, otthont, amelyben szivem minden boldogságát megtalálja. Köszönöm Neked mennyei Atyám! hogy hűséges szülőket rendeltél mellém, akik páratlan oda-

adással gondoskodnak életemről, köszönöm néked, hogy az én sátorom, az én életem melengető hajléka fölött ott lebeg a te kegyelmed tűzragyogása, hogy te velünk vagy Istenem.

Él bennem soha ki nem alvó lángolással hitemnek erőssége. Bármilyen megpróbáltatás várakozna reám a jövendőben, ha az én boldogságomat is pusztára változtatnád, és majdan kenyeremet verejtékkel, a magam nehéz munkájával kellene megszereznem — hiszem azt, hogy mint egykoron apáimat a pusztaságban, akképen nem hagy engem sohasem cserben a te őriző jóságod. Sátrat borítasz te fölébem, a te oltalmad biztos sátorát.

Vedd el az én könyörgésem Atyám, Istenem! és őrizzed meg számomra az én boldogságos sátramat: otthonomat. Megkisértésekbe

ne vigy engem. Mentsed meg lelkemet siralomtól, könnyek hullajtásától, hajléktalanságtól. Vihar kerülje el a házunkat. Védelmezzed meg édes jó szüleimet, testvéreimet, mind a mi örömünket, mind a mi megszerzett üdvösségünket. Te, aki megőrizted a bolyongó Izraelt az ő vándorutján: terjeszszed ki mifölénk a te békességed sátorát. Dicsérve légy te Örökkévaló, Istenem, aki teríted a béke sátrát fölénk és Izrael fölé! Ámen.

Sátrak ünnepén.

Tiéd a nappal fénye — tiéd az éjszaka sötétsége, napcsillogás és holdragyogás. A tengereket te alkotád, a hegyek és a völgyek, fakadó rózsák és elsárgult hervadó

levelek a te nagyságodat hirdetik. Mert kezdettől fogva te vagy az én Istenem, győzelmet és üdvösséget te szereztél a földön. Ki ne félne téged, népek királya?! Téged illet minden dicsőség, mert a te mindenhatóságodban te kormányzod a nagy világot, a te szemed nemzetek lelkébe lát, te fölemeled a nyomorultat és megalázod a gőgöst.

Tiéd élet és halál, virulás és enyészet egyaránt! Népeket teremtettél, és egyetlen intésedre népek hullottak ismét vissza az elmulás örvényébe. Egyedül Izraelt jelölted ki halhatatlan létre, egyedül Izrael homloka köré fontad az örökkévalóság sugaras diadémját, évezrek dicsőséges martyrkoszoruját.

Tiéd a mult és tiéd a jövendő! Szenvedésre hivtad el Izraelt, hogy hirdesse és megdicsőítse a te szent

neved. Tovatünt évszázak tengeréből lelki szemeink előtt fölmerülnek a mi népünk gyötrelmeinek borzalmas képei. Nemcsak Egyptomban veszitették el őseink egykor az otthonnak nyugalmát, nemcsak egyszer változott át körülöttük sivataggá az élet — délen és északon, keleten és nyugaton, mindenütt megkoppant Izrael vándorbotja; mindenütt fölharsogott körülöttük a gyülölet hóhérkiáltása, mindenütt romokba verték sátraikat, az élők sátorát: templomot, iskolát és otthont, és a halottak sátorát: a csöndes temetőt. És miután rom és törmelék volt köröttük minden, miután elhördültek apáik, anyáik, hitveseik és ártatlan gyermekeik halálkiáltásai — akkoron ami életben maradt apáink könnyel a szemeikben, örök sóhajjal a sziveikben, ujra kezükbe fogták a vándor-

botot, és uj sátrak cölöpjeit verték le az uj otthon földjébe — egy uj viharig.

És mi mégis a te neved magasztalására gyülekezünk egybe a sátrak eme ünnepén. És mi mégis Hallél zsolozsmák szárnyaló röpülésével zengjük a te nagyságod dicsőségét. Mert te voltál mindig a mi erősségünk, te voltál mindig a mi dallamunk, te vagy a szabadság Istene, és te jelöltél ki bennünket a legszentebb feladatra, hogy vészben is, viharban is, paloták pompájában és sátrak szegénységében egyaránt hirdessük a te egységedet, az emberszeretet varázsos igéit, az erkölcsi eszmék örökkévalóságának törhetetlen, szent hitét.

Tiéd az öröm, tiéd a szenvedés, és tiéd a dal. És minden évben, amikor rőt avarrá válik a virágos kertek pompája és ragyogása, ami-

kor síkoltaní kezd az őszi szél, és hullani az öszi köd — akkoron egybegyülünk mi teelébed, a szíveinkben is szomorúság hangulatát, remények lombhullását ébreszti föl apáink mult szenvedése, de azért mégis az öröm ünnepe a sátrak ünnepe, mert amint a halott természet öléből bizton fölsugárzik majd egy uj tavasznak ragyogása, akképen hiszszük azt, hogy a mi népünk szenvedése nem czéltalan. Majdan belőle fakad elő az emberiség életének ujdon tavasza, testvériségének hervadhatatlan eszménye. Mert te vagy az, aki a szívek gyászát örömre változtatod, te vagy az, aki erőt és bátorságot öntesz a csüggedő kebelbe, a te igéd balzsam, a te hited gyógyulás, a te szózatod vigasztalás, erős és diadalmas a te védelmező karod!

Tiéd a mi imádságunk, tiéd

Izrael fohásza. Dícsértessék a te nagy neved napkelettől-napnyugotig. Téged dícsér minden ezen a a földön: az égbetörő fasudár, hervadó fűszál, és vándorló fecske szárnyának villanó rebbenése. A te dícsőségedre gyönge emberi ajak dadogása. Te irgalmas vagy a mi gyöngeségünkkel szemben. Te kegyelmesen fogadod a mi vergődő sóhajunk.

Téged dícsérjen minden ajak! téged magasztaljon minden sziv! előtted boruljon porba minden térd, és minden lélek ismerje el a te szentségedet. Én Istenem, Izrael Istene, egyetlen Isten! légy könyörületes én hozzám, és hallgassad meg az én imádságomat. Ámen!

Sátrak ünnepén.

(Ünnepi elmélkedés.)

A ragyogó, gondolatokban, érzésekben gazdag ünnepnapok elmulottak — s a mai nappal reánk virradt egy csöndesebb, szineiben, vonatkozásaiban derűsebb ünnep: a mi örömünk ideje. Az évnek egy egész hónapja ünnepléssel telik el Izrael számára. Amikor az első őszi szellő végigsimitja a letarolt rétek gyászoló térségeit, a kora hajnali órákban Izrael templomai megtelnek imádkozó alakokkal, s panaszos sóhajjal tör fel az imaszó: „ne hagyj el minket, ha majd elfogy az erőnk, ne vess el minket, ha megtör majd a kor, kisérj bennünket uj élet felé." S eljön magasztos hangulatával az ujév napja, a harsonának hangja a szivekig hat, s megemlékeztet bennünket a

multak fájdalmaira, örömeire, a jövő reményeire, terveire — s az ujév napját nyomon követi a sulyában, tartalmában, fontosságában egyaránt kiemelkedő engesztelődési ünnep: borzalmas képekben lebbennek el lelki szemeink előtt a lehetőségek, az emberi élet változásainak, esélyeinek ezerféle árnyalatai, fogadalmakat teszünk egy erkölcsi vonatkozásaiban magasabb színvonalon álló életmód folytatására, — s amikor az engesztelődés napjának alkonycsillaga az ég peremén sejtelmes fénynyel földereng, úgy érezzük, mintha a gondviselés jóságos szeme tekintene felénk a mennynek ablakaiból, erőt, hitet, bizalmat, életkedvet öntve a fásult kedélyekbe. S egyenként hullatják lombjaikat a zúgó koronáju fasudarak — felhőköpeny takarja a napsugarat, s a

hervadásnak mélabúja haloványnyá teszi a természet arczulatját — szeméből megered a könny, és őszi eső pereg alá a fellegekből — csöndes leszen a földön minden, mintha csak arra figyelmeztetné az embert: látod, mint a fának sárga levele, ugy hullanak porba a te szivednek reményei is. Mint a nesztelen fellegek az égen, ugy szállannak majd lelkeden által a csalódások, s amint az eső alászakad, akképen mossa el az egyik nap a másik napnak emlékezetét — hulló lomb vagy a természet fáján törékeny ember!

És sajátságos! a természetnek éppen ebben a hangulatában üli meg Izrael az örömek ünnepét, a sátrak ünnepét. Kicsiny hajlékok emelkednek a jámborok kertjeiben, udvaraiban, ponyvából, deszkából épült házikók, a falait örömteljes

dalokkal, virágfüzérekkel ékesiti a boldog gyermeksereg, tetőzetén az erdők lombja sugja el a kivonulás történetét Egyptom országából, a mikor Isten sátrakban hagyta lakni Izrael népét. Ellentétbe helyezkedik-e a mi ünnepünk a természettel, holott Izrael minden ünnepe szoros összefüggésben van a természet ünneplésével?! Minek örvend a sátrak idején az irás népe? Miért ékesiti fel magát a pálma magasbatörő ágával, a cédrusalma gyönyörü gyümölcsével, milyen babér kezében a myrtus, a mit jelent a füzfa lombja az ünnepi csokorban? Ahányszor rátekint Izrael egy ünnepi csokorra, annyiszor magyarázza évről-évre máskép — hiszen életviszonyai is történelme során a legkülömbözőképen alakultak. S csoda-e, ha a tiszta örömben ragyogó szem másképen látja a tárgya-

kat, mint a könnytőlfátyolozott tekintet? Ez az ünnepi virágbokréta, évezredes jelképe Izrael népének — nemesi czimere ősapáinknak: egy karcsú pálmasudár, amelyhez hozzásimul a hibátlan cédrusalma, az üde myrtus és a szerény fűzfalomb. Ezekkel a jelképekkel örvendünk mi a mi sátrainkban, a mi hajlékainkban — ezek a symbolumok örökségszámba mennek nemzedékről-nemzedékre, azt hirdetve, hogy még az enyészet, a hervadás, az ősz idejében is van oka örülni a gondolkozó zsidónak, hogy nem puszta véletlen ünnepeinknek gyors egymásutánja, hanem magasabb erkölcsi eszmék nyilvánulnak meg azokban. Azt jelzik, hogy az élet ne álljon csupán hétköznapokból — de hassa át időnként a meggyőződések és gondolatok ünnepi fönséges üde-

sége, tisztasága. A sátrak ünnepe kiválóképen családi ünnep — s feladata, hogy családi otthonainkba bevigye azt a szellemet, amely a köznapi munka verítékétől, a létküzdelem fáradalmaitól kimerült, összetörtem bertfölemelje, az ideálok világába vigye, lelkét repülni tanítsa.

Bölcseink értelmezése szerint az ünnepi csokor a zsidó családi életet jelképezi, egy-egy családot mutat be a bibliai korszakból.

A cédrusalma szemetgyönyörködtető gyümölcse Ábrahám ősatyánkra, s vele együtt, hitvesére, Sára ősanyánkra emlékeztet bennünket, mert a cédrusalma az emberi sziv formájához hasonlit. És a sziv legnemesebb érzelmei, a nemeslelküségnek legragyogóbb eszményei, jóság és gyöngédség ékesiték Ábrahámot és Sárát.

A pálmaág Izsák és Rebeka ős-

szüleinkre utalja figyelmünket. Mert az egyenes pálmasudár az emberi hátgerinchez hasonlít. Egyenes legyen az ember jelleme, törhetlenül magasbatörő mint a pálmasudár. Becsületesség, tisztesség, jellemszilárdság vezessen bennünket életutjainkon.

A dúsvirágú mirtus Jákobot és hitvesét, Leát idézi fel emlékezetünkben. Mint a mirtus örökzöld és virágai ki nem fogyók, akképen a mi istenhitünk el ne lankadjon sohasem, és a vallásoság tündérsarjai fakadjanak lelkünknek rejtekén.

Rachelre és Józsefre irányitja tekintetünket a gyorsanhervadó fűzilomb, mert ők is gyorsan távoztanak a föld szinéről, mikép a hervadó virág. A mi életünk is esendő és elmulandó. Istennek kezében van. Lehelletére virul és intésére tűnik. Minden örömünk az Úré, minden törekvésünk az ő aka-

ratában van. Éltünk hajnalidejétől, estvélig benne bízzunk. Benne reménykedjünk. Hozzá fohászkodjunk. Óh légy hát velünk mindenkoron Istenünk. Korán és későn. Reggel és alkonyboruláskor. Bölcsőtől a sírig. Áldjad meg kezünk munkáját, tégy bennünket jellemben, szívben, istenhitben, és önmegadásban a mi jámbor őseinkhez hasonlatossá. Úgy legyen a te szent akaratod, ma és mindenkoron. Ámen.

Semini aceret.

(Előbb „ü n n e p i n i s m á t-ot“ az 53. oldalon, „H a l l e l z s o l t á r o k-“at a 66. oldalon, és „a t ó r a k i v é t e l e k o r“ című imákat a 63. oldalon mondanak.)

Mindenható, irgalmas Istenem! Fenséges ünnepeink tovavonulnak, az ünnepi csokor elhervadt kezeink-

ben, és mi ujra tehozzád fordulunk buzgó imával ajkainkon, hogy ne légyen czéltalan ami áhitatunk, hogy fohászunk megnemesítse a mi szíveinket, hogy kegyelmet nyerjünk a te irgalmas kezedből.

„Reggel vessed el a te vetésedet és este se hagyjad kezedet tétlen; mert hiszen nem tudhatod: melyik fog sikerülni, ez-e vagy amaz, vagy pedig mind a kettő egyenlően üdvöt fog-e hozni?“

Ekképpen olvassuk a záróünnepen az élet bölcs megfigyelőjének csöndesbánatú intelmét, amelylyel ami nagy feladataink teljesitésére figyelmeztet bennünket. A sátrak ünnepének immáron vége, és reánk borul a hallgatag őszi időjárás. És ünnepek zárulása, hervadó avarja az isteni természetnek és a gyorsaniramló napok mind beszédes jelekkel intenek bennünket ami

életünknek rohamos futamlására. Óh nincsen ember a föld szinén, aki terveiben, reményeiben ne csalatkoznék! Vetünk az ifjuság idejében, bizakodó szivvel, ki tudja vajjon alkonyidőn aratunk-e boldog örömben?! Hol van az a földi halandó, aki könnyeivel ne öntözné gyakorta merész vágyainak meglankadását, hol van az a földi vándor, akit teljesen elkerülne a bánat és a szenvedés?!

De amiképen a mezőnek embere egyedül Istenétől várja a keze munkájának megáldását, és nem szünik meg bizakodni abban, hogy vetése felvirul majd akkor is, ha a reggeli maghintésben csalatkozott, és ujra vet este, mert hátha azt éri az Istennek áldása: akképpen nem szünök meg én sem hinni az én Istenem jóságában, és nem akarok benne kételkedni sem most ifjusá-

ságom boldog idejében, amikor egy kicsinyes vágyam meghiusulását siratom gyakran, sem későbben, amikor talán az élet keserübb megkisértéseket tartogat számomra.

Fáradni, munkálkodni akarok lankadatlanul, most is, a tetterő napjaiban, de későbben is, amikor rám borul majd az esteli homály. És különösen most akarom elhinteni az én magvetésemet, most akarok munkálkodni tökéletesedésem, lelki müveltségem, szivbeli nemességem müvén, mert tudom azt, hogy az ifjuság gyorsan mulik, és amit ma elmulasztok, holnap többé vissza nem jön az hozzám. Mivel is hálálhatnám meg édes jó szülőim értem való gondosságát és odaadó páratlan hüségét, minthogy munkássággal, törhetetlen buzgalommal, meg nem ernyedő szorgalommal igyekszem beváltani ama reménysége-

ket, amiket ők hozzám fűznek! Van-e nagyobb öröm a nagy világon az én számomra, mint annak a hitnek a megvalósítása, amikor célomat elérve: a boldogság örömkönnyeit fakasztom jó szülőim szemeiben, akiket nem csaltam meg az ő hajnali vetésükben, s akiknek alkonya ekképpen általam lesz a boldogság szüretje?!

Óh hozzad el irgalmas Istenem, ezt az időt. Adj nekem kitartást, rendületlen munkakedvet, és áldjad meg az én kezem reggeli vetését. Maradjon távol tőlem a csalatkozás, a bánat, a gond. Kisérj engem a te kegyelmeddel, hogy törekvéseim sikerre vezessenek, és munkabiró maradjon a kezem, munkaszerető a szivem a majdan beálló alkonyidőn is még.

Légy velem jó Istenem! Őrizz meg engem! Ámen.

Szimchát tóra.

(Előbb „ü n n e p i n i s m á t“-ot a 66. oldalon, „H a l l e l z s o l t á r o k a t“ az 53. oldalon és „a t ó r a k i v é t e l e-kor“ című imákat az 53. oldalon mondanak.)

Büszkén vallom magamat én jó Istenem, Izrael hite követőjének, és hálával borulok le a te irgalmas szined előtt, mivel a legtisztább erkölcsért, a legnemesebb vallásért való szentséges küzdelemnek részesévé tettél engem is, a te gyönge szolgálónődet.

Népek elött diadalunk ez a tóra! Világok előtt díszjelünk örökké! Koronája királyi koronáknál ékesebb! Bársonyos köpenye kincseket rejt magában! Mutatója üdvösségnek útjelzője! Ahány betüje, annyi bölcsesége! Ahány sor irása, annyi vigasza búban! Százezer könnyel

sírtak miatta apáink! Százaknak ezre volt a vértanú, aki érette máglyára ment, s hallálal halt meg miatta!

És amiképpen ma befejeztük a mi szent tóránk olvasását, de rögtön ujból elkezdtük ujból való tanulmányozását: azonképen életem egyetlen pillanatában sem fog szünetelni az én hozzávaló igaz ragaszkodásom. Tudom azt, hogy utjai gyönyörüség útjai, és minden ösvénye békességszerző! Tanításai szerint rendezem be életem. A szívembe vésem hirdetéseit.

És hirdetem utolsó órámig, mindig: „Halljad Izráel! az Örökkévaló, ami Istenünk, az Örökkévaló egyetlenegy!“ Ámen.

Szimchát tóra.

(Ünnepi elmélkedés.)

A legnagyobb mesterről, az isteni tanítóról, Mózes végső óráiról olvassuk ma a híradást. A szentírás emlékszava szerint nem támadt többé Izraelben hozzája hasonló próféta. Nemcsak Izraelnek legnagyobb embere, hanem mióta emberek csatákat vívnak, eget kutatnak, földet hasítanak, tollat forgatnak, lantot pengetnek, országot hódítanak, tudást terjesztenek, törvényeket hoznak, művészetet fejlesztenek, és álmokat valósítanak — a századok forgásaiban, Mózes a legnagyobb hadvezér, költő, tudós, művész, törvényhozó egy személyben. Emberi mérték nem is ér fel az ő tökéletességéhez; isteni volt az a szellem, amely az ő halhatatlanságának őrizője. És milyen cso-

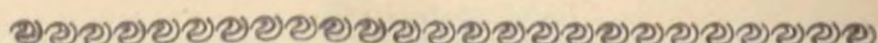
dálatos, ezzel a hatalmas szellemmel szemben, eziránt a végtelen nagyság iránt, a zsidóság alapitójának emléke iránt a zsidó néptudat az első pillanatra majdnem hogy hálátlannak látszik. Avagy megtudnók-e mondani, hogy Izrael történeti korszakában, amikor még saját országában élt népünk, minő hosszabb időkre szóló alkotások őrizték meg Mózes emlékezetét? Az Egyptomból kivezetett nép Kanaán országába érkezik az uj hazába. Elfoglalja, házakat épit magának, berendezkedik, ott van a közelben a Nebó hegye, a pusztában a Sináj, ezer hegyláncz, ezer szikla, ezer virágos völgy, amikhez Mózes egy-egy hősi tette füződik, miért nem nevezték el ezek egyikét Mózes hegyének, Mózes csúcsnak, Mózes völgyének? Zarándokünnepekről értesit bennünket a hagyo-

mányos irodalom, miérthogy nem vándorolt a hálás utódok százezernyi csapata, a babyloni sirató hárfával a kezében, egy-egy kiválasztott helyre, amelyről a termékeny népfantasia dalban és regében hirdette volna, hogy ott Mózes teste van eltemetve? Kupolás sírboltot nem épitett a Nebo aljába a hálás kegyelet, alabárdos őröket nem állitott köréje a vallásos rajongás; örökönvirrasztó lámpást nem aggatott, babonásan homályos fényt hintve a barlang mélyére, az álmodozó merengés; szétszórattunk, szerte a nagy világban, nem volt más hazánk mint csakis a szentirás, Mózes tanitónk vigaszos öröksége, a lapjait haloványra sirtuk, a betüit halálban csókoltuk, az igéit máglyára vittük, a dalaival apáink sirján keseregtünk — de magának az isteni mesternek soha templomot nem

emeltünk, emlékére ünnepnapot nem igtattunk ünnepeink közé. Mózes születése, Mózes mennybeemelkedése, Mózes szabadságnapja, Mózes fenyitése, Mózes diadala — ki ismer közülünk ilyen nevü vagy ezekhez hasonló ünnepeket? Nem ismerte senki, és nem is ismeri senki Mózes pihenőhelyét — vajjon miért? Mivel a zsidó hit nem ismeri a kegyelet ama formáját, amely embereket szentnek avat, mivel a mi vallásunk nem siratja a porból, a húsból való széthulló anyagot, mivel a mi vallásunk a szellem vallása. Világos, átlátszó, kristálytiszta mint a napsugár. Azért nincsen a mi prófétáinknak szobruk és sirhelyük, hogy oda babonás félelemmel el ne zarándokoljon az elvakult. Hogy ne hirdesse: „béna voltam, és sarutlan vándoroltam a Jordán folyama mellé, habjából meg-

érintett egy parányi vízcsepp — íme járni tudok. Néma voltam, ajkaim egymásra szorítva — elmentem Gileadba, ahol szentjeim feküsznek, balzsamából ittam, s dadogó ajkam sebesen ontja a szót, mint a rohanó ár a vízsugarat." Nincsenek szentjeid Izrael! — hanem igenis nagyjaid működésének, hevülésének, zokogásának, istenbizalmának, ujjongó diadalának, elcsöndesült merengésének megmaradtak szoborművei, maradandók, mint a sziklatőzeg gyémántos köve, szilárdak mint az égboltozat, igazak, mint a nappal; szentírásod, bölcseid könyvei, prófétáid sóhaja, költőid dallama — béna ha vagy, e szellem erejétől keress gyógyulást; néma ha lennél, csöpögjön ajkadra istenigéid varázslatja, s röpülnek majd a szavaid; beteg ha lennél, keressél gyógyulást hitednek gyógyszerei

között: meglátod majd! eredből távozik a lüktető forróság, alélt szivednek visszaszáll régi dobogása. Megegyenesednek inaid. Sóhajból dal leszen, panaszból dicsekedés, a könnyből nevetés, mosoly az ajkadon, sugár a szemeden, koszorú fejeden. Örökemlékü a kegyelet a mi nagy tanitónk, Mózes iránt – de szellemében, az Isten által neki és nekünk általadott tóra törvényeinek teljesitésével és szeretetével ünnepeljük mi őt legigazabban a tóra örömünnepén.

Nagy ünnepi imák.

Ujévkor.

Óh mi Urunk! Kegyelmes Istenünk! hallgass reánk ez uj esztendő reggelén! Óh, mert hiszen ki az, aki el tudná viselni az ő jövetelének napját, és ki az, akinek szive nem reszketne, amikoron megjelen? mert hiszen olyan ez a nap, mint az olvasztó tégely lángja, és mint a marólúg a tüzhely parazsán. Vágyak és reménységek, emlékezések és óhajok, a multnak árnyai és a jövendőnek tépődő gondjai állanak őrséget annak a rejtelmes kapunak küszöbén, amelyen túlnan a mi jövendő sorsunk van sürű áthatlan fátyollal kutató szemeink előtt le-

takarva. Ne szállj mi ellenünk kemény itéletre a mi büneink miatt felgerjedten! mert hiszen te kegyelmes vagy és hosszantűrő, mert hiszen te tudod azt, hogy mi porból vagyunk és porrá leszünk, hogy a mi tűnő életünk olyan, mint a csapongó lepke élete! araszni törékeny, hervatag és elmulandó. Mi pedig sejtelmes, fázékony lélekkel érezzük azt, hogy nagy a te hatalmad mind a mi boldogságunk fölött! Te vagy az, aki reményeinket összezúzhatod! Te vagy az, aki nevetésünket sirásra tudod változtatni! Te vagy az, aki keblünkről letépheted a kedvest, aki ma még életerőben boldogit minket! Te vagy az, aki testünknek erejét összetörheted, és betegség kórágyához láncolhatod kinokban égő tagjaink! egyedül te adsz életet és halált, jólétet és megélhetést, di-

dergő télben meleg hajlékot és biztos kenyeret, békés családi kört, szerencsét, üdvöt és megelégedést, — óh ne vedd el mitőlünk a mi szíveink boldogságát — rossz sorstól óvjál meg minket irgalommal! Ha vétkeseknek találsz is bennünket, ha méltatlanok is vagyunk a te kegyelmedre, és nincsen jótett és nemes cselekedet, amelyre hivatkozni tudnánk — vessed az itélet mérlegébe a mi esendő gyarlóságaink, jámbor apáink imája segitsen minket, hadd épithessünk erős hittel a te szent szavadra „téged Izrael nem foglak eltaszitani és nem foglak elhagyni soha sem. Meg foglak fenyiteni téged, de az én irgalmamat meg nem vonom tőled sohasem“ Könnyes szemekkel ebben van a mi bizodalmunk, és buzgósággal száll föl hozzád fohászunk, imádságunk. Óh Urunk! Királyunk! a bűnbá-

násnak és töredelemnek eme napján hadd teljesedjék be rajtunk az írásnak ígéretszava: „Ezen a napon meg fog váltani benneteket az Isten mind a ti vétkeitektől, hogy Isten előtt tisztán állhassatok!“

Fölszáll bennünk e komoly óráján életünknek, óh Urunk, Istenünk, az elmúlott évnek sok bánatos emlékezése. Sokan vannak mi közülünk íme, akik előtted keservesen sírnak, és igaz okuk van a gyászra, a panaszra, a zokogásra. Sok szíven ejtettél nehéz, égető sebet Isten, a tovatünt évben. Sok hely áll üresen ebben a kicsiny imaházban is, és mindegyik elárvult imaszék láttán özvegyek és árva gyermekek könnye ered meg mélységes keserüséggel e szentséges ünnepnapon. Reszketve tekintenek gyermekeid jóságos Atyánk! tehozzád. Mert te vagy az, aki sebet ütsz és sebet

kötözöl, te vagy az, aki gyászt borítasz mireánk és meggyógyitasz ujra. Ha adsz, kegyelemben adsz te, ha büntetsz, akkor is irgalmas vagy te — óh küldj hát, küldj hát Atyánk az égben! gyógyulást a sebekre, a miket te ütöttél, ne engedd, hogy az elmúlott szomoru napok ujra visszatérjenek! Adj, óh adj nekünk életet és egészséget, ne tépjed széjjel a gyöngéd kötelékeket, amelyek szíveket szívekhez fűznek. Azoknak pedig, akik gyászolók és árvák, küldj vigaszt és légy az ő menedékük, mert hiszen te vagy az, aki meggyógyítod a törött szíveket és te vagy az, aki megenyhited az égető lelki sajgatást.

Áldd meg óh Isten, az uj esztendőt a te kegyelmeddel, te, aki szeliden kitárod a te jóságos kezedet, és minden élőt táplálsz a te jóságoddal, óh adj nekünk élelmet

és keresetet, és óvj meg bennünket nyomoruságtól, és inségtől, gondoktól és bánattól. Áldd meg Isten! a te népedet Izraelt, és vedd a te oltalmadba minden hitsorsosunkat, akik a te szent hited, a te szent neved vallása miatt szenvednek méltánytalanságot ezen a földön. Irtsad ki a gyülöletnek és előitéletnek mételyét a földről, amely ujra hálóba keriti a népek szivét, a mi napjainkban a mi népünk ellen. Add, hogy minden ember lássa meg Izraelben az igaz testvért, és hogy béke és egyetértés füzzön össze minden embert és minden népet. Hiszen mindnyájunknak egy Atyánk van, te teremtettél Isten, mindnyájunkat!

Áldd meg óh Isten! az én drága jó szüleimet, forrón szeretett testvéreimet, egész házam népét élettel, üdvvel, boldogsággal!

Áldd meg óh Isten! terveiket reményeik megvalósulásával! Tarts távol tőlük gondot, csalatkozást és bánatot! Óh írj be bennünket mindnyájunkat az élet, az áldás, a béke, az üdv és a szerencse könyvébe, emlékezz meg rólunk, hogy éljünk, a te nevedre kérünk, Istene az életnek és a sorsnak.

Áldj meg óh Isten minden embert! A te dicsőséged teljében uralkodj az egész föld felett! A te világosságodnak fényét sugároztassad szerte a föld kerekén, hogy mindenek, akikben lélek vagyon, megismerjék és fennen hangoztassák: tiéd óh Isten az uralom és a ha talom és a dicsőség, tied a nagyság és a fenség fenn az égben is, lenn a földön is. Tisztitsad meg az emberek sziveit, hogy csak néked szolgáljanak és téged imádjanak, mert hiszen úgy igérted: „Jönni

fog egy nap, amikor esteli időben világosság támad, és téged, óh egyetlen Isten, egyetlennek fognak elismerni mindenek.“ Te vagy az igazság Istene, és igazak és örökkévalóak mind a te igéreteid.

Szent vagy te, és félelmetes a te szent neved, te rajtad kívül nincsen Isten, te, aki magasztos vagy az ítéletben, és meg vagyon szentelve igazsággal a te nagy neved. Hozzád kiált föl diadalban, csüggeteg lelkem reménynyel koszoruzva, s nem fél a sorstól, nem a homályos jövendőtől, mert te vagy az én bizodalmam! hitem és menedékem! Istenem! Ámen! Ámen!

Ujévi ima.

Irgalom Atyja! Te vagy a mi fényünk, és te vagy ami üdvössé-

günk. Isten, te vagy a mi életünk mentőhorgonya, kitől is féljünk, mitől remegjünk? Tudjuk, hogy a te kezedben van a mi életünk, hogy te megszámlálod a mi napjainkat, és intésedre elfonnyadnak ajkaink, s utolsót sóhajt kebelünk. Örömünk, vágyaink, reményünk és terveink olyanok, mint az alkonyi árnyék a suhanó vizek illanó felületén, a víz sem állandó, az árnyék is semmiség. Hervadó lombhoz hasonlóan, amely a föld porába hull, az időnek gyors tünése elhervaszt minket, és mi is csak por vagyunk, a por a mi végső állomásunk. S megilletődve mélyen a mulandóság szárnycsapásának ujabb intelme által: íme Atyánk! Királyunk! felkeresünk téged egy esztendő küzdelmei és fáradalmai, csalódásai és élményei után, hogy örömben is, panaszban

is hálát adjunk tenéked a te oltalmadért, és erőt és bizalmat, hitet és kitartást kérjünk tőled a további harczra, a megkisértések elviselésére, amely reánk várakozik a jövendőben. Te voltál az, aki a tovatünt évben boldogságot és sikert küldtél házainkba. Te vezettél bennünket irgalmas jóvoltoddal a mai nap mesgyéjéig. Vedd el a mi hálánkat kegyelemben a te szeretetednek jeleiért, amikkel elhalmoztál minket! Óh de ne gerjedj föl mennyei Atyánk, Istenünk, könynyeink néma panaszszava miatt, amidőn azok ujra sziveinkre hullanak, s hegedő sebeink megsajgatják ujra! Körültekintünk könytőlfátyolozott szemmel ez imaházban — és nem egy üres hely int bennünket a veszteségre, a mely egy év alatt a fájdalom égzengésekor érte a mi árva fejeinket. Sok

kedvesünk nyugszik némán a föld alatt, és ami sziveink elhagyottan gyászolnak miattuk e bánattól terhes órán. Vetettek, terveztek, dolgoztak és fáradtak az elmulott évben közülünk sokan — és oly kevesen arattak, annyian csalódtak, annyian sirtak, annyian jutottak lejtőre, sülyedő fokra vagyonban, reményben, becsületben — annyinak közülünk vérzik titkon a lelke, és emberek előtt megtartva büszkeségét, rejtegeti veszteségét — de teelőtted leveti a hiúság álarcát, és megalázva és megrettenve, aggódva és meghajlott fővel imádkozik családjáért, egy boldogabb, derültebb uj esztendőért. Te megfigyelted sóhajunkat, és balzsamot küldöttél égő sebeinkre. Te megmutattad ujra minekünk, hogy polyva mind a mi kincsünk, vagyonunk és szerzeményünk, éle-

tünk és törekvésünk, és hogy egyedül te vagy az, aki állandó a mulandóban, változatlan a változóban. Fogadj magadhoz minket, amikor megtérünk hozzád, és futva menekülünk hozzád, az irgalom örök kútfejéhez.

Óh hallgassad meg a mi imádságunkat, amidőn áldásodat, oltalmadat kérjük tőled esengő szivvel az ujév eme első reggelén. Minden élőnek lelke a te kezedben van! Könyörülj meg a te megmaradt nyájadon, s a halál angyalának ints, hogy gyászt ne boritson mifölénk az eljövendő évben. Tarts meg bennünket életre, boldogságra — és őrizd meg a mi kedveseinket, hogy gyermekek ne sirjanak atyák és anyák miatt, és szülők ne vergődjenek édes gyermekek sirhantjai fölött. Óh áldd meg imaházunkat, iskolánkat, tanitóinkat,

hitközségünket, jótékony intézményeit. Virágozzék körünkben az élet fája: a szent tan, és koronája: az ősi erkölcs törhetetlen fénynyel sugározzék benne. Egyesitsed családjainkat szeretetben és békességben — mentsed meg házainkat viszálytól, gyülölettől, füzzed körünkben szorosra a barátság láncait, s békitsed ki egymással az ellenségeket. Óvj meg bennünket szükségtől, gondtól, betegségtől, bánattól, fájdalomtól. Védjed meg Izrael zászlaját. Küldjed el a te védő angyalaidat, s ne engedd, hogy szenvedni kelljen nekünk a mi hitünk miatt. De ha szenvedni kellene mégis — óh tégy erőssé minket a hitért, amelyért apáink egykor máglyára mentek, hogy mi is úgy érezzük, hogy meg tudnánk halni érte. Óh légy velünk viharban, vészben mindig, hogy soha

meg ne tántorodjunk benned, és percig se tudjuk elfeledni sohasem, hogy te fölötte állsz a mi sziveink mélységeinek, és hogy nincsen vigasz a te vigaszodon kivül számunkra sehol. Sirok fölött, éjszakák fölött csillag világlik: szent hited ez a lángoló csillag — és esztendőkön és csillagokon túl te vagy az örökkévaló Isten, a mi olthatatlan fényünk és üdvösségünk, életünk mentő-horgonya — tebenned bizva, homálytól, ködtől, sötéttől, sorstól nem félünk és nem remegünk — most és mindörökké! Ámen!

Ujévkor.

(Ünnepi elmélkedés.)

Hosszu vándoruton, ha minden idegében elcsigázva pihenőhelyre ér az utas, lelkében megelevenedik a bejárt pályának sok emléke, örömeinek és szenvedéseinek megujuló képe, s mint egy könnyenlebbenő mérlegen szállanak föl s alá, itéletének mérlegén a fáradságnak és az elért eredményeknek súlykövei. Itéletet tart maga fölött ilyenkor az emberi sziv. Van az emberi lélekben valami magasztosabb, Istentől eredt hatalom, amely egyes komolyabb napokon megállásra, pihenőre készteti azt a folyton előretörekvő, örökké küzködő vándorembert, s fölveti bensejében, amint a folyam nak habja is fölszínre dobja végre az erőszakkal a viz alá tartott parafát — a lelkiismeretnek kérdéseit: „hol

állok tulajdonképen?! a célpontnak egyike-e ez a pihenőhely az én nagy utamon? nem tévelyegtem-e eddigi ösvényeimen? haladni akartam — haladtam-e? nem helytelen-e az utiterv, melyet irányitóul választottam magamnak, nem kell-e darabokra tépnem jövő pályámnak megrajzolt ösvényképét, s nem lenne-e helyesebb az eddigivel éppen ellenkező irányba haladni?"

Olyanok vagyunk mi is az élet egyik lezárult szakaszánál állva, mint a kétkedő, töprengő vándorember. Uton vagyunk — közös vándorpályán. Leirjam-e, jelezzem-e ezt a mi közös pályánkat? Hiába tenném, céltalan lenne igyekvésem, mert bár egy az ösvény, amelyen haladunk, de mindegyikünk számára más és más a környezet, a viszontagság, az emlékezet, a reménység, a vágy, a fájdalom, a

mely körülveszen bennünket. A boldog ember nem fogja megérteni sehogysem, hogy miért csillanjon könnycsepp a szemeiben az ujesztendő napján. Neki egyik nap olyan mint a másik, verőfényes, életüdvvel koszoruzott. Óh de nézzetek csak arra a szenvedő anyára, aki lelkének gyermekét tette le a földbe az elmulott évben — az ő vergődő sikoltása az ujesztendő napján kétségbeesetten hirdeti, hogy nincs öröm és nincsen üdvösség ezen a földön. Más nyelven beszél a gazdag, akinek a vagyona megkétszeresedett: önelégült, merészen csöndülő hangja van, s azt hiszi, hogy ő védve van minden bánattal szemben — óh de hallgassátok meg annak a nyomorultnak panaszszavát, akit egy váratlan esemény, egy elhibázott számitás a szerzeményétől hirtelen megfosztott,

s amilyen magasan állott esztendővel ezelőtt még az emberek becsülésében, ép olyan megvetett és senkitől sem ismert a mai forduló napon, az ő hite azt kesergi el, hogy határtalan a földi szenvedés. Bölcsőtől a koporsóig! . . . ez az emberi életpálya! Bölcsötől a koporsóig! mennyi kacagás, mennyi jajgatás, mennyi ujjongás és mennyi siralom tölti be a köztük elterülő földi tereket! Milyen viharos lármától, milyen egetostromló küzdelemtől forrong a lég, és hogy tépi le fejünkről az ifju vágyakból font koszorukat az örvénylő sorshullámzás! S amint egyre előbbre tolongunk, amint a könyökünkkel taszitjuk egymást, amint vakon rohanunk előre — egyszer csak fölriad valami földöntúli kürtrivallgás — egyszer egy esztendőben egy csöndetparancsoló harsonaszó zendül

meg előttünk, s megállít bennünket vad tolongásunkban. „Pihenőre, emberek! álljatok meg! gondolkozzatok!“ S az őrült futamlás megáll egy napra. Megnyílnak a templomok ajtai Izrael körében, s az ősrégi imák bódító illatot árasztanak szerte a kelyheikből. Egymás mellé kerül az előkelő és a jövevény ismeretlen, a daróc a selymet horzsolja szomszédságával, s a szívek azt mondják: „egyenlők vagyunk!“ S ebben a fájdalmas csöndben egymásután köszönnek le magos polcaikról az emberi javak és birtokok. A csengő ércdarab pengve hirdeti: „érettem küzdeni egyedül nem érdemes, üdvöt én nem adhatok.“ A hermelin bársonyos díszével fölsziszszen és suttogva mondja: „rongyos leszek, a sárba dobnak — s amely alattam pihen: a fiatal kebel még tépettebb leszen, a por-

ban fekszik az is majd!" Megvillan egy sugár a szemben, ma még merész és vágyakat átölelő, és jóslatot ír a légbe: „elalszom én is, ha elszállok tőled ember! üreges lesz ragyogó szemcsillagod, és férgeké lesz a bája." S beszélget egymással a bölcső és a koporsó is. A bölcső szól: „Alig tegnap!" Felel a koporsó: „Talán már holnap." A bölcső kérdez: „ezért igért hát ennyit nekem a sors?!" — s felel a koporsó: „bezárul mögötted is az ajtó, és a halál lesodorja fejedről minden büszkeségedet." S a bölcső kérdez ismét: „Te lennél hát egyedül a cél, sötét deszkaüreg, hát csakugyan egyenlő az ember a legutolsó állattal, amelynek szinte nincsen egyéb célja mint csakis a sir!" S ujra felel a fekete deszka: „Csak annak vagyok cél és egyedüli vég-

pont, akinek lelke nincsen? Van célpont, amely túlél engemet!" Kutassa ezt a célt az ember, és megnyugszik a sorsban! Itt állunk tétova szivvel mi vándorok az uj esztendő mesgyéjén!

Nos hát álljunk meg ezen a határon elmélkedő észszel, meghatott indúlattal. Helyes uton jártunk-e eddig? merre és hova akarunk? Vizsgáljuk meg a multat — mi volt benne a tévedés? Készitsünk tervet a jövendőre — mi az, amit nélkülözünk, s amit okvetlenül magunkkal kell vinni a vándorutra. Vannak egyszerü pásztoremberek, akik ha éjnek idején eltévednek valami rengetegben, fölnéznek a csillagos égre, s a csillagok járásáról fölismerik az irányt, amely kivezet az egyedül helyes ösvényre. A mi legszebb ujévi imánk is ilyen rengetegbe vezet bennünket, amidőn elmondja ne-

künk, hogy a végzet kezében vagyunk mindannyian: tűzhalál, kínos betegség, éhség és szomjuság, nyomoruság és bolyongás teszi bizonytalan vadonná a mi életünk — de fölöttünk ragyog három csillag, amely megsegít. Régi három csillag, el nem homályosul sohasem: zöngjük el csodatevő hatalmukról az igaz pásztoréneket. A három csillag neve: megtérés, ima és jótétemény! Értsük meg, mit jelentenek! Ismerjük meg merre világitanak! Óh hiszen nekünk olyan nagy szükségünk van vigasztaló utjelzőre a mi céltalannak látszó bolyongásainkban!

„Bűnbánat, ima és jótétemény elháritják az ember feje felől a rossz végzetet.“ Igy imádkozunk az itélet fenséges ünnepeinek mindegyikén, s mint a gyógyulásra váró beteg bizakodik gyógyszereinek erejében,

aképpen hiszünk mi abban, hogy a lélek elvesztett erejét visszaszerzi a bünbánás, az ima és a jó cselekedet. Ez az a három csillag, a mely virrasztást tart fölöttünk a csüggedésnek éjjelén, és a bünbánás ihlett óráján e három vezércsillag között biztos utmutatónk minékünk az ima. Hiszen van-e alkalmasabb, szívheztalálóbb tárgy a mai ünnepen, mint arról gondolkozni, a mivel telve van mindegyikünk, lelke, s amely a vágyak és a remények szunnyadó érzelmeit ébreszti fel bennünk. Mert mi más az imádság, mint maga a reménység? a remény az ő földről fölemelő vigaszával, a remény az ő csapongó szárnyalásával, a remény az ő könnyeketfakasztó ábrándjaival, a remény az ő sebethegesztő balzsamával. Ha azt kutatná valaki, hogy ki ezen a földön a leg-

szerencsétlenebb ember, úgy nem kell a feleleten sokáig gondolkozni. Az, akinek nincsen sohasem íma a szívében, a kiből kifogyott a reménység utolsó szikrája is. Nem — ne higyjük azt, hogy ez csak röpke mondás, amelyet meghazudtól az élet az ő sok nyomorúságaival — nem a gondtalan ifjuság, az életerős jókedv, a dus jólét napjaiban válik igazsággá e hit, a siralom idejéről, az életerők alkonyáról, a gond és a kínoknak eljöveteléről szól az íma intelme hozzánk. Az íma a sülyedőnek mentőhorgonya, s jaj annak, aki nem tanult meg imádkozni idejekorán. Az íma csakugyan csillag az éjben: mert amint a csillagok sem látszanak nappalkor, s csakis a homályban ragyognak föl az ég peremén, akképpen értéktelennek tűnik fel sokaknak az íma is a derü, a napfény órái-

ban, s csak akkor, ha homályban van a lelkük, csak akkor ismerik meg, mi a vigasz benne. Megszenved érte valamikor az, aki letagadta ennek a csillagnak létezését az égről, mivel a teste ép volt, mivel vagyonban gyarapodott, és a boldogság lépten-nyomon követte őt. Nincs ember a földön, akinek nem kell majd inni a szenvedésnek kelyhéből. Halandó nem taposta még ezt a földet, aki egy váratlan csapás alatt megrendülve, összeszorult szívét ne tárta volna az égre, s reszkető ajkáról elő ne tört volna az élő fájdalomnak sikoltása: „Istenem! Istenem! miért hagytál el engem!" Ostorral vagyon megverve az, aki a bánatnak égzengésekor szeretne imádkozni, de nem tud, mivel üres gőgben elzárta ajakát, elzárta keblét az ima elől a jobb napokban, s a föld porába

sujtva kell belátnia, hogy kifogyott a remény szivéből, amint a rossz lámpából kifogy az utolsó csepp világító olaj is, s akkor aztán beáll a vigasztalan sötétség. Üssétek fel az imakönyvetek ti, mindazok, akik ledér mosolylyal unott arcotokon, nem hisztek abban, hogy az ima elhárítja a rossz végzetet az ember feje felől, olvassátok el, ha eredetiben meg nem értitek, hát forditásban, — apáitok ünnepi imáját. Üldözött, vérigsértett, megrágalmazott és bántotttestü emberek halálhörgéséből, hitükhöz rendületlen ragaszkodó martyrok könnyeiből, hazátlanul bolyongó apáitok fohászaiból termett minden egyes betüje a mi imáinknak. Máglyák lángjainak sistergése, gyönge asszonyok sikoltása, gyermekek könyörgése, a halál előtti ősi vallomás csap felénk minden sorából. Akik

ez imákat valaha a szivük szakadásával imádkozták, ne higyjétek, hogy mind babonáslelkü férfiak, és elvakult asszonyok voltak. Lángszellemek, tudósok és költők lehelték beléjük minden szent érzelmeiket. A gondolat és az érzelemnek olyan hivei reménykedtek ezekkel az imákkal, akiknek nevei fenn fognak ragyogni az égen akkor is még, amikor a mi kicsiny és elenyésző lényünk már ezerszer porrá, virággá, semmivé válott, mind a mi müvelt érzéketlenségünkkel egyetemben. Meg kell tudnunk, át kell értenünk, hogy mi az imádság, és szentséges érzelmekkel kell megbecsülnünk őseink fohászait. Meg kell a tiszteletnek, a szeretetnek nyilatkoznia a hangban, amelylyel azt elmondjuk, a formában, a melyben az kifejezésre jut. A helynek megbecsülésében, az áhitat

templomának megszentelésében, szóval, tettel és magaviseletünk komolyságával és ihletségével. Gondoljunk reá, hogy életet, üdvöt, boldogságot könyörgünk magunknak és a kedveseinknek. Hogy az az ilyen fohász eredményteljes legyen — óh ahhoz nem elég az ajak értelmetlen suttogása, a megszokásból és az illendőségből származó ima — mivel csakis embert lehet hizelgéssel, külszinnel megejteni, csak az ember az, akinek ha szépeket mondasz, elérheted nála könnyen célodat — de Isten a lélek redőiben olvas, és a vesék rejtekeit vizsgálja. Ő látja azt, ha nem igaz az érzelem, amelyet szinlelünk, hazug az ajak mozgása, amelylyel irgalmát hivjuk, ha üres a kebel, amelyet ökleinkkel bünbánóan döngetünk.

Legyen azért őszinte a mi meg-

térésünk, a mi ajkaink fohásza, a mi jótékony cselekvésünk, hogy kegyelmet találjunk az ő szent színe előtt mindenkoron.

Ujévi ima.

Itt állunk előtted irgalom Istene, s a te kegyelmed esdjük. Itt állunk fölindult kebellel teelőtted mindnyájan. Öregek és ifjak, férfiak és asszonyok, a serdülő nemzedék és a védelmed alatt álló gyermekek. Tekints le ránk a te mennyeidnek országából, és lássál meg minket. Mert a mi szavunk túlontúl gyönge ahhoz, mintsemhogy imádság szárnyaira tudnók vele venni mindazokat az érzelmeket, amelyek ma e szentelt csarnokokban, emberi kebleknek mélyén hullámzanak.

Örömet és gyászt, bizodalmat és csalatkozást, reményeket és keserveket, önbizalmat és kétségbeesést, dicsekedést és panaszokat, perzselő könnyet és elfojtott szivgyötrelmet, ujjongó tetterőt és megalázott gőgöt és büszkeséget. Mindeme érzések szét vannak osztva a mi kebleinkben. Óh mi Urunk! egyetlen Istenünk! ebben a te kicsiny házadban, ahány az ember, ahány a szív, annyi a hangulat s annyi a gerjedelem. Sok nappal és sok alkony múlott el ujból mifölöttünk, napfény és viharok, virágfakadás és lombhervadás, perczek, órák és évszakok, — és mi egy esztendőnek tovatünése után olyanok vagyunk teelőtted, mint az egybegyüjtött termés, gyümölcs az élet fáján — és ím! az egyiket a harmat virulóvá, mosolygópirosra érlelte meg, mig a másik fonnyadtan

csüng alá az ágról, fejét a földnek pihenője, a sirnak nyugodalma felé hajtva le vágyón. Vándorok vagyunk mi teelőtted, irgalom Atyja, idelenn a földi téreken; vándorok, akiknek közös, egyetlen czélja az örökkévalóság tenálad, a révpart egykoron a te álmokatadó szent öledben. Bolyongunk egyik határkötől a másikig, egyik esztendőtől a másikig. Sok a tervünk, sok a vágyunk; s ifju fővel, fiatal szivvel magunkhoz öleljük a nagy világot, öreg tagokkal, beteg inakkal sem igen hiszszük, hogy immáron már esteledik miköröttünk. És elfelejtjük a mi hétköznapjainknak mulandó élvezetei és könnyüelméjü gondatlanságainak közepette, hogy mégis csak te vagy az, aki máról holnapig beintesz magadhoz minket. Gyermeki kedvteléshez hasonlatos minden mi epedésünk; csil-

logó aranyra, halomba rakott ezüstre vágyunk, s nem gondolunk reá, hogy az arany és az ezüst túlél bennünket, s tovább ragyognak mint a mi szemeink fénye. Vagyont is szerzünk lihegő izzadással, és évek során által — ha kártyaváraínkat össze nem fujja a sors szele — selymet vásárolunk, bársonyt keresünk, hogy betakarjuk vele a testünket, a tagjainkat. És nem veszszük észre, hogy a mint több a selyem, több a bársony, az arcunknak selyme fakultabb lesz, és álmatlan éjszakán a patyolat vánkos is kőpárnává lészen a hervadó testünk nyughatatlan hányódásai alatt.

Ám ma lecsöndesül egy napra kebleink mélyén a mulandóság után való izgalom; ám ma vándorlásunk közben számadásra gyülünk össze a te veséketfürkésző

tekinteted előtt. Sóhaj ébred az ajakunkon, és imával a szívben, könnyel a szemben ismerjük meg teelőtted, hogy mindanynyian a te kezedben vagyunk, és hogy semmink sincsen állandóságban e földön. Hiszen nem múlott nap a tovatünt esztendőben, a melyben te nem tanitottál volna meg bennünket erre! Király és koldus egyenlő teelőtted, s a bibor alá csakugy beleszökik a gyilkoló tör haláltosztva, amint éhezve roskad össze fagyos téli éjszakán utcasarkon a hazátalan éhező. Fölemeltél és összetörtél! Sebet osztottál és könnyet törültél! vagyont és jólétet adtál, és vagyont és jólétet vettél el! Vegyesen kaszáltál rendet a sorainkban: fiatal sarjút és érett kalászt, pattanó bimbót és hervadó liliomot együtt! Anyáknak fájdalmat szereztél, ami-

kor gyermekeket, lelkükhöznőtt magzatjukat kérted tőlük vissza — gyermektől elvetted a kenyérkereső édes apát, avagy a hűséges édes anyát, és sírásra, jajgatásra változtattad örömeik teljét.

Emlékezünk . . . s ritkított sorainkat látva, a halálsejtelmek imáját mormogjuk babonás félelemmel; igen . . . igen . . . úgy volt . . . az egyik életerős volt, duzzadt ereiben a lobogó vér, és morzsa szaladt a kerék alá: egy évtől a másikig a porba feküdt mélyen a föld alá. Kínosan küzdve az elemekkel halt meg egy kedves szeretett drágánk; a tűzbe veszve égett el az, akinek életéért odaadtuk volna a saját vérünk hullását, hogy megmenthessük; kinek a családja éhezik, s kenyeret nélkülöz? ki eped a vigasztalódás gileádi balzsama után reménytelen? ki vágyódik édes

pihenőre lelki és testi gondok után? és ki nem tud megnyugodni kárhozottan folyton? ki lett szegénynyé hirtelen? és ki gazdaggá, becsültté, tiszteltté váratlanul? Mélység és magasság, örvény és emelkedés, a tied, óh Isten! És mi érezzük a mi gyarló esendőségünket és forrongó íma kél rebegő ajkainkon: előtted nincsen szinlelés, nincsen gőg és dölyf, kegyelmes Istenünk! mivelhogy tegnaprólvalók vagyunk, és mit sem tudunk, és napjaink e földön árnyék. Tudjuk, hogy reánk lehelsz, és mint a pára oszlik az örömünk. Óh derits hát ránk egy boldog uj esztendőt! Kimélj meg benne gondtól, gyötrelemtől, bútól! Tartsd távol családjainktól a siralmat, a gyászt, a sirok sötét mélységeit, betegséget, a halál rémségeit! Ne taszits el magadtól minket, ne vedd el tőlünk a te szellemed teljét! Ne

dobj el minket magadtól, ha ernyed erőnk, a megkísértés napjaiban ne hagyj el bennünket sohasem! Fejünket öledbe bizalommal hajtjuk most — és akkoron is, ha innen elmegyünk, és szemeinket majdan örök pihenőre zárjuk. Ámen!

Ezután

„Ünnepi nismát"

című imát mondanak a 66. oldalon.

Óvinu Malkénu.

Atyánk! Királyunk! vétkeztünk teelőtted!

Atyánk! Királyunk! nincsen nekünk más királyunk terajtad kívül!

Atyánk! Királyunk! szent ne-

vedre kérünk: kegyelemmel végezz fölöttünk.

Atyánk! Királyunk! szerencsés évet adj te nékünk.

Atyánk! Királyunk! minden rossz végzést hárits el rólunk.

Atyánk! Királyunk! hiusitsad meg elleneink tervét.

Atyánk! Királyunk! zúzzad össze rosszakaróink fondorlatait.

Atyánk! Királyunk! szorongatóink, rágalmazóink tartsad távol tőlünk.

Atyánk! Királyunk! némitsad el káromlóinknak s vádlóinknak száját.

Atyánk! Királyunk! forditsd el rólunk a járványt, a háborut, és az éhségnek kinját, — az erőszaknak, elnyomásnak, a véteknek s a bünnek rontó hálójából mentsed meg, akik hivségesek hozzád.

Atyánk! Királyunk! tarts távol minden csapást a te birtokodtól.

Atyánk! Királyunk! bocsáss meg nékünk, irgalmazz nékünk minden büneink miatt.

Atyánk! Királyunk! tőrüljed el, és szüntessed meg a mi vétkeink, s a mi hibáinkat szemed előtt.

Atyánk! Királyunk! tépjed el a te végtelen irgalmadban a lajstromot, amelyre a mi gonoszságunk van fölirva.

Atyánk! Királyunk! fogadj magadhoz minket, amidőn teljes a mi bünbánásunk.

Atyánk! Királyunk! gyógyitsd meg teljes gyógyulással a mi szenvedő betegeinket.

Atyánk! Királyunk! ne zárjad el még a te kegyelmednek kapuit előlünk.

Atyánk! Királyunk! emlékezz meg szeretettel rólunk.

Atyánk! Királyunk! az életüdvnek könyvébe irj be minket.

Atyánk! Királyunk! a megváltásnak s a segitségnek könyvébe irj be minket.

Atyánk! Királyunk! a megélhetés és a bőség könyvébe irj be minket.

Atyánk! Királyunk! az érdemeknek könyvébe irj be minket.

Atyánk! Királyunk! az engesztelődés és bünbocsánat könyvébe irj be minket.

Atyánk! Királyunk! üdvöt fakaszszál nekünk, ne várass hosszan arra.

Atyánk! Királyunk! emeld magosra, s váltsd valóra népednek, Izraelnek reménységeit.

Atyánk! Királyunk! áldásoddal töltsd meg a mi kezeinket.

Atyánk! Királyunk! eleségünk add meg nékünk idejében. Éléskamránkban ne sirjon üresség.

Atyánk! Királyunk! hallgassad

meg imáinkat, könyörülj meg, szánakozzál rajtunk.

Atyánk! Királyunk! vedd el kegyelemben, kedvteléssel a mi epedésünk.

Atyánk! Királyunk! nyissad meg a te irgalmadnak záros ajtaját nékünk.

Atyánk! Királyunk! óh gondolj arra, hogy mi por vagyunk.

Atyánk! Királyunk! céltalan ne engedj magad előtt vergődni bennünket.

Atyánk! Királyunk! óh hogy ez az óra az irgalomnak órája lenne, óh hogy e percben kegyelmet nyernénk!

Atyánk! Királyunk! könyörülj meg gyermekeinken! könyörülj meg bölcsőbenringó kicsinyeinken szintúgy!

Atyánk! Királyunk! azokért ir-

galmazz nékünk, akit hitedért halállal haltak!

Atyánk! Királyunk! azokért tekints le ránk, akik életüket adták nevedért.

Atyánk! Királyunk! azokért légy kegyelmes, akik tűzhalálban, s vízbefojtva — úgy tették szentté nevedet.

Atyánk! Királyunk! ha már miattunk nem, de tenmagadért tégy kegyelmet.

Atyánk! Királyunk! esennen kérünk: segíts meg minket.

Atyánk! Királyunk! könnyítsd meg félelmünknek súlyát.

Atyánk! Királyunk! a te nagy és félelmetes nevedre, amelyet vallunk — könyörögve kérünk: légy velünk.

Atyánk! Királyunk! tudjuk, hogy nincs rajtunk érdem — de a te irgalmadban bizakodunk mindazáltal, mindörökké. Ámen!

A tóra kivételekor ujév napján.

„Örökkévaló! Örökkévaló! Kegyelmes Isten, irgalmas Isten, hoszszantűrő, és nagyszerelmű igaz Isten! aki megőrzi az ő kegyelmét ezer iziglen, — aki bűnt törül, és vétket öl, és megbocsát hibánkért, s föloldja azt, aki bűnös.“

(Háromszor.)

Világok hatalmas intézője, a mindenségnek egyetlen Istene! vágyak és kivánságok vezetnek minket teeléd. Óh váltsd valóra a mi megszeretett álmaink, és ne engedd, hogy a szivünk elvesztett reményeket sirasson. Add meg minékünk a mi kéréseink teljesedését, és bocsáss meg nekünk a mi vétkeinkért. Szeretetteljes irgalommal és véghetetlen kegyelmeddel lehelj reá a mi bűneinkre, hogy mint a gyorsanfoszló pára szétoszoljanak, és

mentsd meg a mi hozzánktartózóinkat is a bünös tévelygések lelketmegalázó szenvedélyeitől. Bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket! Emlékezzél meg rólunk szeretettel, óh hadd legyen a mai nap jövendő üdvnek vigaszos hirdetője. Hosszú és boldog életért, békés és nyugodalmas napokért, áldásért a kezünk munkájára, könyörgünk hozzád. Kenyerünkhöz könny és sóhaj ne tapadjon, hadd járjunk fölemelt fővel az emberek között, senkinek a mostoha jóvoltára ne szoruljunk. Keresse fel a bőség otthonunkat, és add meg minékünk azt a fennen lelkiszárnyalást, hogy táplálékra vágyjunk a szellemiekben is. Napoknak teljét küldd el hozzánk, hogy futkosva kenyér után, időnk maradjon arra is: keresve keresni a te igédet, ölelve ölelni szent tanod; törvényeidet teljesíteni, s vilá-

gos. észszel kutatni a te magasztos rejtelmeidben, hogy üdvünkre váljék írásod tanusága. Mind a mi sebeinkre adj balzsamot; a rejtett és a nyilt sebekre gyógyulást, enyhet. Céltalan ne legyen a mi törekvésünk, s a kezünk fáradalma ne légyen hiábavaló. Derült ég, napfényes idő, fellegtelen nappalok és békés álmokat adó éjjelek, vigasz és bizalom legyenek a mi osztályrészeink. Távol álljon tőlünk a balvégzet, bánat, szenvedés. A szeretetnek lánca füzzön össze bennünket embertársainkkal, és ismerjék el mindenek hitünknek tisztaságát. Úgy legyen! Ámen! Ajkamnak rebegése, bensömnek epedése jusson elébed ez órán — megváltóm, szirtem, Istenem! Azért jöttem én az én imámmal tehozzád, a kegyelemnek idején! határnélküli irgalmadban felelj te nékem Istenem!

üdvödet hivom! igazságod keresem, és siromig vallom a vallomást:

Halljad Izrael! az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló, egyetlen egy! Ámen.

Ima sófárfúvás előtt.

Birája te a nagy világnak! kinek kezébe mindeneknek sorsa van letéve! én Istenem! Uram! tekints le rám e pillanatban, amidőn irgalmad könyörgöm. Fűszál nem hervad a te akaratod nélkül, és sziklák repednek egy szavadra pusztán. Mi hát teelőtted egy emberi sziv?! Te megitéled, és mint őszszel falevelet a szélvész, úgy sodorja le a te döntésed a mi örömeinknek terveit — egy percz alatt. Te megsajnálod az elbusultat,

és fordulóra verőfénynyel hinted be a lelkét. Avarból virulás, romlásból uj erő, vereségből diadal, lankadásból hevülés, a csüggedésből forrongás lészen a te akaratod varázsa előtt. Nem egy esztendő kell tenéked ahhoz, hogy hatalmadra oktassál minket — minden nap, és minden óra, és minden perc a te nagyságod hirdetője. Jelt adsz: és máról holnapig a föld alatt van a földönjáró; intesz: és a mankóval biczegő szaporázza lépteit; nincsen olyan nagy beteg, akit te meg nem gyógyithatnál, nincsen olyan szerencsétlen, akit te föl nem emelhetnél; hatalmat adsz a gyöngéknek, és utolsóvá teszed az elsőt; széjjeltéped a biborpalástot, és a rongyok helyébe díszruhát adsz a nyomorultnak. A palotáknak puha pamlagaiból pattogó tüzre rőzsét adsz, és akiről mindenek azt hit-

ték, hogy a legtiprottabb, emberek között — magosba emeled, és mások fölébe helyezed. S ha meggondolom, hogy fejedelmek is földönfutókká válhatnak gyorsan és hirtelen, hogy a percnek is sujtoló pallosa vagyon — alélt remegéssel nézek egy egész hosszu év elébe annak küszöbén. Minő rejtelmek vannak a sürüjében? mily változások áthatlan ködében? be vagyon kötve az én szemem, s ugy járok talán örvények fölött. És a harsona nemsokára harsan, arra intve, hogy a te itélőszékeden trónolsz most Istenem! „Oroszlán bődülése sivatagban ijedelemmel tölti el a vándort, és félelem zsibbasztja meg a tagjait — az Örökkévaló harsonát fuvat, ki az, aki nem remegne?“ Mivelhogy párduc és tigris elől el lehet menekülni — a végzet elől hol vagyon buvóhely? Emberek

gonosz tervei ellen lehet csatázni — de ki szállhat pörbe a te akaratod sujtoló villámával? Mintha csak lázas betegség gyötörné a testem, olyan vagyok előtted Istenem, ez órán, amidőn itéletet készülsz mondani fölöttem. Szemem fölé íjedelmes árnyak borulnak, a halántékomon sebesen lüktet az ér. Amikor katonák állanak vérengző harc előtt, s a háborunak kezdetét riadó trombiták hirdetik, és erre a trombitaszóra eszébe jut a harcbamenőnek rózsás ifjusága, sok öröme, az otthon hagyott kedvesek — úgy érzem magamat kegyelmes Istenem! mielőtt a te itéletednek harsonái riadva csattannak föl. Eszembe jut a multak boldogságos varázsa, amelyet önfeledten, tereád nem gondolva, élveztem végig; eszembe jut a szenvedésnek könnye, amely végigpergett az arcomon, s nem

volt meg a kellő bizalmam tebenned, zugolódtam ellened; eszembe jutnak kedveseim, akiknek sorsa szintén a te kezedbe van letéve, s akik érettem élnek, s akikért élek én ... A te harsonáid a jövendő évnek kezdődő harcát jelentik, hirdetik. Küzdelem előtt állunk. Láthatlan ellenségek törhetnek ránk, s ellenük nincsen védelem. Lesben állanak nappal és éjjel, s olyankor ütnek reánk, amikor azt hiszszük, hogy közelünkben sincsenek. A gond, a fájdalom, — a szerencse hűtlensége, remények lankadása, a betegség, a szenvedés, a halál. Eldobjam-e hát én Istenem! minden védő fegyveremet, tudván azt, hogy nádszál az én hadakozásom ellenük? A munkát, a szorgalmat, az igyekvést, az életkedvet, a szeretetet, a hűséget, a nemes érzelmeket kedveseim és embertársaim iránt? Óh

nem! nem! te ezt nem akarod én jó Uram! te azért oltottad belém a jobbat, a szebbet, a világosabbat, hogy igenis vigasztalóim legyenek a sötétség óráiban! S bár izekre zúzza őket a te legkisebb széljárásod, van egy csatázó kardom, amelyet szét nem törhet semmi csapás: a benned való hit az — Istenem! Örvények fölött járok vele, és tudom azt, hogy végképen el nem bukhatom. Reája ha támaszkodom, még a porból is fölemelem arcomat. Fáklyám sötétben, evezőm életem sajkáján, hajótörésben szirtfokom.

Nyugalommal várom azért a te itélő harsonád zúgását. Hiszem szilárdul s rendületlenül, hogy a te irgalmad mindeneket meghallgat. Figyelj az én imámra, s amit dadogó ajkam elfelejtett mondani, a szivem mélyén lássad meg a vá-

gyakat, és vedd olybá, mintha sírván rebegtem volna el azokat. Óh légy kegyelmes hozzám! Istenem, Atyám! Ámen!

Un'tanne tokef.

És most mondhatlan félelemmel és végtelen áhitattal mondunk imát a te szentségednek, mivelhogy te vagy a mi királyunk: világok királya!...

És most hadd magasztaljuk e szent nap fenséges szentségét, mert rettenetes és félelmetes nap ez minékünk. A te világuralmad nyilvánul meg rajta Isten! és kegyelmen épül föl rajta a te trónusod, és itéletre készen trónolsz azon Istenatyánk! Bizony te vagy az, aki birál és megfenyit, aki megismeri

a titkok titkát, és tanuságra áll a bünnel szemben, aki följegyez minden emberi tettet, határoz és mérlegel, és dönt ...

Megemlékezel mindarról, amit a földön elfelejtenek, és föllapozod az emlékezések könyvét, és benne minden föl vagyon irva, oly hiven és oly igazán, mintha csak minden ember pecsétje lenne rajta, vallomással sirva vallván: „Igazán így cselekedtem“ ... Egy óriás harsonát fujnak a mennyben; és egy csöndes, fuvolához hasonló szózat hallatik. Mind az angyalok izgalomban indulnak fel, remegés és ijedelem fogja el őket, és messze hirdetik: „Ime megjött az itélet napja.“ Maguk az égi seregek itélőszéked elé állnak, és számot adnak életükről, mert ők sem tiszták teelőtted. És a földnek minden teremtményét elébed vezetik, mint

a juhok nyáját. Mint a pásztor furulyája egybegyüjti, csalogatja, édesgeti nyájait, úgy gyüjtsz egybe, úgy olvasol botod alatt Isten! minden élő lényt.

Ujév napján föliratik minden lénynek sorsa, az engesztelő napon pedig megpecsételed Istenünk a végzést; az életet és a halált, a teremtést, és az enyészetet, az éhség kinját, s a jólét derüjét, járványt és pestist és földrengést, a nyugodalmat és a bolyongó földönfutást, a gazdagságot és a szegénységet, —

Bűnbánat, ima és jótétemény el hárítják azonban a rossz végzetet.

Mert amilyen a dicsőséged, olyan a te nagy neved. Nehezen lehet téged fölgerjeszteni, de könnyen megengesztelni. Nincsen tenéked kedved a halálraméltó pusztulásában. Hanem arra vársz, hogy meg-

térjen, és életet nyerjen. Várva vársz a jobbulásra halála napjáig. Egy lépést ha tesz a javulás felé, kegyelmed int felé. Bizonyvást látom: te vagy az emberek alkotója. Ismered ösztöneiket, mivelhogy hús és vérből vagynak ők. Az ember — por az ő sarjazása, s a vége sem egyéb, hanemha por. Lelkének árán keresi kenyerét, hasonlója és mása: törékeny cserép, elaszó fűszál, hervadó virág, rohanó árnyék, eltünő felhő, röppenő lehellet, szálló porszem, illanó álom, —

De te király vagy, eleven Isten, örökről-örökre megmaradó!

Záróimádság.

(Ujévkor.)

Napok suhannak, napok jönnek, gyorsan peregnek alá az idő orsóján az élet óráinak szakadó fonál-

szálai — tudom azt én Istenem! hogy az én aranyos ifjuságom is hamar tovairamlik, és elközelgenek majdan a komoly, munkával és fáradalommal telt életévek. Ma még remények és vágyak ringatnak tündérhintán, álmok lakoznak szempilláim mögött: ám érzem azt ifju lélekkel is, hogy a földi hivatás nem az álmodások és a tétlen reménységek számára van kijelölve. A napsugaras égre is felhő suhan. A mosolygó tavaszi ragyogást is fölváltja az őszi hervadás. Az én ifjuságom is, játékos vigalmaival nem tart örökké.

Hálát adok tenéked, én jóságos Istenem, mindazért az örömért és boldogságért, amely részemül jutott. Szülői otthonomért, amelyben gond nélkül nevelkedem. Az én drága, jó szüleimért, akik körülvesznek engem szeretetüknek melegével, hü-

ségüknek, gondosságuknak ölelő jóindulatával. Testemnek, lelkemnek épségéért, egészségéért, amely képessé tesz engem a jövendőmért való munkásságra.

Vedd el kegyelemben az én forró hálaimádságom, mivel az elmúlott esztendőben megőriztél bennünket siralomtól, fájdalomtól, keserüségtől. Mivel jóságos szülőimnek erőt adtál, hogy szent feladataiknak hívségesen élhessenek. Mivel szeretett testvéreimet és hozzámtartozóimat is megtartottad minekünk. Örömünkért áldunk téged, de még a bánatért és gondért is dicsőség jár tenéked, mert egyedül te tudod azt a te bölcs végzésedben, hogy mi válik a mi üdvünkre itt a földi utakon, és egykoron, majdan a túlvilágban is.

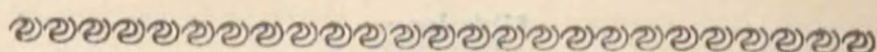
Hallgassad meg gyermeki fohászomat ez ujesztendő napján, ami-

dön szivem kincseiért imádkozom előtted. Óh hadd legyen az eljövendő ujév a te kegyelmed napfényességétől besugározva. Ne vedd el tőlem az én életem üdvösséges boldogságát.

Ments meg engem könnyhullatástól, fájdalomtól. Tartsad meg életben, erőben és egészségben az én édes jó szüleimet. Adj nekik örömet, boldogságot gyermekeikben. Ha valamely mardosó gond, amelyet az én gyermeki szemem nem lát, aggasztaná áldott sziveiket: szabaditsd meg őket a gondtól, viditsad fel lelküket reménységgel és ujuló bizalommal. Óh tartsad távol a betegség rémeit házunktól; védelmezzed meg szeretett testvéreimet, egész családomat. Mentsed meg az én lelkemet attól, hogy én okozzak fájdalmat avagy csalatkozást enyéimnek. Vezess en-

gem irgalmas jóvoltoddal életcélom felé, és adj nekem erőt és kitartást feladataim teljesítésére.

Tenéked, a te isteni szeretetedbe ajánlom az én ifjuságomat. Ne érje időnek előtte alkonysötétség, fájdalmas keserüség, szomorú csalódások fellegárja. Tégy engem boldog sorsra méltóvá, fogadj engem kegyelmed védő szárnyai alá. Szerencse, békesség, áldás kisérjen az uj esztendőben, hogy lelkemet hozzád emelve, ne vétkezzem sohasem a te akaratodnak szentsége ellen. Ajkamnak igéi, szívemnek gondolatai legyenek tetszetősek teelőtted én Uram! Megváltóm! Úgy legyen a te szent akaratod! Amen.

Kol Nidré.

„Halljad Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!“ Éjszakai gyötrelemben, a bünbánásnak sötét éjjelén a te egyedülvalóságodnak hirdetésével kezdjük el a mi töredelmes imáinkat. Irgalom Istene! por vagyunk előtted, bünökkel elhalmozva, sajognak lelki sebeink, s remegve közeledünk a te ítélő törvényed elé. Van-e reményünk kegyelemre? lehet-e hinnünk bocsánatodban?

Mível a nagy világon, fellegek alatt és fellegeken túl minden a te szavadra hallgat, a te akaratodat követi. Tengerek keletkeznek a te szavadra, hegyekből róna lesz intésedre, és a völgyek magasba szöknek a te parancsodra. Minde-

nek rád hallgatnak; csak egy porszem az, amibe te lehelted az életet, amelynek te adtál szívet és gondolatot, csak egy porszem az, idelenn a földön, amely ellenszegül sokszor a te akaratodnak, amelyik azt hiszi, hogy veled dacolhat, és sokszoron szembeszáll veled. Urunk! óh hallgass reánk, Urunk, bocsáss meg nekünk mindazonáltal, nékünk a porszemeknek, esendő embereknek, akik ellened vétkeztünk. Felejtsed el a gőgöt, amelylyel föllázadtunk ellened. Ne mutassad meg rajtunk a te hatalmad erejét, ne taníts meg bennünket síralomra, s el ne vedd tőlünk büntetésképen a mi örömünket. Reménykedünk mi tebenned, s áthatva isteni sejtelemtől, hirdetjük félelmes ítélőestéd csöndjén: „Halljad Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy.“ Hogy tehozzád

nincsen hasonló kegyelem seholsem. Hogy a te kegyelmed véghetetlen, hogy te nem gerjedsz fel a pornak gonoszságán. Hogy te nem vagy hasonlatos emberhez, aki haragjában bosszut esküszik, alkalomra vár, és örül a lelke, ha kitöltheti haragos vágyát. Mivel te az égben vagy, egyetlen vagy, ismered a mi gyarlóságainkat, tudod azt, hogy a bünnek sok hálóival, a csábitásnak sok horogjával vagyunk mi körülvéve, s nehéz a szabadulás sokszor. Te egyetlen vagy, tebenned nincs hiba, rajtad minden örök dicsőségben ragyog — de mi sárból vagyunk gyúrva, egy rongycafat is büszkévé teszen minket, és ha szárnyaira emel bennünket a kavargó szél, és magasba emelkedünk, azt hisszük, hogy ez örökké így tart, és nem gondolunk reá, hogy por vagyunk, és a végén mégis

csak a földre fekszünk. Azért voltunk mi hűtelenek tehozzád az elmulott esztendőben! azért rohantunk lihegve vagyon után, külső fény után, a címek és hivatalok után, a por a por után, azért vadásztuk emberek kegyét, de a tiedet nem kerestük, és elhanyagoltuk a mi lelkünk erejének ápolását.

„Halljad Izrael! az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!"

Emelten hordjuk a fejeinket, bizakodva hozzáférhetetlenségünk tudatában, a biztonságban, amelyet a földi kincs nyujt. De te tudod azt, hogy mi önzők és szívtelenek voltunk sokszor az elmulott esztendőben! Láttuk a nyomort es nem segítettünk rajta, láttuk embertársunknak véres könnyét, és nem töröltük le részvéttel telve, irigységgel settenkedtünk szomszédjaink házai

körül, hogy valamit ellessünk onnan, és szertevigyük rágalommal és megnagyitva a rossz hirt, kaján szemmel néztük a más gyarapodását tudásban, vagyonban, hirben és tekintélyben, érdekből szerettünk és érdekből gyülöltünk, magunknak akartunk megszerezni mindent és másoknál nem láttunk szivesen semmit, hálót feszitettünk testvérünk lába elé és indulattal leselkedtünk hibái után, szinlelt szeretettel megloptuk a bizodalmát, és aztán ledobtuk magunkról az álarcot, és kárörömmel mutattuk be magunkat a gonoszság igazi torzvonásain, jóságot, lelki nemességet szinleltünk a világ előtt, és otthon zsarnokok, hevesek voltunk, megsértettünk szülőket és testvért, élveztük az emberek meg nem érdemelt becsülését és a szivünk telve volt fondorlattal, a kezünk szoritása csalárd volt, az aj-

kaink méze méreg, az ölelésünk rejtett bosszuvágy — óh mi Urunk, Istenünk! jól tudjuk, hogy előtted nincsen rejtelem és nincsen titok, te belátsz a sziveknek és a veséknek mélységeibe, és ismered azt, aki bünös, hiába mosolyog, hiába szinlel egykedvü arczot, te megtorolsz minden bünt és gonoszságot — de te vagy az, aki hoszszantűrő is tudsz lenni, szeretsz nemzedékeken át ... „Halljad Izrael! az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!"

Atyánk! Királyunk! emelj magadhoz minket! feledjed el a mi vétkeinket! lássad meg a mi könynyeinket, és tedd igazzá, őszintévé a mi bünbánásunkat! Adj tisztalátást a mi szemeinknek, hogy megismerjük a mi igazi hivatásunkat, a mi szentséges célunkat, hirdetni, vallani a te nevednek fensé-

gét. „Halljad Izrael! az Örökké-való a mi Istenünk, az Örökké-való egyetlon egy!“

Büntetnitudó Istenünk! vedd le szívünkről az önzés hálóját, szabadítsad meg szellemünket a tévelygés sötétségétől! tedd, hogy át legyünk hatva mindannyian az engesztelődés fenséges jelentőségétől, hogy méltányolni tudja minden kebel az üdvöt, amely e napból reánk árad, hogy keresni akarjon minden lélek bűnbánásban téged! Családunk van! abban büntethetsz te minket, kedveseink, azokon torolhatod meg a mi vétkeinket. „Halljad Izrael! az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!“ Te egyetlen vagy, ne szállj velünk kemény itéletre.

Óh hallgassad meg Isten, a te szolgád imáját! Hallgasd meg könyörgéseit, vezessed akaratunkat,

tisztitsd meg sziveinket, erősitsd szent hitünket, hogy ez a te szentséged napja fölemeljen minket, kiengeszteljen bennünket teveled, kötelességeinkkel és feladatainkkal, hogy gyülölet, gonoszság, irigység szünjék, hogy barátok, fivérek, nővérek egymáshoz közeledjenek, és kezet nyujtva, sirva szólja-nak: „Bocsáss meg! feledj! és ne ne heztelj!“ amiképenmi is könyörgünk hozzád, hozzád, az irgalom és a kegyelem Istenéhez — hogy légy velünk az itéletnek végső órájáig, amikor majd hülő ajakkal, lágyan dobogó szivvel súgjuk a halálvallomást: „Halljad Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlen egy!“ Amen.

Kol Nidré.

Mindenható Istenünk! igazságos bíránk! Az alkonyóra itt vagyon, és a te angyalaid fönn a magasban halkan bontogatják a te itéletednek szent könyvét. Remegve hajlik meg előtted a mi lelkünk — mert érezzük, hogy este van szívünkben is. Árnyak suhannak nesztelenül emlékezetünk előtt — s mintha ólomnak súlyát aggatnák akaratunk szárnyaira a multak árnyai — vergődve kulcsolódnak imára a te szined előtt fáradt kezeink. Óh pecsételjed meg a mi üdvöthozó sorsunkat, hogy ne légyen céltalan a küzdelem, amellyel jövendőnk elébe indulunk. Óh hallgassad meg a mi bünbánó szivünknek vágyakozását, hogy meg ne szégyenüljünk életünk hajnalidején, hogy beteggé ne váljunk a csalódások

miatt, és lelkünk meg ne öregedjék remények hijján időnek előtte. Nagy a mi hibáinknak sokasága, hiszen emberek vagyunk, emberek, akik tulságosan sokat gondoltunk arra, hogy a földhöz van kötve a mi örömünk, mind a mi reményünk, mind a mi bizakodásunk, és eme hitvallásunkban gyakorta megfeledkeztünk magasabb igazságokról, szent vallásunk iránti kötelességeinkről, a te nevednek dicsőítéséről. Ne szállj velünk kemény itéletre igazságnak Istene! A szövetségre, az apáinkkal kötött frigyre, őseinknek szenvedéseire, jámborságára tekints te akkor, amidőn a késő Izrael könyörög előtted a nagy, a félelmes, a legszentebb itélőnapon. Az ősök érdemére hivatkozunk, népünk jámborainak tetteire, a mi szivünknek gerjedelmeit, könnyelmüségeit, eltévelyedéseit pedig

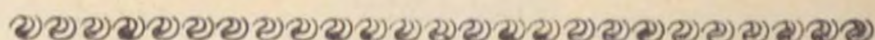
takarjad el kegyelemmel akkor, amidőn e komoly órán töredelmes lélekkel akarjuk bevallani, megismerni ama hibákat és vétkezéseket, amelyeket önmagunk, felebarátunk és szent vallásunk szelleme ellen elkövettünk. Óh, hogy üdvünkre váljék a mi bünbánásunk őszintesége! óh hogy igazságra váljék prófétádnak hirdetése: „Békesség, békesség lesz a távollevővel, csakugy mint a közelbenlevővel, igy szól az Örökkévaló és én meggyógyitom őt." Adj békét fölzaklatott bensőnknek, amidőn a távol multnak hibái gyötrik, s amidőn a közeli napok nehéz emlékei boritják el, hallgassad meg a távollevőknek imádságát, a mi kedveseinknek könyörgését, akiktől közülünk sokan messzire szakadtak, s akik e pillanatban otthonuk földjén imádkoznak miérettünk. Adj

békességet a gyermekeik üdvét hívó szülőknek, és hallgassad meg a mi szavunkat is, akik eljöttünk ide a te hajlékodba, közel egymáshoz, hogy olyanokká legyünk, mint a testvérek, közös javakért, közös kincsekért epedve. Gyógyítsad meg mind az utánad vágyakozókat, bánatukat, fájdalmukat, tépelődéseiket és keserveiket! Úgy legyen a te szent akaratod! Ámen!

Ezután

„Óvínu Malkénu"-t

a 215. oldalon, mondanak.

Reggeli íma engesztelő napkor.

(Előbb „ü n n e p i n í s m á t"-ot a 66. oldalon mondanak.)

Óh én Uram! nyissad meg az én ajkaimat, és az én szájam hadd hirdesse a te dicsőségedet!

Dicsértessél te Örökkévaló! Istenünk! és a mi atyáink Istene, Ábrahám, Izsák és Jákobnak Istene. Te vagy a nagy, hatalmas és fenséges Isten. Te vagy az, aki megjutalmazza a jó cselekedeteket, akié minden ezen a nagy világon, aki megemlékezik az ősök jámborságáról, és megváltást hoz az ő gyermekeinek az ő neve miatt, szeretetben.

Óh emlékezzél meg mirólunk életre, Királyunk te, aki kedvet

találsz az életben, és írj be minket az élet könyvébe.

Segítő és oltalmazó Urunk vagy te, a mi pajzsunk! Dícsértessél Örökkévaló! Ábrahám pajzsa!

Hatalmas vagy te mindörökkíg! én Uram! életre kelted te a halottakat, nagy a te segítséged! Az élőket táplálod szeretetben, támasztod az elesőket, gyógyítod a betegeket, és fölszabadítod a bilincsbefüzötteket. Ki hasonló tehozzád hatalmak Ura?! és ki olyan, amilyen te vagy, te aki halált osztasz és fölélesztesz, és fakasztod az üdvöt?!

Ki hasonlatos tehozzád irgalom Atyja?! te aki megemlékezel minden teremtményeidről kegyelemben. Tőled jő az ő életük.

Szent vagy, és szent a te neved, és minden jámborok minden nap dicsérnek téged.

Óh jöjjön hát mindegyre közelébb az az idő, amikoron mind a te teremtményeid, téged, az Örökkévalót, a mi Istenünket magasztaljanak istenfélelemben, hogy mindenek térdet hajtsanak teelőtted, hogy minden ember egyetlen szövetségbe forrjon össze, tökéletes szivvel a te akaratodnak teljesitésére: hogy megismerjék, amiképpen mi azt tudjuk, hogy minden uralom a tiéd, minden hatalom a te kezedben van, minden erősség a te jobbodban, és hogy egyedül a te neved méltó a föld minden teremtményeinek imádására.

És ekképpen szerezz dicsőséget a te népednek Örökkévaló! hogy az ő hite az igazság. Ez légyen büszkesége a téged imádóknak, reménysége mindazoknak, akik keresnek téged. Szabad lélekkel, merész szóval, hadd legyen hiradása a

benned bizakodóknak a szent ige: „Egykoron majd az Úr az igazság világosságát fogja ragyogtatni az egész világ fölött". Óh végezzed ezt gyorsan, óh végezzed ezt a mi napjainkban!

Hozzad közelébb a megváltás eme idejét mihozzánk, hogy meglássák ezt a jámborok, és örvendezzenek rajta, és az igazságosak vigadjanak, és az igazak ujjongásba törjenek ki, amikoron elnémul a bűn, és eloszlik mint a füst a gonoszság, és az erőszaknak uralma eltünik a földről.

Akkor te, óh Örökkévaló! egyedül fogsz uralkodni mind a te alkotásaid fölött, és akkoron majd beteljesül a te szent igéd:

„Az Örökkévaló uralkodik mindörökké, a te Istened, Cion, nemzedékről-nemzedékre. Hallelujah!"

Óh mi Urunk! Isten! hadd le-

gyen az engesztelődés eme napja a mi üdvünknek elhozója, a mi bűneink eltörlője, hogy megtisztuljunk mind a mi bűneink salakjától.

Szálljon fel mi Istenünk, atyáink Istene! teelőtted a mi emlékezésünk, a mi esendő sorsunk! szálljon fel előtted a mi atyáinknak emlékezése, és emlékezése a messiásnak, akit nekünk megígértél; Jeruzsálemnek, a te szent városodnak emlékezése, a te egész népednek: Izraelnek emlékezése, mert te időkön által hűséges megmentője voltál a népednek, hogy az engesztelésnek mai napján szeretetben és irgalomban gondolj mireánk, üdvünkre és menekülésünkre, életünkre és boldogságunkra.

Óh emlékezzél még rólunk ma üdvösségre!

Óh gondolj mi reánk ma áldásra!

Óh légy mi velünk, hogy éljünk! Mert te reád vannak irányitva a mi szemeink, te vagy a kegyelmes és irgalomosztó Isten!

Istenünk! a mi atyáink Istene! Bocsássad meg a mi vétkeinket ezen az engesztelőnapon, törüljed el a mi bűneinket szemed elől, amiképen megigérted: „Én, én vagyok az, aki eltörlöm a te vétkeidet magam miatt, és a te bűneidre nem gondolok“; és amiképen irva vagyon: „Megsemmisitem mikép a felhőt a te hibáidat, és mint a lég páráját a te vétkeidet. Térj vissza hozzám mert én megváltottalak téged“, és amiképen irva vagyon: „Mert ezen a napon megengesztel titeket, hogy megtisztitson benneteket, mind a ti bűneitektől, az Örökkévaló előtt tisztán álljatok.“ Tisztitsad meg a mi sziveinket, hogy igazságban szolgálhassunk téged. Mert

hiszen te vagy az, aki megbocsátasz Izraelnek, és irgalmazol Jesurun törzseinek minden időben. Nincsen minekünk terajtad kívül megbocsátó és irgalmatos királyunk! Hanemha te egyedül! Eképen szereted te, a te népedet, Izraelt, és azért is adtad minekünk az engesztelés eme napját.

Fogadd el szeretetben és kegyelemben Istenünk és atyáink Istene, a mi hálánkat életünkért, amelyet mind a mai napig megőriztél minekünk, mindazon jóságodért, a melyet máig cselekedtél mivelünk. A te csudáidért, amiket mi rajtunk végeztél. El sem mondhatnók a te irgalmas jóvoltodat, hajnaltól fogvást alkonyi csillagig, ha magasztalunk is téged. Végtelen a te jóságod, és a te szeretetednek nincsen határa.

Istenünk, atyáink Istene! jusson

elébed a mi imádságunk! ha nincsen is érdemünk szent szerelmedre, tudjuk azt, hogy sokszoron vétkeztünk teellened!

Letértünk mi a te törvényeidnek és rendeleteidnek útjáról, pedig üdvösek azok a mi számunkra.

Te vagy az igazságos, de mi vétekkel vagyunk elboritva.

Mit is beszéljünk mi teelőtted?! Te magasságban vagy mifölöttünk. És mit is szóljunk mi a te szined előtt?! Felhők fölött van a trónusod. Hiszen minden titokzatosat és minden rejtelmeset ismersz te óh Isten!

Te ismered a világ titkait, és az élő lények lelkeit. Te kifürkészed a mi szivünknek legelrejtettebb érzelmeit is. Semmi sincsen elrejtve teelőtted, nincsen titokzatos a te szined előtt.

Óh én Uram! Istenem! nyitva

van az én lelkem is teelőtted, te ismered az én utjaimat, az én hibáimat és vétkeimet. Bocsáss meg nékem! irgalmazz rajtam! óh légy velem! Én Uram! hogyan is bánthatnálak meg én téged az én bűneimmel?! Csak az én lelkemnek üdvösségét teszem vétkemmel könnyelmüen koczkára, Mert ha világra jöttem is, mégis eloszló parány vagyok én ezen a nagy világon. Por vagyok én már az én életemben. Mennyivel inkább halálomban, ha meg nem váltom a lelkemet. Szégyennel elboritva állok előtted Istenem, mert hiszen bűneimre gondolok. Óh én Uram, tedd erőssé az én akaratomat, hogy többé ne vétkezzem, és amit máig bűnöztem, azt a te nagy kegyelmedben irtsad ki magad előtt. Tedd fehérré a lelkemet, salaktól mentté irgalommal és bűnbocsájtás-

sal — óh de ne büntetésekkel és megkísértésekkel!

Boldog életre jegyezd fel a te szövetségednek minden gyermekeit!

Az életnek, az áldásnak, a békességnek, és a megélhetésnek könyvébe írj be ma bennünket és Izraelnek egész házát. Dícsértessél te, aki békét szerzel!

Őrizzed meg Istenem, nyelvemet a rossztól, és ajkaimat a csalárd beszédtől, szívemet a gőgtől. Nyíssad meg bensőm a te törvényeid előtt, hogy szellemem buzgón törjön kötelességeimnek teljesítése után. Gonosz tervet ne szőjjenek ellenem. Ments meg engem rossz baráttól, ellenségtől. Vedd kegyesen ajkam fohászát, és szívemnek gondolatait Örökkévaló! én Szirtem és én Megváltóm! Ámen.

Isten előtt . . .

(Jób IV. fejezetéből.)

. . . Egy Istenszózat lopódzott énhozzám,
Éjjelidőn a szivemre leomlott,
Az éjszakának bársonypuha csöndjén
Lelkem fölött bűvős álom borongott.
Minden ideg remegni kezdett bennem,
A csontjaimat reszketés megeste,
Egy szellem suhant akkor el a légben,
Szemem az arcát hiába kereste, —
Hajamnak szála ég felé meredt föl,
Mikor megállott percre énelőttem,
Alaktalan és ismeretlen rémség,
És lágyan súgott hangja így köröttem;
Az alkotónál tökélyesb a mű-e?
Az Úr előtt az ember vaj' megállhat?
Hiszen szolgái is bűnökkel telvék,
Még angyalain is gáncsot találhat;
Sokkalta inkább vétkes hát a gyönge,
Sárkunyhólakó, esendő halandó,
Akinek léte: por az ő alapja,
Akinek napja gyors és elmulandó,
Akinek fekte: férgeknek hazája,
Akit a sorsa letapos a sírba,
Aki estélig észrevétlen tűnik,

Ki reggel van már elmulásra irva.
Minden dicsőség zálog csak e földön,
Meghal az ember, széltől elsodorva,
És nem okul, és mégsem leszen bölcsebb
A lomb hull ekkép gyorsan le a porba.

Bűnvallomás.

Hiába titkolnám, hiába takarnám, — te, aki ismered a világegyetem legkisebb zugát is, akinek egy tekintete csillagok ezreit futja át, aki előtt nyitott könyv az emberi lélek: te úgy is átkutatod minden bensőnek titkait, megvizsgálod a sziveket és a veséket, előtted nincsen rejtve semmi, és előtted nincsen elhallgatott bűn sem.

Azért hát el ne taszits magadtól engem, amidőn megalázva bűneim tudatától, elébed lépek, s föltárom multam vétkeit. Örökkévaló! Iste-

nem! atyáim Istene! legyen a te akaratod, hogy irgalmazz nékem minden bűnömért, és engesztelj értem minden gonoszságomért.

Bűnbánással vallom:

Vétkeztem előtted nem véletlenből, nem akaratlanul, de teljes tudatával annak, hogy igaztalanul és helytelent cselekszem.

Vétkeztem előtted, amidőn javaimat fukaron magamnak tartottam meg, és szent célokra, magasztosra semmit sem áldoztam. Szegényeknek könnye meg nem inditott, az éhezőt küszöbömről éhesen hagytam eltávozni.

Vétkeztem előtted könnyelmü módon, amikor még csak eszembe sem ötlött, hogy gonosz, amit cselekszem. Leráztam magamról a lelkiismeretet, és teveled nem számolva, törtem céljaim felé.

Vétkeztem előtted, amidőn má-

sokban hiu reményeket ébresztettettem, és szavamnak ura nem maradtam, hanem megszegtem azt. Keserüséget vetettem emberek lelkébe, igértem, csaltam, hűtlenkedtem.

Vétkeztem előtted, elrejtve emberek előtt, és emelt fővel jártam, amikor pedig megvetés lett volna az én igazságos részem, és senki sem tudta a bűnömet, egyedül te — én Istenem! Birám!

Vétkeztem előtted, vakmerő, istentelen szólással, törpe, felfuvalkodott szavaimmal.

Vétkeztem előtted, amikor embertársaim bizalmával rútul visszaéltem, őket félrevezettem, vagyonukban károsítottam, az ő rovásukra gyarapodtam.

Vétkeztem előtted, amidőn gonoszat csak azért nem cselekedtem, mivel féltem az emberek törvényé-

től, de a gondolataim meg voltak métélyezve bünös kívánalmaktól.

Vétkeztem előtted, amidőn ártottam felebarátaimnak, akár becsmérlő szóval, akár agyarkodó tettel.

Vétkeztem előtted, amidőn hamisságra nyitottam ki a számat.

Vétkeztem előtted, amidőn nemtelen utakra ragadt az indulat.

Vétkeztem előtted, amidőn vétettem szüleim ellen tiszteletlenséggel, hálátlansággal, ellenszegüléssel.

Vétkeztem előtted, amidőn kedveseimet és testvéreimet megbántottam.

Vétkeztem előtted, amidőn erőszakkal szereztem érvényt jogtalan akaratomnak.

Vétkeztem előtted a te szent nevednek megszentségtelenitésével.

Vétkeztem előtted fennhéjázó, terólad megfeledkező szóval.

Vétkeztem előtted, káromló, hevülékeny, lobbanó beszéddel.

Vétkeztem előtted, szívbéli gonosz szenvedélylyel.

Vétkeztem előtted, tudva a bűnt, és vétkeztem előtted öntudatlanul — Irgalom Istene! mindezekért bocsáss meg énnekem, könyörülj rajtam, engesztelj értem!

Vallom továbbá bünbánással:

Vétkeztem előtted, amidőn port hintettem mások szemébe hizelgéssel és vesztegetéssel, hogy meg ne lássák a hibámat; amidőn gyönge voltam az igazságnak rám bizott döntésében, és önösségből hamis voltam.

Vétkeztem előtted csalárd, fondorkodó törekvéssel.

Vétkeztem előtted, amidőn rágalmaztam oktalan, és könnyelmüen sárba rántottam mások jó hirnevét.

Vétkeztem előtted, amidőn fo-

gyatkozásokat, testi hibákat csufoltam embertársaimon.

Vétkeztem előtted, amidőn jellememben gyönge voltam.

Vétkeztem előtted mértéknélküli élvezetben. Ettem és ittam, és ezt tartottam a legfőbb jónak, és a te törvényeidről megfeledkeztem.

Vétkeztem előtted gőgös fölléPéssel, másokat megalázó és sértő dölyffel.

Vétkeztem előtted kétszinü beszéddel, amidőn hitegettem embertársaimat.

Vétkeztem előtted könnyelmü, fecsegő szájjal.

Vétkeztem előtted másokat megvető, büszke tekintettel.

Vétkeztem előtted makacs, hajthatatlan akarattal —

Irgalom Istene! mindezekért bocsáss meg énnekem, könyörülj rajtam, engesztelj értem!

Vallom továbbá bűnbánással:

Vétkeztem előtted, amidőn a te balzsamos hitednek ellenszegültem, s törvényét igának tartottam.

Vétkeztem előtted, amidőn babona, balhit, előitélet vezérelt tetteimben, és nem a tebenned való bizalom.

Vétkeztem előtted, amidőn felebarátom baján örvendeni tudtam, és segitettem ellene hálót feszíteni.

Vétkeztem előtted, amidőn mások vagyonát, boldogságát, irigyeltem s kaján szemmel néztem.

Vétkeztem előtted meggondolatlanul, az örök életet cserébe adva a mulandó örömért.

Vétkeztem előtted, amidőn beláttam hibámat, de makacsságból, dacból, szégyenből, az emberek előtt, azt abba nem hagytam.

Vétkeztem előtted, amidőn vágyva csüggtem a gonoszon.

Vétkeztem előtted, amidőn meg-

bontottam a békét rokonok, barátok, egymást szerető emberek között.

Vétkeztem előtted, amidőn hamisan esküdtem.

Vétkeztem előtted, amidőn engesztelhetetlen módon gyűlöltem, s vesztére törtem másnak.

Vétkeztem előtted, amidőn igaztalanul a magam hasznára töreked-tem, és megkárositottam vele embertársamat.

Vétkeztem előtted, amidőn hajthatatlan volt a szivem a rosszban.

Irgalom Istene! mindezekért bocsáss meg énnekem, könyörülj rajtam, engesztelj értem!

Mikorra lennék készen kegyelmes Istenem! ha minden bűnömet föl akarnám sorolni? Akkora a sokaságuk, hogy alig viselhetem el. Égetik a lelkemet, és nyomják a szivemet. Minden egyes bűnömnek

emléke olyan, mint a mérges nyílveszsző, sebesre marja bűntbánó keblemet.

Eszembe jutnak a régen elfeledtek, és megkínoznak az alig elmulottak. Gonosz is voltam, gőgös is voltam, hanyag is voltam, kötelességemnek sem feleltem meg mindenkoron. Heves is voltam, daczos is voltam, a hízelkedés gyakorta megejtett, s az igazi érdemet sokszor el nem ismerém. Magamat túlbecsültem. Másokat megvetettem. A sorstól sokat vártam, s ha meg nem kaptam mindent, zúgolódtam ellened. A jóért pedig nem közeledtem tefeléd!

Engedd el énnekem jóságos Atyám! e kínzó bűnvallásnak teljességét. Úgysem vagyok képes mindent felsorolni. És hallgasd meg az én epedő sóhajomat, amidőn nyugalomért esedezem hozzád. Te

vagy az igazságos biró, és te kegyelemben hívod magad elé a töredelemben megtérőket. Ne mardosson hát tovább a bűntudat! Lehelj a szívem tükörére, hadd oszolják onnan a vétek! Ments meg engem minden kísértéstől, légy az én egyetlen védelmem, küldd el hozzám a te vigaszthozó angyalodat, hadd hozza el nékem a te feloldó szózatodat: „És szólott az Örökkévaló, megbocsátottam, amint kérted azt!“ Ámen!

Ezután

„A tóra kivételekor ujév napján“

című imát a 221. oldalon mondják.

Engesztelőnapi muszáf.

Uram, Istenem, az engesztelődés eme szent napján könyörülj meg rajtunk! légy irgalommal azok iránt, akik bűnbánó imádsággal keresik a te bocsánatod. A mi jámbor őseink erényeit vedd számitásba, ha a mi vétkeink tanuskodnak ellenünk. Emlékezz meg irgalom Atyja! ama máglyatűzről és ama kinhalálról, amellyel Izrael fiai annyiszor állották meg a hűség próbáját szent hitükhöz, évezredeknek vérzáporában.

Ábrahám, Izsák és Jákob ősatyánk könyörögjön értünk a te szined előtt. Te pedig hallgassad meg az ő értünk való fohászaikat. Óh forditsad el a rossz végzetet a mi fejünkről!

Bűnbocsátó Istenünk! mentsed

meg a romlástól azoknak lelkeit, akik benned reménykednek, akik alázatos imádságban hívják a nevedet. Éltető harmatképen üdítse fel szíveinket az engesztelődés mennyei balzsama.

Hiszen, amíg csak az utolsó lehellet el nem hagyja az ember fiát, mindaddig vársz te jóságos Istenem, a bűnös megtérésére, hogy még a halálos árnyék jöttén is megváltsad őt a kárhozat hálóiból.

Tudom azt, hogy nincsen ember, aki igaz lehetne alkotója szemeiben! mert te látod óh Istenem, mindazokat a vétségeket, amiket földi tekintet elől el tudunk rejteni. S az engesztelés édes megnyugovása csak akkor száll le a mi gyötrött szíveinkre, ha beismerjük töredelemmel a mi hibáinkat. A te égi jóságod adta meg minekünk a bűnbánás megenyhítő érzését. Boldog

a lélek, amely visszatér hozzád Istenem!

Az emberi gőg összetörik, mint a polyva előtted, aki még a menynyeknek hófehérségében is meglátod a foltot. Hát még a mi vétekkel, szenvedélylyel elboritott lelkeinken, mennyivel inkább! Arany és ezüst, kincs és gazdagság meg nem szabadit minket az itélet napján: egyedül az őszinte bűnvallomás a mi megváltásunk! Egyedül az az erény és az az igazság, amelyet földi életünkben gyakoroltunk, egyedül azok járnak mielőttünk, ha majdan az elmúlás kapuján által betérünk hozzád, Istenem, a te örökkévalóságod mennyei országába. Üdv annak a földi halandónak, aki a tóra igéjét követi, aki tiszta erényekkel és igaz szeretetnek gyakorlásában éli a napjait. Szent tanod törvénye vezet egyenes ös-

vényén az emberi létnek; ez virraszt fölöttünk éjféli sötétségben, megőriz bennünket az aggkornak, a bágyadásnak idejében, örök életet szerez, segitőnk kétségeinkben. Mindenható, a te kezedben vagyunk! de te azt akarod, hogy mi éljünk, és nem kívánod a mi pusztulásunkat. Óh emeljed fel szíveinket a bizalommal. Adj nekünk életet, hogy tenéked adhassunk hálát és téged dicsérhessünk. Tekints le reánk, akik úgyis elmúlunk, és ne gerjedjen föl ellenünk a te haragod. Lássad meg könnyeinket, siralmunk és reménységeink. Ne a mi vétkeinket lásd, hanem a mi lelkünk félelmét az itéletnek eme napján. Bocsássad meg, óh bocsássad meg mindazon bűnöket, amiket a te szentséged ellen elkövettünk, és szerezz nekünk engesztelést embertársainkkal, ha vé-

tettünk másnak becsülete, vagyona, boldogsága ellen, irigységben, nemtelen vágyakozásban, gonosz agyarkodásban. Bocsássad meg az én bűnömet én jó Istenem, ha bűnt követtem el rút hálátlanságban édes szüleim ellen, ha hűségüket, önfeláldozó gondosságukat engedetlenséggel, makacssággal viszonoztam. Ments meg a késő bánat mardosásától, engedd, hogy örömmel, szorgalommal, becsülettel és nemes erényekkel róhassam le némiképen nagy tartozásomat velük szemben, hogy ekképen engeszteljek bűneimért. Bocsássad meg a bűnöket, amiket testvéreim, rokonaim, hozzámtartozóimmal, bárkivel szemben követtem el. Add vissza nekem ujra szeretetüket, engeszteljed meg őket, ha netalán haraggal viseltetnének ellenem. A te végtelen, kifogyhatatlan irgal-

madra kérlek, hallgassad meg óh Istenem, az én imádságomat, adj nekem és házam népének kenyeret, megélhetést, ne szükösségben, de bőségben, tisztességben, bűn és vétek nélkül, örömben és boldogságban, szégyen és gondok nélkül.

Tedd óh Uram, Istenem, hogy szeretetet és jóindulatot találjak a te kegyes szemeidben, és az emberek előtt is. Adj nekem szerencsét és áldást minden életutamon. Értelmet és belátást, hogy a te isteni tanod igéit megérthessem, és azoknak szellemében járhassak. Őrizz meg engem csalatkozásoktól és tévelygésektől. Tisztitsad meg érzelmeimet és gondolataimat, hogy mindenkoron készen álljak a te szentséges szolgálatodra. Adj óh Istenem, nekem (édes apámnak, édes anyámnak, testvéreimnek, egész

családomnak) hosszú és boldog életet, erőben, üdvben és békességben. Ámen.

Ezután

„Un'tanne Tokef"

című imát a 230. oldalon mondanak.

Minchaima engesztelőnapra.

Én Uram! Istenem! Úgy olvasom a szent tórában a mai napon, hogy te próbára tetted hű szolgádat, egyetlenséged legelső hirdetőjét, a mi ősapánkat, Ábrahámot, és a legnagyobb áldozatot kívántad tőle, forrón szeretett, egyetlen gyermekét, Izsákot. Habozás nélkül, a te szavadnak engedelmes-

kedve viszi az áldozó oltárra gyermekét az ősatya és Istennek hivására így felel: „Itt vagyok!“ A szive legfőbb örömét, az élete legfőbb boldogságát áldozza akkor föl a Morijah hegyén. Fiát kész a halálnak szánni, csakhogy a te akaratodat teljesitse. És az ő fia, Izsák is, minő magasztos istenbizalmat, minő rendületlen hitet tanusit akkor, amidőn megtudja, hogy ő az áldozati bárány, és hogy az ő fiatal vérének hullását, az ő ifju és boldog életének elmúlását óhajtja az ég és föld nagy alkotója. Kész lemondani a mosolygó napsugárról, az élet örömeiről, ezer álmodásról, a melylyel szivét csábitja az élet, és meg akar halni zúgolódás nélkül, mert Istene hivja. Te azonban én Istenem, nem kivántad Izsák halálát, te megkegyelmeztél az apának és az ő fiának, csak az ő hűségüket tetted

próbára, és láttad az ő sziklaszilárd hitüknek megnyilvánitását.

Az én számomra is magasztos példaadás rejlik Istenem, őseim eme szentséges istenhitében. Az én szivemben is ott ég, az én ajkamon is ott él az Ábrahámi szózat: „Itt vagyok."

„Itt vagyok!" itt állok én jóságos Istenem, a te szolgálatodra, a te nevednek vallására, a te isteni akaratodnak teljesitésére.

Szolgálni akarlak téged a te törvényeidnek szeretetteljes gyakorlásával. Bárminő megpróbáltatások is várakozzanak reám a jövendőben, soha meg nem fog inogni bennem az én őseim drága hitéhez való rendületlen ragaszkodás. Sem jobb sorsért, sem kincsért, sem közönyből, sem gyávaságból, soha semmiért — nem leszek hűtelen Izrael vallásához. Ha csábitana a gonosz

példa, ha fenyegetne a gyűlölet, ha rágalom feketítené be apáim hitének kristályfehérségét, jelszavam mindenkor az legyen: „Itt vagyok!“ itt maradok, Izrael hitében, életben, halálban. Ha áldozatokat, lemondást követelne tőlem Izraelért a sors, ami az én gyönge erőmtől telleni fog, mindent megteszek örömest. Ábrahám példája lebeg majd szemem előtt, és meg nem tagadom jeligéjét: „Itt vagyok“.

Ha a szeretet parancsát kell majd teljesítenem, ha a gyermeki hűség és odaadás áldozó oltára elé hívatom majd el, és édes jó szüleim, vagy testvéreim jóvoltáért, segítségéért, boldogságáért nekem kellene síkra szállanom egykor, nem feledkezem meg róla, és repeső szívvel szólok majd: „Itt vagyok“.

Ha felekezetem becsületéért hí majd a végzet sorompóba, ha val-

násom tiszta erkölcsét én, az én gyöngeségemmel védelmezhetem: soha sem fogok gyáván félreállani, soha sem fogom megtagadni zsidó voltomat, át leszek hatva magasztos hitem mély erkölcsi eszméinek tisztaságától. Szólani fogok: „Itt vagyok!"

Ha a zsidó hittörvények fenségéről kell mások előtt tanuságra állanom, akkor cselekvéseimnek nemességével, igazságával valósítom meg Ábrahám jelszavát: „Itt vagyok!"

Ha kegyelmes leszel hozzám én Istenem, ha megsegitesz engem, és egykoron hatalmamban lesz mások baján, embertársaim szenvedésein segiteni: fogadom, hogy házam küszöbéről nem távozik majd éhesen a szegény, vigasz nélkül a nyomorgó, nem zárom el a szivemet idegen baj előtt, szeretni fogom

embertársaimat önmagamhoz hasonlóan, legyen az Izrael követője, vagy más vallás hive, csak az embert látom majd a könnyezőben, gyámolitani fogom a szűkölködőt, letörlöm a siró könnyét, mert hitvallásom a szent ige: „Itt vagyok."

„Itt vagyok!" előtted én is Uram, Istenem, az engesztelődés fenséges ünnepén. Hallgassad meg imáimat. Erősits meg engem a szeretet szellemével. Ne taszitsd el magad elől bünbocsánatért esdeklő szavamat. Hadd csöndüljön imádságomra a vigasz felelete, s amikor az én ajkamon a fogadalom kél: „Itt vagyok!" válaszolj te jó Uram, nekem az irgalom biztatásával: „Én pedig veled leszek, és el nem hagylak sohasem." Úgy legyen. Ámen.

(Ezután „B ű n v a l l o m á s"-t a 261. oldalon mondanak.)